

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
FINANSŲ IR MOKESČIŲ KATEDRA

LUKRECIJA BARISAITĖ

**Smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo priemonių
veiksmingumo vertinimas**

Magistro baigiamasis darbas

Vadovė
doc. dr. L. Birškytė

VILNIUS, 2015

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETO
FINANSŲ IR MOKESČIŲ KATEDRA**

**Smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo priemonių
veiksmingumo vertinimas**

Finansų valdymo magistro baigiamasis darbas

Studijų programa: 621N30005

Vadovas

doc. dr. L. Birškytė

2015 12 ..

Recenzentas

2015 12 ..

Atliko

FVmns4-01 gr. stud.

L. Barisaitė

2015 12 ..

VILNIUS, 2015

TURINYS

ĮVADAS	7
1. SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO TEORINIAI ASPEKTAI	9
1.1. Verslo koncepcija mokslinėje literatūroje.....	9
1.2. Smulkaus ir vidutinio verslo samprata.....	10
1.3. Smulkaus ir vidutinio verslo privalumai ir trūkumai.....	14
2. VERSLO PLĖTROS SKATINIMAS IR PARAMA	16
2.1. Verslo plėtra.....	16
2.2. Paramos verslui formos.....	18
2.3. Finansinė parama verslui.....	22
2.3.1. Rizikos kapitalo fondas.....	22
2.3.2. Lengvatinės paskolos.....	24
2.3.3. Garantijos.....	24
2.3.4. Atviras kreditų fondas (AKF).....	27
2.3.5. Verslumo skatinimo fondas.....	29
2.3.6. Verslo angelai.....	30
2.3.7. Savivaldybių fondų parama.....	30
2.3.8. Paskolų fondas įkurtas Lietuvos žemės ūkio ministerijos.....	30
2.3.9. Darbo biržos parama.....	31
2.3.10. Mokesčių lengvata.....	32
2.4. Nefinansinė parama verslui.....	32
2.5. Europos sąjungos parama.....	36
3. SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO PARAMOS EFEKTYVUMO VERTINIMAS	40
3.1. Smulkaus ir vidutinio verslo paramos efektyvumo vertinimo tyrimo metodika.....	40
3.2. Tyrimo duomenų analizė.....	42
IŠVADOS	65
REKOMENDACIJOS	67
LITERATŪRA	68
ANOTACIJA	73
ANNOTATION	74
SANTRAUKA	75
SUMMARY	76
PRIEDAI	77

LENTELĖS

1 lentelė. Smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių apibrėžimas Lietuvoje	12 psl.
2 lentelė. Smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių apibrėžimas pagal 2003 m. gegužės 6 d. Europos Komisijos rekomendaciją.....	13 psl.
3 lentelė. Techninės paramos priemonės.....	19 psl.
4 lentelė. Atviro kreditų fondo lėšos	27 psl.
5 lentelė. Atviro kreditų fondo lėšų panaudojimas pagal kredito paskirtį	28 psl.
6 lentelė. Atviro kreditų fondo lėšų panaudojimas pagal įmonių dydį	28 psl.
7 lentelė. Verslumo skatinimo fondo priemonių įgyvendinimas	29 psl.
8 lentelė. Paskolų fondo sudarytos sutartys	31 psl.
9 lentelė. Anketų grįžtamumo ir tinkamumo rodikliai	41 psl.
10 lentelė. Įmonių veiklos trukmė.....	43 psl.
11 lentelė. Įmonės kategorija pagal įmonės dydį	44 psl.
12 lentelė. Įmonių veiklos pobūdis	45 psl.
13 lentelė. Įmonės teikiamų prekių ar paslaugų pagrindiniai vartotojai	47 psl.
14 lentelė. Verslo pradžiai naudotos lėšos	48 psl.
15 lentelė. Paramos reikalingumas smulkiam ir vidutiniam verslui	49 psl.
16 lentelė. Tiriamų įmonių naudotos paramos šaltinis.....	50 psl.
17 lentelė. Finansinės paramos dydis	51 psl.
18 lentelė. Rodikliai, kuriuos įtakojo gauta parama.....	53 psl.
19 lentelė. Paramos formų svarba smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai	55 psl.
20 lentelė. Kliūtys su kuriomis susiduriama tiriamos įmonės ieškomamos finansinės paramos	58 psl.
21 lentelė. Kliūtys darančios įtaką smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai	61 psl.
22 lentelė. Smulkaus ir vidutinio verslo sąlygų tinkamumas užtikrinantis sėkmingą verslo plėtojimą.....	62 psl.

PAVEIKSLĖLIAI

1 pav. Smulkiam ir vidutiniam verslui suteiktos INVEGOS garantijos	25 psl.
2 pav. Smulkiam ir vidutiniam verslui INVEGOS suteiktų garantijų suma	26 psl.
3 pav. Lietuvoje veikiančių įmonių skaičius 2015 metų pradžioje	42 psl.
4 pav. Tiriamų įmonių pasiskirstymas pagal veiklos trukmę.....	44 psl.
5 pav. Tiriamų įmonių pasiskirstymas pagal įmonės dydį	45 psl.
6 pav. Tiriamų įmonių veiklos pobūdis.....	46 psl.
7 pav. Tiriamų įmonių vartotojų pasiskirstymas	47 psl.
8 pav. Tiriamų įmonių naudotos lėšos verslui pradėti	48 psl.
9 pav. Tiriamų įmonių paramos reikalingumas.....	49 psl.
10 pav. Tiriamų įmonių naudotos paramos šaltinis.....	51 psl.
11 pav. Tiriamų įmonių gautos finansinės paramos dydis	52 psl.
12 pav. Tiriamų įmonių rodikliai, kuriuos įtakojo gauta parama	53 psl.
13 pav. Atitinkamo įmonės dydžio ryšys su paramos įtaka naujų darbo vietų kūrimui	54 psl.
14 pav. Tiriamų įmonių paramos formų svarba smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai	56 psl.
15 pav. Kliūtys su kuriomis susiduria tiriamos įmonės, ieškomamos finansinės paramos	59 psl.
16 pav. Kliūtys darančios įtaką tiriamų įmonių verslo plėtrai	62 psl.
17 pav. Tiriamų įmonių pasiskirstymas pagal verslo sąlygų tinkamumą, užtikrinantį sėkmingą verslo plėtojimą.....	63 psl.

SANTRUMPOS

AKF - Atviras kreditų fondas

EK - Europos komisija

ES - Europos Sąjunga

EŽŪFKP - Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai

INVEGA - Investicijų ir verslo garantijos

IRT - Informacinių ryšio technologijų

LR- Lietuvos Respublika

LVPA - Lietuvos verslo paramos agentūra

MVI - mažos ir vidutinės įmonės

MVL - Moterys ir verslas Lietuvoje

NPP - Nacionalinė pažangos programa

PGKC - Paslaugų ir gaminių kontaktinis centras

SVI- Smulkios ir vidutinės įmonės

SVV - Smulkus ir vidutinis verslas

VŠĮ – Viešoji įstaiga

IVADAS

Temos aktualumas. Smulkus ir vidutinis verslas yra neatsiejama ir užimanti svarbų vaidmenį ekonomikos dalis. Sėkmingai išvystytas smulkaus verslo sektorius suteikia rinkai būtiną lankstumą, kuria naujas darbo vietas, taip spręsdamas užimtumo problemas, pritraukia investicijas, aptarnauja didžiąsias įmones, teikia prekes ir paslaugas vartotojams, diegia naujoves bei gerina šalies ekonomikos stabilumą ir augimą. Smulkaus ir vidutinio verslo sektorius sugeba greičiausiai pajusti rinkoje atsiradusius paklausos ir pasiūlos pokyčius bei prie jų prisitaikyti. Smulkaus ir vidutinio verslo subjektai nesugeba vienodai konkuruoti su didelėmis įmonėmis, todėl Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare atsirado daugiau galimybių verslo vystymui. SVV skiriamas svarbus vaidmuo Lisabonos strategijoje, taip pat smulkaus ir vidutinio verslo veiklą skatina ES struktūriniai fondai, kurie siekia padėti ne tik šalių nacionalinėje, bet ir tarptautinėje Europos rinkoje.

Tyrimo problema. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtra yra labai svarbi Lietuvos ekonomikoje, nes jo išsivystymo lygis rodo šalies ekonominę padėtį. Dėl šios priežasties valstybė siekia skatinti naujų įmonių atsiradimą ir didinti plėtros galimybes, tačiau įmonės susiduria su paramos ieškojimo, jos gavimo ir panaudojimo kliūtimis, todėl įmonių verslo plėtra nėra sparti.

Tyrimo objektas. Smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo priemonių veiksmingumo vertinimas.

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti siūlomas verslo skatinimo priemones bei įvertinti šių priemonių veiksmingumą.

Darbe siekiama įgyvendinti šiuos uždavinius:

- Pateikti smulkaus ir vidutinio verslo sampratą.
- Išskirti smulkaus ir vidutinio privalumus ir trūkumus.
- Apibendrinti paramą verslui ir aptarti esamas paramos formas.
- Įvertinti paramos efektyvumą.

Hipotezė 1: Lietuvoje smulkaus ir vidutinio verslo objektai nepakankamai aktyviai naudojami verslo skatinimo priemonėmis.

Hipotezė 2: vidutinio ir smulkaus verslo plėtros sąlygos Lietuvoje nėra palankios, nes teikiamos paramos formos nėra efektyvios.

Tyrimo metodai. Tyrimui atlikti buvo naudojama mokslinės literatūros analizė ir sistemimas, statistinių duomenų lyginamoji analizė, teisinių dokumentų analizė. Rašant darbą buvo naudojami statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos Respublikos Seimo ir Vyriausybės išleisti įstatyminiai aktai, Lietuvos ekonomistų moksliniai straipsniai ir darbai, taip pat naudotasi interaktyviais duomenų šaltiniais.

Darbo struktūra. Darbas be įvado, išvadų bei pasiūlymų susideda iš trijų dalių. Pirmoje darbo dalyje pateikiama smulkaus ir vidutinio verslo koncepcija mokslinėje literatūroje, apibrėžiama smulkaus ir vidutinio verslo samprata, pateikiami smulkaus ir vidutinio verslo privalumai ir trūkumai. Antroje darbo dalyje aptariama verslo plėtros samprata ir galimos plėtros kryptys, taip pat pateikiamos paramos verslui formos ir valstybės tiesioginė bei netiesioginė parama. Nagrinėjama smulkaus ir vidutinio verslo parama bei išskiriamos dvi pagrindinės paramos rūšys: finansinė ir nefinansinė parama. Taip pat aptariama Europos Sąjungos struktūrinių fondų teikiama parama smulkaus ir vidutinio verslo kūrimui ir skatinimui. Paskutiniojoje darbo dalyje atliekamas smulkaus ir vidutinio verslo įmonių tyrimas. Aptariama atliekamo tyrimo metodologija. Analizuojami anketinės apklausos metu gauti duomenys, kurių pagrindu yra suformuojamos darbo išvados ir teikiami pasiūlymai smulkaus ir vidutinio verslo sąlygų gerinimui bei plėtrai. Darbe taip pat pateikiama anotacija bei santrauka lietuvių ir anglų kalbomis. Darbe yra 22 lentelės, 17 paveikslų, 73 literatūros šaltiniai, 10 priedų.

1. SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Verslo koncepcija mokslinėje literatūroje

Dabartiniais laikais verslininkystės ir verslo temos plačiai aptarinėjamos vadybos ir ekonomikos specialistų, jos taip pat vienos iš svarbiausių tyrinėjimų objektų. Verslininkystė ne tik skatina verslo augimą, mažina vieną didžiausių ekonominių ir socialinių problemų - aukštą nedarbo lygį, kuria naujas technologijas, pateikia vartotojams naujas prekes ir paslaugas, bet ir išlaiko rinką konkurencingą. (Žilinskas, Martinkus, Staleronka, 2004). Mokslinėje literatūroje yra pateikiama daug verslininkystės sampratų, o taip nutinka todėl, kad šią sąvoką galima suprasti ir apibūdinti remiantis įvairiais aspektais. Tačiau iš esmės daugelis autorių pačią verslininkystės esmę apibūdina panašiai, tačiau nori pabrėžti skirtingus verslininkystės komponentus.

Verslininkystė - „tai idėjos brandinimas ir organizacijos sukūrimas tai idėjai įgyvendinti“. (Gegieckienė, Graikšienė, 2009, p. 124-125). Verslininkas stebintis aplinkinius pokyčius turi reaguoti į juos ir juos išnaudoti kaip gamybos veiksnius, kad pateiktų vartotojams naujų prekių ar paslaugų. Verslas gali atsirasti tada, kai individas ar verslininkas ieško pokyčių, sutelkia dėmesį į tai, kad jie prasidėtų, reaguoja ir juos, ir pasinaudoja jais kaip gera galimybe. Tačiau verslininkystė nėra lengvas pasirinkimas, nes tai gyvenimas be apsaugos, skatinantis nuolat galvoti ir priimti rizikingus sprendimus, o už priimtus neteisingus sprendimus yra baudžiama be gailėsčio. (Gegieckienė ir kt., 2009).

Verslas - „tai ūkinė veikla, apimanti prekių gamybą bei prekybą ir įvertinanti jų tarpusavy sąveiką“. (Paunksnienė, Antanavičienė, Peleckis, 2011, p. 44) Tai pats bendriausias verslo apibūdinimas, kadangi pagrindinis verslininko tikslas yra pelno siekimas, todėl jam reikia pasirinkti optimaliausią variantą teikiant prekes ir paslaugas, kurios tenkina vartotojų poreikius. (Paunksnienė ir kt., 2011).

„Verslas skiriasi nuo valdymo tuo, kad jis apima gamybos pokyčių iniciatyvą bei naujų organizacijų kūrimą, o valdymas - tebevykstančio proceso koordinavimą organizacijoje“. (Žilinskas, Martinkus, Staleronka, 2004, p. 9) XX a. 5-ojo dešimtmečio pradžioje verslininkystės terminą išpopuliarino austrų ekonomistas Džosefas Šumpeteris. Jis manė, kad ekonominė sistema gali būti tik tokia, kurią dažnai laužo „daugiametė kūrybinio griovimo vėtra“. Šią vaizdingą frazę galima naudoti ir dabartiniame verslo pasaulyje. D. Šumpeteris manė, kad su ekonominiiais procesais susiję verslininkai, nes būtent jie tuos procesus ir skatina. (Žilinskas ir kt., 2004).

Verslą galima apibūdinti kaip užsiėmimą, kurio dėka gaminant prekes ar teikiant paslaugas kitiems vartotojams yra uždirbami pinigai. Mokslinėje literatūroje galima rasti daug ir įvairių verslo apibrėžimų. Ekonomisto požiūriu verslininkas yra asmuo, kuris sugeba sujungti lėšas, darbą ir

medžiagas taip, kad išaugtų jų visuminė vertė, o verslininkystė apibrėžiama kaip dinamiškas procesas gausinantis turtą. (Juozaitienė, Staponkienė, 2002)

Verslas - tai ne vien organizavimas ir valdymas, jį galima suskirstyti į 4 etapus:

1. Naujos idėjos paieška ir jos įvertinimas;
2. Verslo plano sudarymas;
3. Išteklių paieška;
4. Įsteigtos įmonės valdymas.

Tam kad verslas būtų sėkmingas ir vartotojai reikiamu metu gautų reikalingas prekes ir paslaugas, būtinas asmuo, kuris tą koordinuotų. Šis asmuo vadinamas verslininku, kuris pasižymi savo charakteriu, ekonomikos ir finansų žiniomis, rinkodaros supratimu, vadovavimo ir pardavimų įgūdžiais. Taip pat verslininką galima būtų apibūdinti kaip asmenį, tikintį savo verslo idėjos sėkme ir linkusį rizikuoti tam, kad ateityje gyventų geriau. Nuo jo atkaklumo, darbštumo, užsibrėžto tikslo siekimo, darbo kontrolės, rizikos įvertinimo ir sugebėjimo planuoti ir priimti teisingus sprendimus priklauso verslo sėkmė. (Gegieckienė ir kt., 2009).

Verslas - „tai veikla, teikianti naudą verslininkui ir kitiems asmenims, tarpininkaujanties prekių mainams“. (Žilinskas, Martinkus, Staleronka, 2004, p. 10) Iš šio apibrėžimo galime daryti išvadą, kad verslas atsiranda tada, kai teikiama ar gaunama nauda yra pagrįsta prekių mainais. Tai reiškia, kad jei gamintumėmės produktą savoms reikmėms, tai galima būtų laikyti labdara ar panašiai, tačiau jei tas pats pagamintas produktas būtų parduotas tai šią veiklą jau galima būtų vadinti verslu. (Žilinskas ir kt., 2004).

1.2. Smulkaus ir vidutinio verslo samprata

Smulkus ir vidutinis verslas laikomas neatskiriama kiekvienos šalies ekonomikos dalimi, nes jis gali paveikti šalies ekonomikos konkurencingumą ir gyvybingumą, sprendžia šalies užimtumo problemas, užsiima netradiciniais verslais, ir taip pat smulkų ir vidutinį verslą galima laikyti didžiųjų įmonių užuomazga. (Baršauskas, 2003) Mažos ir vidutinės įmonės bei verslumas yra pripažįstami Europos ekonominio ir socialinio vystymosi plėtros varikliu, nes jų plėtros dėka, yra sukuriamos naujos darbo vietos, skatinamas tarptautinis konkurencingumo augimas, naujovių diegimas ir verslumo skatinimas. Lisabonos strategijoje yra teigiama, kad mažos ir vidutinės įmonės yra atramos taškas, norint Europos Sąjungą padaryti „konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių pagrindu augančią ekonomiką pasaulyje, kurioje darni ekonominė plėtra būtų suderinta su didesniu ir geresnės kokybės užimtumu ir tvirtesne socialine sanglauda“. (Lisbon European Council, 2000).

Verslumas - „tai vadovavimo ir organizavimo gebėjimai, būtini įmonių (firmų savininkams), kad jų firma pagamintų daugiau reikiamų prekių bei teiktų paslaugų.“ (Žilinskas,

Martinkus, Staleronka, 2004, p. 12). Verslumą taip pat būtų galima apibrėžti kaip įgimtas ir įgytas žmogaus savybes, kurios suteikia jam galimybę novatoriškai mąstyti, siekti naujų idėjų ir projektų įgyvendinimo, suteikiančios jam galimybę aktyviai veikti visose gyvenimo srityse, prisiimti riziką, sėkmingai valdyti ir organizuoti savo verslą, kad gaminant prekes ar teikiant paslaugas jis būtų kuo pelningesnis. (Gegieckienė ir kt., 2009).

Įmonė - „tai savo firmos vardą turintis ūkinis vienetas įsteigtas įstatymų nustatyta tvarka tam tikrai komercinei - ūkinei veiklai. Įmonę sudaro medžiaginių - daiktinių, finansinių ir materialinių aktyvų, jos teisių ir pareigų kompleksas.“ (Žilinskas, Martinkus, Staleronka, 2004, p. 67).

Mokslinėje literatūroje ir internetiniuose puslapiuose galima rasti daug smulkaus ir vidutinio verslo apibrėžimų, taigi smulkų ir vidutinį verslą galima apibūdinti kaip įmones, kurios turi atitinkamą darbuotojų skaičių, jų apyvarta ar kiti rodikliai neviršija nustatyto dydžio, taip pat joms labai dažnai suteikiamos mokesčių ir kitokios lengvatos. (Vainienė, 2008).

Kitaip tariant tai vienas svarbiausių ekonomikos augimo veiksnių, nes jis įtakoja nacionalinės ekonomikos konkurencingumą, užimtumo lygį bei visos šalies raidą. Kiekvienos valstybės vienas iš pagrindinių tikslų yra skatinti smulkaus ir vidutinio verslo kūrimą ir gyvavimą, nes būtent jo dėka yra kuriamos darbo vietos, didinamas šalies ekonominis augimas ir permamos. Autoriai išvardija įvairius kriterijus, kurie turi atitikti smulkios ir vidutinės įmonės. Tą patį verslą galima apibūdinti ir kaip smulkų, ir kaip stambų, o viskas priklausys nuo to kokie vertinimo kriterijai bus pasirinkti. Vieni autoriai teigia, kad verslo dydis turėtų būti matuojamas pagal darbuotojų skaičių, turto dydį, pardavimų skaičių, draudimą ir indėlių apimtis. (Bartkus, 2007). Kiti teigia, kad smulkų verslą apibūdina šie kriterijai: įmonei vadovauja jos savininkas, įmonė užima mažą rinkos dalį, įmonės valdymas yra nepriklausomas. (Stokes, 1992). Treti autoriai nurodo, kad matuojant įmonės dydį reiktų remtis šiais kriterijais:

- Nuosavos lėšos – bendra investitorių kapitalo įdėjimų vertė. Akcinėse bendrovėse investitoriais dažniausiai būna akcininkai, kurie perka akcijas, o kreditoriais – tie, kas suteikia kreditus ir skolina pinigus;
- Balanso suma – bendra įmonei priklausančio turto suma, į kurią įskaitomi gryniesi pinigai, žaliavų ir prekių atsargos, žemė, įrengimai bei kitus resursai;
- Metinės įplaukos už realizuotą produkciją;
- Dirbančiųjų skaičius. (Banienė, Stoškus, 1994).

Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas apibrėžia Lietuvos smulkų ir vidutinį verslą, o nauja jo redakcija yra įsigaliojusi nuo 2015 m. sausio 1 d. Šiame įstatyme yra apibrėžti smulkaus ir vidutinio verslo subjektai ir nurodyta kokių formų paramas jie gali gauti. Remiantis šiuo įstatymu labai maža įmonė, maža įmonė ar vidutinė įmonė, atitinkanti šiame įstatyme 3 straipsnyje nustatytas sąlygas, ar verslininkas, atitinkantis šio įstatymo 4 straipsnyje nustatytas

sąlygas yra laikomas SVV subjektu. (LR smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymo Nr. VIII-935 2, 3 ir 4 straipsnių pakeitimo įstatymas, 2014).

1 lentelė. Smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių apibrėžimas Lietuvoje

	Darbuotojų skaičius	Metinės pajamos, mln. €	Turto balansinė vertė, mln. €	Savarankiškumas
Vidutinė įmonė	<250	40	27	Savarankiška*
Maža įmonė	<50	7	5	Savarankiška*
Labai maža įmonė	<10	2	1,5	Savarankiška*
Verslininkas	<250	40	27	Yra savarankiškas

*Savarankiškos įmonės - tai įmonės, kurios nėra priskiriamos partnerinei arba susijusiai įmonei. Visos įmonės išskyrus tas, kurių 25 proc. ar daugiau įstatinio kapitalo ar balsavimo teisių priklauso vienai ar kelioms įmonėms, kurios nėra mažos ar vidutinės įmonės.

Šaltinis: Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymo Nr. VIII-935 2, 3 ir 4 straipsnių pakeitimo įstatymas, 2014.

Europos Sąjungos šalyse taikoma skirtinga smulkaus ir vidutinio verslo klasifikacija, todėl dėl šių skirtumų kyla daug neaiškumų ir įvairių nesusipratimų, kadangi nėra nustatytų bendrų klasifikavimo formų ir kiekviena Europos Sąjungos valstybė smulkias ir vidutines įmones apibūdina skirtingai. Dėl kurių įvairių smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo programų ir projektų atsirado būtinybė suvienodinti ES šalių SVV standartus. (Savanevičienė, 2000) 1998 m. sausio 1 d. įsigaliojo Europos Sąjungos komisijos parengtos rekomendacijos, kuriose nurodoma, kad smulkaus ir vidutinio verslo subjektai turi būti klasifikuojami pagal: darbuotojų skaičių įmonėje, metinę apyvartą ir kapitalo dydį. 2005 m. sausio 1 d. pradėta taikyti naujos ES komisijos rekomendacijos, kuriose prie jau buvusių kriterijų prisidėjo įmonės savarankiškumas. Nors šios paruoštos ir pateiktos klasifikacijos yra rekomendacinio pobūdžio, tačiau kai smulkaus ir vidutinio verslo įmonės nori gauti valstybės paramą ji tampa privaloma, nes tokiu būdu siekiama išvengti nesusipratimų ir konkurencinių pažeidimų. Pagal EK rekomendacijas pateikiami šie įmonių klasifikavimo kriterijai:

- Mikroįmonė (labai maža įmonė) - tai mažiau nei 10 darbuotojų turinti įmonė, kurios metinė apyvarta ir (arba) metinė balanso suma neviršija 2 milijonų eurų.

- Maža įmonė (smulki įmonė) - tai mažiau nei 50 darbuotojų turinti įmonė, kurios metinė apyvarta arba metinis balansas neviršija 10 milijonų eurų.

- Vidutinė įmonė - tai iki 250 darbuotojų turinti įmonė, kurios metinė apyvarta neviršija 50 milijonų eurų, arba balansinė turto vertė sudaro ne daugiau kaip 43 milijonų eurų. (Europos Komisija, 2015).

2 lentelė. Smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių apibrėžimas pagal 2003 m. gegužės 6 d. Europos Komisijos rekomendaciją

	Darbuotojų skaičius	Metinės pajamos, mln. €	Turto balansinė vertė, mln. €
Vidutinė įmonė	<250	50	43
Maža įmonė	<50	10	10
Labai maža įmonė	<10	2	2

Šaltinis: Statistikos departamentas, 2009.

Galima teigti, kad smulkus ir vidutinis verslas padeda sukurti modernią ir dinamišką ekonomiką. Išanalizavus Europos Sąjungos ir kitų išsivysčiusių šalių patirtį galima pastebėti, kad smulkaus ir vidutinio verslo plėtra didele dalimi lemia rinkos ekonomikos konkurencingumą ir augimą, taip pat smulkaus ir vidutinio verslo sektorius greičiausi pajunta paklausos ir pasiūlos pokyčius rinkoje, taip pat sugeba į juos reaguoti, prisitaikyti prie jų, ir sugeba sukurti naujas darbo vietas veiklose, kurių produktai ir paslaugos tuo metu turi didžiausią paklausą. Todėl SVV galima laikyti vienu svarbiausių veiksnių skatinančiu ekonomikos augimą, ir turinčiu poveikį ne tik ūkio raidai, bet ir socialiniam stabilumui. (Agnė ir kt., 2008).

Autoriai teigia, kad „smulkios ir vidutinės įmonės – tai pati mobiliusia, nuolat besikeičianti įmonių grupė, kurios egzistavimas ir ekonominė būklė yra viena iš esminių rinkos santykiais pagrįstos ekonomikos komponentų, turinti lemiamą poveikį bendram ekonomikos augimui ir socialiniam stabilumui“. (Stripeikis, Žukauskas, 2004, p. 210). Smulkios ir vidutinės įmonės yra naujoviškos, sugebančios greitai prisitaikyti prie pasikeitimų rinkoje, taip pat sugebančios atrasti naujas rinkas. Norint sukurti naujus produktus ar paslaugas tai yra žymiai lengviau padaryti mažose įmonėse nei didelėse, ir tai reikalauja žymiai mažiau investicijų. (Sūdžius, 2001). Taigi galima teigti, kad nuo smulkaus ir vidutinio verslo priklauso šalies ūkio plėtra, naujų darbo vietų kūrimas, gyvenimo lygio kėlimas ir rinkos ekonomikos sistemos funkcionavimas ir tobulėjimas. Yra žinoma, kad SVV įmonės sukuria didelę dalį šalies pridėtinės vertės, todėl visoje Europos Sąjungoje, įskaitant ir Lietuvą

pagrindiniai verslo plėtros prioritetai turėtų būti sukonzentruoti į smulkų ir vidutinį verslą, ir valstybės parama šiam verslui turėtų būti ne tik finansinė, bet ir kurianti palankesnę teisinę bazę šiems verslam steigtis, vystytis ir gyvuoti. (Paunksnienė ir kt., 2011).

1.3. Smulkaus ir vidutinio verslo privalumai ir trūkumai

Smulkus ir vidutinis verslas įtakoja šalies ūkį, ekonomikos vystymąsi ir asmens, norinčio pradėti savo verslą gyvenimą. Smulkaus ir vidutinio verslo privalumai suteikia pagrindą jo plėtrai, vystymuisi ir gyvavimui. Šiuolaikinėje ekonomikoje labai svarbu nuosekli ir nenutrūkstanti inovacija, nes tai viena ir pagrindinių ekonomiką veikiančių jėgų, taip pat šiuo metu rinkos yra nuolat kintančios, todėl rinkos turi sugebėti prie kaitos prisitaikyti arba palikti rinką. „Smulkios įmonės atrodo demokratiškesnės ir atsakingesnės visuomenei nei nutolusios didžiosios organizacijos, vykdančios augimo strategijas, kurioms labiau rūpi turto kaupimas ar vieta bendruomenėje“. (Stripeikis, Žukauskas, 2004, p. 210). Taip pat sukurti mažą įmonę reikalingas mažas kapitalas, tai yra palanki forma šeimyniniam verslui, mažos įmonės sugeba tinkamai sureaguoti į rinkos pokyčius, taip pat dažniausiai gamina geresnės kokybės produktus ar teikia paslaugas, taip pat mažų įmonių specialistai turi galimybę kelti turimą kvalifikaciją, parodyti savo kūrybingumą, įprasminti save. (Bartkus, 2005). Prie SVV privalumų galima būtų priskirti komercinį lankstumą, stambaus verslo priklausomybę nuo mažų įmonių, taip pat SVV dažnai pasižymi veiklos įvairove, nedidelių, tačiau perspektyvių projektų sudarymu ir netradicinėmis prekių pateikimo formomis. (Sūdžius, 2001). SVV įmonės dažniausiai sugeba patenkinti specifinius vartotojų poreikius, kurių nesugeba patenkinti didelės įmonės, jos orientuojasi į vietinius išteklius ir didžiausią dėmesį kreipia į vietinius vartotojų poreikius. SVV vidutiniškai gauna didesnę pelną ir jei jų veikla sėkminga dažniausiai jos tampa stambiomis įmonėmis. (Juozaitienė ir kt., 2002). Labai dažnai SVV įmonės sukuria naujus produktus ar paslaugas ir pateikia juos vartotojams, o vėliau jų gamyba perima didelės įmonės. Kaip jau buvo minėta anksčiau šios įmonės nereikalauja didelio investicinio turto, nes jos sugeba greitai reaguoti tiek į vietos, tiek į ES rinkos pokyčius, ir prie jų prisitaikyti, taip sudarydamos konkurencingas sąlygas didelėms įmonėms. (Vijeikis, Makštutis, 2008). Galima teigti, kad smulkus ir vidutinis verslas turi įtakos ekonomikos augimui ir makroekonominiams rodikliams. SVĮ gyvavimo trukmė Europos Sąjungoje dažniausiai būna gana trumpa ir siekia 2-3 metus, naujai sukurtos įmonės bankrutuoja jau pirmaisiais gyvavimo metais, taip pat dažnai patiriami bankroto sukelti nuostoliai ir prarandamas asmeninis turtas. Nepaisant to SVĮ yra remiamos, nes nebankrutavusios įmonės per trejus metus sukuria vidutiniškai nuo 2,5 iki 6,5 naujų darbo vietų, o po penkerių metų nuo 3 iki 8 naujų darbo vietų, taigi bet kuri ES narė yra suinteresuota remti ir skatinti SVV plėtrą. (Baršauskas, 2003).

Apibendrinant galima būtų išskirti pagrindinius SVV privalumus:

- Naujų darbo vietų kūrimas;
- Mažas kapitalo poreikis;
- Greitas prisitaikymas prie nuolat besikeičiančių rinkų;
- Stambaus verslo priklausymas nuo smulkaus ir vidutinio verslo įmonių;
- Inovacijų įvedimas ir platinimas;
- Konkurencijos sudarymas.

SVV trūkumai ir silpnosios pusės priklauso ne tik nuo išorinių, bet ir nuo vidinių veiksnių. Smulkaus ir vidutinio verslo veikla patiria didesnę riziką, todėl jų padėtis rinkoje yra ne tokia tvirta kaip didelių įmonių, taip pat šiam verslui dažniausiai vadovauja asmenys, neturintys vadovo kompetencijos ar ne tos srities specialistai, mažos įmonės jautriau reaguoja į įvairius verslo sąlygų pasikeitimus, taip pat jos susiduria su sunkumais kai nori gauti papildomą finansavimą ar bendradarbiauti su kitomis įmonėmis, nes partneriai dažnai mano, jog SVĮ nėra labai patiklios ir gana atsargiai vertina bendradarbiavimo galimybes. (Urbonavičius, Ivanauskas, 2002). Mažose įmonėse nėra didelės gamybos apimtys ir dėl to didėja gamybos kaštai, nėra skiriama pakankamai lėšų reklamai, informacija apie rinkų pasikeitimus ne visada laiku gaunama arba jos nepavyksta tinkamai apdoroti, nėra pakankamai lėšų samdyti darbuotojus, turinčius atitinkamą specializaciją, mažesnės galimybės gauti finansavimą, nes smulkus ir vidutinis verslas priskiriamas prie padidintos rizikos verslų, steigėjai dažnai turi per dideles ambicijas, kurias iš karto nori įgyvendinti, dažniausia smulkiam ir vidutiniam verslui vadovauja asmuo neturintis vadybos žinių. (Juozaitienė ir kt., 2002). Smulkaus ir vidutinio verslo pradžia reikalauja daug energijos ir darbo, verslo žlugimo grėsmė, padidėjusi rizika, aplinkos stebėjimas ir sugebėjimas prie jos prisitaikyti, visuomet išliekanti galimybė dėl verslo atsisakyti laisvalaikio, draugų, šeimos. (Bartkus, 2005). O įmonės sukūrimo paprastumas ir verslo laisvė dažnai prisideda ne prie verslo sėkmės, o prie žlugimo. (Baniienė ir kt., 1994).

Apibendrinant galima būtų išskirti šiuos trūkumus:

- Dėl nedidelių apimčių didėjantys gamybos kaštai;
- Nėra lėšų reklamai;
- Darbuotojams trūksta kvalifikacijos;
- Atsargiai vertinamos bendradarbiavimo galimybės.

Reikia paminėti, kad nepaisant visų išvardintų privalumų ir trūkumų mažos įmonės negali lygiomis sąlygomis konkuruoti su didelėmis kompanijomis, nes jų kapitalas ir ištekliai yra riboti, taip pat internacionalizacijos lygis yra žemesnis nei didelių įmonių, todėl smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms labai svarbi valstybės parama, tuo labiau, kad SVV svarba ekonomikoje yra nugincijama ir yra išskiriami socialinis, politinis, ekonominis ir evoliucinis SVV vaidmuo.

2. VERSLO PLĖTROS SKATINIMAS IR PARAMA

2.1. Verslo plėtra

Vienas svarbiausių ekonominės plėtros uždavinių yra smulkaus ir vidutinio verslo plėtros skatinimas, nes tai padeda siekti pagrindinių šalies raidos tikslų: naujų darbo vietų kūrimo, vidurinėsios klasės stiprinimo, BVP augimo didinimo, regionų socialinių skirtumų mažinimo. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai reikalingos sąlygos yra žinios, lėšos ir tinkama aplinka, skatinanti įmonių augimą ir stiprėjimą. Žinias būtų galima apibrėžti kaip tinkamą informacijos sklaidą ir mokymo bei konsultavimo paslaugų prieinamumą. Kalbant apie finansinės smulkaus ir vidutinio verslo padėties gerinimą svarbų vaidmenį turėtų atlikti valstybės teikiama finansinė parama. Aplinkos tobulinimą galima būtų apibrėžti kaip smulkiam ir vidutiniam verslui skirtos teisinės ir ekonominės aplinkos gerinimą, atsižvelgiant į kitų išsivysčiusių šalių patirtį. Būtent šios trys sąlygos ir sudaro pagrindinę smulkaus ir vidutinio verslo raidos esmę. (Valstybės žinios, 2000).

Verslo plėtra arba tobulinimas gali būti aprašomas kaip paprastesnė būsenos keitimasis į sudėtingesnę. Verslo terminuose plėtra vartojama dviejuose pagrindiniuose kontekstuose:

- Norint apibrėžti vieną iš keturių pagrindinių kompanijos funkcijų (likusios trys yra administravimas, rinkodara, gamyba);
- Norint apibrėžti metodą, naudojamą klausimų sprendimam, skatinančiam eiti teisinga linkme.

Kalbant apie plėtros funkcijas įmonėse jos dažniausiai yra skiriamos produktų plėtrai. „Rinkos plėtra“ reiškia aptarnaujamos rinkos didėjimą, „organizacijos plėtra“ reiškia darbuotojų, grupių, atsakomybės sričių ir pan. plėtrą ir tobulinimą. Nepaisant įvairių šio žodžio prasmės reikšmių, pagrindinė žodžio „plėtra“ prasmė yra prekių ir paslaugų tobulinimas įmonėje, siekiant patenkinti klientų poreikius ir taip didinti parduodamų prekių ar teikiamų paslaugų paklausą. Kitaip tariant verslo plėtra sprendžia klausimą kaip per kuo trumpesnę laikotarpį sukurti didžiausią tai įmonei galimą konkurencinį pranašumą. (Beck, Deminguc-Kunt, Levine, 2003).

Verslo plėtros sąvoka labai plati, todėl verslo plėtrą galima būtų apibrėžti kaip visų verslo aplinką veikiančių bendrųjų (politinių, ekonominių, gamtinių, technologinių, socialinių, teisinių) ir specialiųjų (vartotojų, tiekėjų, konkurentų) komponentų visumą. Į tai įeina ir verslo kūrimas, verslumo ugdymas, prekių ir (ar) paslaugų rinka, parama verslui, inovacijų diegimas, intelektinės nuosavybės apsauga. (Pakruojo plėtros studija, 2013).

Verslo plėtros terminas patraukliausias, kai kalbama apie staigią plėtrą. Ji gali būti apibrėžiama kaip specialiai parengtas planas, orientuotas į verslo augimą, komercinės rizikos vertinimą ir susijęs su pelno ir nuostolio ataskaitoje pateikiama pajamų eilute. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros strategija iš esmės susijusi su dviem pagrindiniais klausimais:

1. kaip priimti svarbius sprendimus, susijusius su šiuo metu vykdomos veiklos plėtra ateityje;
2. kaip sukurti ir išnaudoti naujas verslo galimybes. (Karlof, Lovingsson, 2006).

Galimos verslo plėtros kryptys:

- Padidėjęs tiekimo asortimentas. Naujai sukurti produktai ar teikiamos paslaugos siūlomos lojaliems klientams, taip galima sustiprinti kliento suvokiamą kokybę.

- Naujos klientų grupės. Atliekamos naujų pirkėjų paieškos neprarandant susiformavusios tradicinės rinkos. Atsiradę nauji klientai prisideda prie didesnių pajamų gavimo, produktyvesnio ir geresnio išteklių panaudojimo, kuris skatina įmonės plėtrą.

- Naujos geografinės rinkos. Įvertinant kiekvienos šalies ar regiono sąlygas ir kultūrą galima ieškoti naujų geografinių rinkų, kuriose iki šiol įmonės nebuvo labai aktyvios.

- Globalizavimas. Siekis plečiant aptarnaujamas rinkas ir didinant potencialą apimti kuo didesnę pasaulio dalį.

- Sinergija. Pats sinergijos terminas nėra tiksliai apibrėžiamas ir dažnai naudojamas neteisingai. Dažniausiai jis sietinas su kompanijų susiliejimu. Tačiau šiame kontekste sinergija apibrėžiama kaip tinkamas turimų žinių, įgūdžių ir pranašumų išnaudojimas siekiant sumažinti sąnaudas.

- Strategija kaip investicija. Tai dabartinis finansų paaukojimas dėl būsimą rezultatą ir patiriamą pelną ateityje. Priimami strateginiai sprendimai ne visuomet būna finansiškai naudingi įmonei. Tokius sprendimus sunkiau priimti nei tuos kurie galėtų atsispindėti pelno ir nuostolio ataskaitoje, todėl svarbu, kad įmonės vadovybė sugebėtų priimti tinkamus sprendimus susijusius su galimu investicijų rezultatu ateityje.

- Organinis ar struktūrinis augimas. Organinis augimas - tai siekis užimti kuo didesnę rinkos dalį ir įžengti į naujas rinkas naudojant savo vidinius resursus. Struktūrinis - augimas tai augimas įsigyjant kitas įmones. Nors organinis augimas dažniau labiau vertinamas už struktūrinį, tačiau jų abiejų efektyvumas priklauso nuo investuoto kapitalo dydžio ir jo gražos. Organinis augimas dažniausiai reikalauja mažiau investicijų, tačiau naujų įmonių nusipirkimas ar susiliejimas leidžia greičiau įeiti į naujas rinkas.

- Rinkos sąlygos. Tai sugebėjimas tinkamai parinkti laiką naujų prekių ar paslaugų patekimui į rinką. Kadangi tinkamai parinkti laiką labai sunku, nepavykus tokiam projektui prarandama daug investicijų.

- Technologinis spaudimas. Dažnai dėl greitai besiplečiančių pramonės šakų rinkos vartotojai nespėja suprasti siūlomų paslaugų ar prekių naudos ir privalumų, todėl įmonės turi laukti kol atsiranda paklausa. (Karlof et al., 2006).

2.2. Paramos verslui formos

SVĮ gyvavimo trukmė Europos Sąjungoje dažniausiai būna gana trumpa ir siekia 2-3 metus, naujai sukurtos įmonės bankrutuoja jau pirmaisiais gyvavimo metais, tai reiškia, kad naujai sukurtoms įmonėms yra sunku išsilaikyti rinkoje, todėl joms reikia finansinės paramos. Kadangi rinkoje išsilaikiusios įmonės kuria naujas darbo vietas ir padeda išlaikyti rinką konkurencingą tai bet kuri valstybė yra suinteresuota remti ir plėsti smulkų ir vidutinį verslą. (Baršauskas, 2003).

Ne visos įmonės gali naudotis valstybės teikiama parama. Ja neturi teisės pasinaudoti:

- Valstybės ar savivaldybės įmonės;
- Įmonės, kurių daugiau kaip 1/2 įstatinio kapitalo ar balsavimo teisių priklauso valstybei ar savivaldybei;
- Įmonės, kurių paskutinių finansinių metų vertinime, didesnę kaip 1/3 dalį pajamų sudaro valstybės remtina veikla. Šio apribojimo galima išvengti, tik tuo atveju, jei valstybės suteikta pagalba yra ar būtų naudojama konkrečios, valstybės neremiamos veiklos, pradžia ar plėtrai.

Verslo įmonės visu savo gyvavimo laikotarpiu gali tikėtis paramos, tačiau gali pasitaikyti, kad parama nebus:

- Pritaikyta, nes parama galima, tačiau ne toms veikloms, kurios įmonei reikalingos;
- Prieinama, nes įmonė ar jos projektas nėra konkurencingas ir neatitinkantis atrankos kriterijų;
- Pakankama, nes paramos vertė nebus pakankama projektui įgyvendinti ar norimam efektui pasiekti.

Visos įmonės turi teisę pretenduoti ir naudotis suteikiama parama, bet jokia įmonė negalės pasinaudoti visomis paramos priemonėmis, nes neatitiks jų keliamų reikalavimų. (Smagurauskienė, 2011). Iš vienos pusės smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo priemonės vertinamos kaip informacijos sklaida, verslininkų žinių, gebėjimų, aktyvumo ir verslumo gilinimas, iš kitos pusės kaip finansinė parama smulkių ir vidutinių įmonių poreikiams tenkinti. Mokslinėje literatūroje galima rasti įvairiai sugrupuotas, išanalizuotas ir susistemintas paramos formos rūšis, priemones, formas.

Vieni autoriai teigia, kad verslininkystės rėmimo formos gali būti:

- Tiesioginė ir netiesioginė finansinė parama;
- Teisinė ir administracinė parama;
- Parama per mokesčių politiką;
- Smulkaus ir vidutinio verslo konsultavimas ir mokymas. (Simanavičienė, 2004).

Kiti autoriai kaip smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo šaltinius išskiria:

- Stambų verslą;
- Vyriausybę ir vietos valdžios institucijas;
- Mažų įmonių susivienijimą;

- Specializuotas organizacijas. (Savanevičienė, 2000).

Kaip svarbiausios smulkaus ir vidutinio verslo strateginės kryptys yra nurodytos:

- Verslo savivaldos plėtojimas;
- Smulkių ir vidutinių įmonių inovacinio potencialo stiprinimas;
- Verslo informacijos, konsultavimo ir mokymo paslaugų teikimas;
- Smulkaus ir vidutinio verslo ekonominės ir teisinės aplinkos tobulinimas,
- Didelių bei smulkių ir vidutinių įmonių bendradarbiavimo skatinimas;
- Smulkaus ir vidutinio verslo įmonių finansinių galimybių gerinimas. (Žukauskas, 2002).

Techninė parama- tai veiksmų programos prioritetų įgyvendinimas. Jiems įgyvendinti yra naudojamos ES struktūrinių fondų lėšos ir valstybės biudžeto lėšos, skirtos veiksmų programos prioritetų administravimo projektams; projektams, skirtiems informavimui apie veiksmų programas ir projektams, skirtiems įvertinti veiksmų programas. (Įsakymas dėl techninės paramos administravimo taisyklių patvirtinimo Nr. 1K-337, 2014).

Techninės paramos priemonės verslui, taikomas Lietuvoje galima suskirstyti į šias dvi kategorijas: netiesioginės ir tiesioginės.

3 lentelė. Techninės paramos priemonės

Techninės paramos priemonės	
Netiesioginės techninės paramos instrumentai	Tiesioginės techninės paramos instrumentai - tiksliniams SVV projektams įgyvendinti skirta parama
<ul style="list-style-type: none"> • Paslaugos skirtos verslo informacijos gavimui; • renginiai skirti verslo informacijos sklaidai; • paslaugos skirtos konsultacijoms ir mokymams; • veiklą pradedančioms įmonėms lengvatinėmis sąlygomis teikiamos patalpų nuomos paslaugos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Projektai skirti įmonės darbuotojų gebėjimų ugdymui; • projektai skirti įmonės įvaizdžio kūrimui; • įmonių dalyvavimas renginiuose ir parodose; • kiti projektai.

Šaltinis: Europos Sąjungos ir kitų šalių techninės paramos smulkaus ir vidutinio verslo subjektams teikimo praktikos analizė, 2005.

Lietuvoje teikiamos techninės paramos priemonės smulkaus ir vidutinio verslo subjektams gali būti skirstomos į tris tipus: nemokamos, mokamos arba dalinai mokamos (jos suteikiamos lengvatinėmis sąlygomis) ir yra finansuojamos iš šių šaltinių:

- Specialiom programom skirtų LR ūkio ministerijos lėšų;
- Savivaldybių biudžetų lėšų;
- Kitų šaltinių. (Europos Sąjungos ir kitų šalių techninės paramos smulkaus ir vidutinio verslo subjektams teikimo praktikos analizė, 2005).

Nuo to laiko kai buvo atkurta Lietuvos nepriklausomybė, nuolat formuojasi paramos sistemos skirtos verslo skatinimui. Valstybė stengiasi atlikti tam tikrus veiksmus, kurie būtų nukreipti į planuojamą dalyvių kūrimą ir funkcijų palaikymą, tai pat stengiasi atlikti tam tikrus pakeitimus valstybiniuose procesuose, kurie padėtų verslui gauti atitinkamas paramas ar paslaugas ir tokiu būdu plėstis.

Skatinančioji pusė ir jos lūkesčiai. Valstybė nusprendusi remti verslą, gali parinkti tokius rėmimo būdus, kurie jos manymu tuo metu atitinka smulkių ir vidutinių verslo subjektų poreikius ir vystymosi ypatumus. Pasirinkdama rėmimo būdus valstybė galvoja ir apie paramos efektą, kitaip tariant kokia bus investicijų grąža. Siekiant grąžos kuriamos tokios priemonės, kurios paskatintų įmones elgtis taip, kaip jos nesielgtų esant yprastoms rinkos sąlygoms.

Skatinamoji pusė ir jos lūkesčiai. SVV įmonės į teikiamą paramą reaguoja labai įvairiai. Daugelis įmonių nesinaudoja teikiamos paramos priemonėmis dėl to, kad jos yra ne tokios, kokių reikia arba jas yra per sudėtinga gauti. Taip pat siūlomas skatinimo priemonių pobūdis nėra toks įvairus, kad tiktų visų įmonių poreikiams tenkinti. (Viešųjų paslaugų verslui tinklo įstaigų valdymo tobulinimo ir veiklos efektyvumo didinimo galimybių analizė, 2006).

Pagal elgesį naudojant SVV skatinimo priemones, galima išskirti tris įmonių grupes:

Aktyviosios. Šios įmonės nuo pat pradžių stengėsi mokytis ir aktyviai naudotis materialiomis ir nematerialiomis paramos priemonėmis. Įgavusios patirties jos išmoko suderinti teikiamas paramos priemones ir įmonės vystymosi strategiją, apsiskaičiuoti paramos kainą ir vertę. Jos sugebėjo sutaupyti ne tik pinigus (naudojantis subsidijomis, paskolų lengvatomis ir kitomis finansinėmis priemonėmis), bet ir laiką (naudojosi teikiamomis konsultacijomis, mokymais ir pan). Šioms įmonėms parama tapo neatsiejama įmonės veiklos dalimi.

Pereinamosios. Tai įmonių dalis, laukiančių „tinkamo laiko“. Viena įmonių dalis siekia sulaukti tinkamesnių ir lengvesnių paramos priemonių sąlygų, kitos nori pasimokyti iš parama jau pasinaudojusių įmonių patirties. Šios grupės įmonės laikui bėgant pasiskirsto į dvi dalis: vienos pereina prie aktyviųjų, kitos prie pasyviųjų.

Pasyviosios. Šiai grupei priklausančios įmonės nesinaudoja jokia parama, dėl kelių galimų priežasčių. Vienoms atrodo gėdinga naudotis parama, kitos mano, kad neturi galimybės pasinaudoti

teikiama parama, ar kad ja pasinaudojus vis tiek vėliau teks ją gražinti. Dažniausiai viskas priklauso nuo įmonę valdančiųjų požiūrio ir požiūriui pasikeitus šios įmonės atranda būdų išspręsti problemas anksčiau trukdžiusias gauti parama. (Viešųjų paslaugų verslui tinklo įstaigų valdymo tobulinimo ir veiklos efektyvumo didinimo galimybių analizė, 2006). Teikiamos paramos priemonėmis dažniausiai taip ir nepasinaudoja įmonės, užsiimančios valstybės neremiamą veikla. (Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Dėl valstybės neremtinios veiklos rūšių sąrašo patvirtinimo Nr. 4, 2003).

Smulkus ir vidutinis verslas patiria daug sunkumų, kurie yra susiję su valstybės parama, o tai apsunkina darnų įmonių vystymąsi ir jų konkurencingumą. Įmonių verslumui įtakos turi valstybinės institucijos, tokios kaip Lietuvos verslo paramos agentūros, valstybinių įstaigų teikiama techninė parama, verslo inkubatoriai, verslo informacijos centrai, inovacijos centrai, mokslo ir technologijų parkai bei savivaldybių sukurtų SVV skatinimo fondų teikiama parama. Valstybės teikiama parama įmonėms reikalinga įsikūrimo ir augimo stadijose, nepriklausomai nuo to kokioje veiklos stadijoje yra įmonė, o reikalingiausia tada, kai įmonė savo veikloje patiria sunkumų. (Grublienė, Lengvinienė, 2011).

Valstybė savo paramą smulkiam ir vidutiniam verslui teikia atsižvelgdama į Vyriausybės, apskričių ar savivaldybių smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros programas. Programos skirtos smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai rengiamos ir finansuojamos iš valstybės ar savivaldybių biudžetų arba iš valstybės ar savivaldybių piniginių fondų. (Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymo pakeitimo įstatymas NR. VIII-935, 2014).

Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo įstatyme apibrėžiamos galimos paramos formos:

- įstatymuose nustatyta tvarka taikomos mokestinės paskolos ir mokesčių lengvatos;
- finansinė parama, skiriama iš smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo fondų;
- pagal smulkaus ir vidutinio verslo plėtros programas taikoma vyriausybės ir savivaldybių finansinė parama;
- pagal verslo plėtojimo programas taikomos konsultacinės ir mokymo paslaugos;
- verslo inkubatorių ir technologinių parkų paslaugos;
- garantijų institucijų, draudimo įmonių ir kitų verslo plėtrą skatinančių institucijų, kurias įsteigė vyriausybė parama;
- pagal verslo plėtojimo ir užimtumo programas lengvatinėmis sąlygomis teikiamos kvalifikacijos kėlimo paslaugos;
- naujų darbo vietų kūrimui teikiama parama;
- mikrokreditavimo sistema, skirta verslui pradėti. (Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. VIII-935, 2014).

Išanalizavus valstybės paramą smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai galima būtų išskirti du pagrindinius paramos būdus:

1. Tiesioginė parama - tai lėšų suteikimas per valstybės pagalbos schemas konkrečiam įmonės verslo plėtros projektui įgyvendinti. Šios lėšos skiriamos per dotacijas, subsidijas, kompensacijas.

2. Netiesioginė parama - tai netiesioginiai finansavimo šaltiniai, kitaip tariant viešosios paslaugos lengvatinėmis sąlygomis. Tai gali būti mokesčių lengvatos, paskolų garantijos, teisinės lengvatos, muitų lengvatos, pagalba rengiant projektus ir panašiai. (Smaguruskienė, 2011).

Kaip didžiausias kliūtis ar problemas, kurios trukdo gauti valstybės teikiamą paramą galima būtų įvardinti:

- Didelius reikalavimus;
- Informacijos apie paramą stoką (šalies regionuose netolygiai išdėstyti informacijos šaltiniai, visuomenėje nėra pakankamai informacijos apie verslo sąlygas ir problemas su kuriomis susiduria verslininkai, trūksta leidinių ir informacijos lapelių;
- Biurokratinės kliūtis. (Grublienė ir kt., 2011).

Subsidija - tai finansinė parama, kurią gali suteikti valstybė, savivaldybės institucijos ar kiti tretieji asmenys ir kurios nereikia gražinti. Subsidijos gali būti skiriamos darbo užmokesčio kompensavimui, naujų darbo vietų steigimui, palūkanų kompensavimui, projektų finansavimui ir kt. (Versli Lietuva, 2015).

Dotacija – tai tikslinė pagalba įmonėms. Ji gali būti skirta ilgalaikio ar trumpalaikio turto įsigijimui, produkcijos gamybos ar paslaugų teikimo finansavimui, parduodamos produkcijos ar teikiamų paslaugų kainos sumažinimui, įmonių skolų apmokėjimui, veiklos nuostolio kompensavimui ir panašiai. (Aleknavičienė, 2001). Valstybės suteiktos dotacijos yra pigiausia finansavimo forma, nes ji nėra gražinama ir už ją nereikia mokėti palūkanų. (Wilson, 1997).

Kiti autoriai teigia, kad galima išskirti dvi pagrindines paramos verslui rūšis: finansinė ir nefinansinė. Jos bus aprašomos sekančiuose skyriuose.

2.3. Finansinė parama verslui

2.3.1. Rizikos kapitalo fondas

Rizikos kapitalo fondas – tai rizikos kapitalo bendrovės investicinis fondas, kurį įsteigia profesionalūs rizikos kapitalo investuotojai. Rizikos kapitalų investuojamos lėšos gaunamos iš kapitalo perteklių turinčių turtingų verslo koncernų, pensijų fondų, draudimo bendrovių, ar pasiturinčių vienetų, kurie tikisi uždirbti didesnę pelną, nei tuo metu galėtų pasiūlyti vertybinių popierių birža ar bankų pasiūlytos palūkanos. Šis fondas turimas lėšas paprastai skiria investicijoms į nelistinguojamus

vertybinius popierius (t.y. įmonių, kurių akcijomis vertybinių popierių biržoje prekyba nevyksta). Rizikos kapitalo fondai savo veikloje imasi inovatyvių, nežinomų ir dar neišbandytų sričių, skiria savo finansavimą naujom verslo idėjoms arba verslą pradedančioms įmonėms, naujų produktų kūrimui, kitų įmonių kūrimui, nestokoja rizikos, todėl galima teigti, kad jų gaunama aukšta grąža priklauso nuo priimtoms didelės rizikos. (Kompetencijos gildija, 2006).

Rizikos kapitalo fondai savo investicijas skiria:

- augančioms privačioms įmonėms. Iš rizikos kapitalo fondų finansuojamas tiek natūralus augimas, tiek įmonių įsigijimas ir susijungimas;
- įmonių restruktūrizavimas. Įmonėms turinčios laikinų sunkumų arba artimiausiu metu galinčioms jų turėti rizikos kapitalo fondai padeda atkurti jų mokumą, padengti susidariusias skolas. Taip pat lėšos skiriamos verslo restruktūrizavimui kai įmonei reikalingos lėšos veiklos pertvarkymui;
- veiklą pradedančioms įmonėms. Lėšos skiriamos naujai įkurtoms įmonėms, kurios nori plėstis, o tam yra reikalingos papildomos lėšos ir geri vadovavimo įgūdžiai;
- vadovybės išpirkimo sandorius, kai rizikos kapitalo fondų lėšos yra skiriamos didesnį įmonės potencialą išvelgiančioms vadovų komandoms, nei jų dabartiniai savininkai.

Dažniausiai fondai nedalyvauja kasdieninėje įmonės veikloje, tačiau prisideda prie įmonės valdybos darbo, dalinasi savo patirtimi, žiniomis ir kontaktais, turimais finansų, veiklos planavimo, organizacijos struktūros optimizavimo ir vadovų atrinkimo srityse.

Skirdami savo investicijas įmonėms, rizikos kapitalo fondai tikisi:

- verslo plėtos;
- stipraus vadovavimo;
- pardavimų pelningumo.

Iš rizikos kapitalo fondų finansuojami projektai ar bendrovės dažnai būna labai rizikingi. Rizika kyla todėl, kad yra neapibrėžtos naujai sukurtų įmonių galimybės gauti pastovias pajamas, nėra žinoma vadovybės ir akcininkų kompetencija bei sugebėjimas sąžiningai atlikti savo darbą.

Rizikos kapitalo teikiamomis galimybėmis turi teisę naudotis labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės. Verslininkas norėdamas gauti verslo idėjas ar verslo plėtojimo finansinę paramą, iš pradžių turi kreiptis į rizikos kapitalo fondo valdytoją, kuris teikia tiesiogines investicijas į įmonių akcinį kapitalą. KŪB „Lithuania SME Fund“ („BaltCap“) ir KŪB „LitCapital I“ tai 2010 m. įsteigti rizikos kapitalo fondai, kurių pagrindinis tikslas yra investavimas į didelį augimo potencialą turinčias įmones ir privačių investuotojų lėšų pritraukimas. (Practica capital, 2015).

2010 m. buvo įsteigtas „Verslo angelų fondas I“, kuris vykdo investavimą tik su „verslo angelais“, t.y. bendrovėmis ar pasiturinčiais privačiais investuotojais, pasirengusiais investuoti turimą kapitalą į bendroves ir kitas rizikingas veiklas bei dalintis asmenine verslo patirtimi su pasirinktos bendrovės vadovais. Šį fondą valdo UAB „MES INVEST“ ir UAB „Strata“ konsorciumas. Šis fondas

kartu su privačiais investuotojais stengiasi investuoti į atsiperkančius projektus ir užsidirbti gražą. Verslo angelas investuoja 50% ir fondas investuoja po 50% (tame tarpe Valdytojas investuoja 5%), kartu siekia įgyti 50% kontrolę. Investavimas vyksta išperkant naujai išleistos bendrovės akcijų emisiją, ar tik dalį jos, o vėliau vykdant jų pardavimą. Taip pat su bendrove yra pasirašoma akcininkų sutartis dėl bendro valdymo, strateginio plano sudarymo, pelno dalinimosi ir panašiai. 2012 m. įsteigtas Pradinės stadijos rizikos kapitalo fondas ir rizikos kapitalo fondas, juos įsteigė Europos investicijų fondas ir „Practica Capital“, o jų pagrindinis tikslas investicijos į mažas ir vidutines Lietuvos įmonės. 2012 m. Baltijos šalių (Lietuvos, Latvijos ir Estijos) atstovai ir Europos investicijų fondas pasirašė sutartį dėl Baltijos inovacijų fondo įsteigimo. Tai investicinis fondų fondas, kurio tikslas vystyti Baltijos valstybių rizikos kapitalo rinkas. (Verslo Angelų Fondas I, 2010).

2.3.2. Lengvatinės paskolos

Lengvatinės paskolos tai valstybės ir kitų tam tikslui pritrauktų lėšų skolinimas. Tokias paskolas gali gauti smulkaus ir vidutinio verslo įmonės ir jos yra išduodamos palankesnėmis sąlygomis nei tuo metu gali pasiūlyti komercinė kredito rinka, t.y. jos pasižymi mažesne palūkanų norma, kurių dalinę kompensaciją suteikia valstybė ar savivaldybė. Lengvatinio skolinimo tikslas suteikti galimybę pasiskolinti smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms, kadangi joms yra sudėtinga gauti paskolas mažomis sumomis arba neturint pakankamo užstato. Šios paskolos vadinamos mikropaskolomis arba mikrokreditais dėl sąlyginai mažų sumų, o projektai skirti šioms paskoloms gauti - mikrokreditavimo programos, kurios yra plačiai naudojamos daugelyje valstybių. (INVEGA, 2015). Šiuo metu smulkaus ir vidutinio verslo įmonės Lietuvoje gali gauti mikrokreditus, mažus kreditus, verslumo skatinimo fondo ir atviro kredito fondo teikiamas paskolas. Mikrokreditai - tai mažos paskolos, suteikiamos per mikrokreditavimo programas, skirtas verslo plėtrai ir visuomeninių poreikių tenkinimui. Lengvatinių paskolų suteikimas ir dalinis paskolų palūkanų kompensavimas turi būti derinamas su verslą pradedančių asmenų mokymu ir konsultavimu bei pagalba verslo planų ir įgyvendinimo procesuose. (INVEGA, 2015).

2.3.3. Garantijos

Smulkaus ir vidutinio verslo įmonės, dažnai susiduria su problemomis kai kreipiasi į kredito įstaigą norėdamos gauti paskolą verslo pradžiai ar plėtrai, nes neturi pakankamo užstato kreditui gauti. INVEGA padeda įmonėms išspręsti šią problemą, nes suteikia pirmos paskolos dalies, grąžinimo

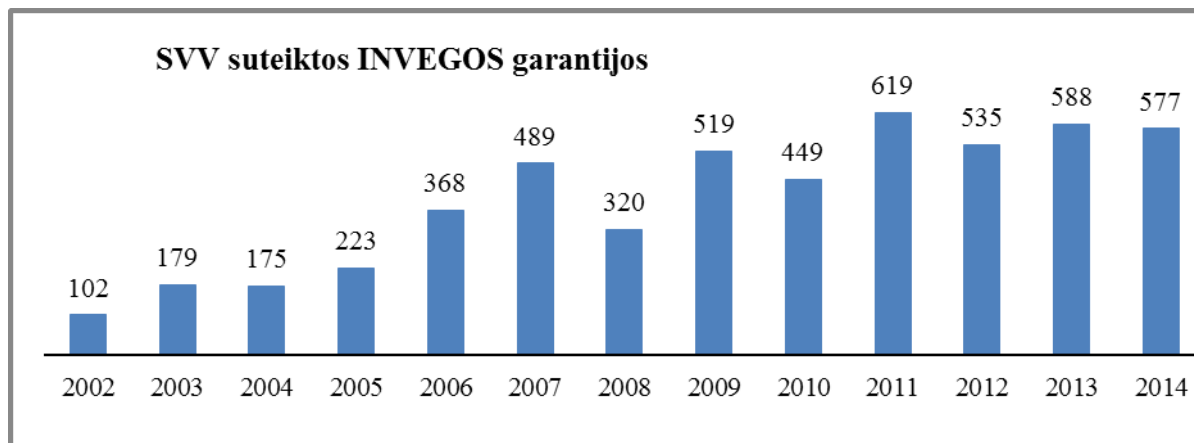

kredito įstaigai garantijas. Tokia garantija gali būti suteikiama iki 80 proc. paskolos sumos, o likusieji 20 proc. yra užstatas, pateiktas kredito įstaigai. Smulkaus ir vidutinio verslo subjektas turi kreiptis į kredito įstaigą, kuri sutinka kredituoti jo verslo projektą su INVEGAOS garantija. Kredito įstaiga atlieka rizikos vertinimą ir sprendžia ar gali suteikti prašomą kreditą ir SVV subjekto pasiūlytas užstatas yra reikiamo dydžio. Jei užstato trūksta tada kreipiamasi į INVEGĄ dėl garantijos suteikimo. INVEGOS garantuojamos paskolos gražinimo užtikrinimui paskolos gavėjas įkeičia už paskolos lėšas nusipirktą, pastatytą, statomą, remontuojamą ar rekonstruojamą ilgalaikį materialųjį turtą. Toks turtas gali būti neįkeičiamas tik tada, jei įkeitimui įmonė gali pasiūlyti likvidesnį ir ne mažesnės vertės turtą, taip pat tokio įkeičiamo turto turi pakakti projekto rizikos minimizavimui. Už garantijos suteikimą mokamas vienkartinis mokestis, kuris priklauso nuo prašomos garantijos sumos. Įmonėms ir verslininkams, kurie vykdo veiklą trumpiau nei 3 metai, nustatytas 4 proc. nuo garantijos sumos dydis, o įmonėms ir verslininkams, vykdančioms veiklą 3 metus ir ilgiau nustatytas 3 proc. nuo garantijos sumos dydis.

INVEGA garantijas teikia tik paskoloms, skirtoms:

- investicijoms į materialų turtą - ilgalaikio turto pirkimui, statymui, remontui ar rekonstravimui.
- investicijoms į nematerialų turtą - patentų, licencijų ar kitų nepatentuotinių techninių žinių įsigijimui.
- apyvartinėms lėšoms;
- ne daugiau nei prieš tris mėnesius iki garantijos suteikimo prašymo ir registravimo dienos įmonėms lėšomis jau apmokėtų investicijų refinansavimui. Kartu su garantijos pateikimo prašymu privalo būti pateikti ir išlaidas bei apmokėjimą pagrindžiantys dokumentai.

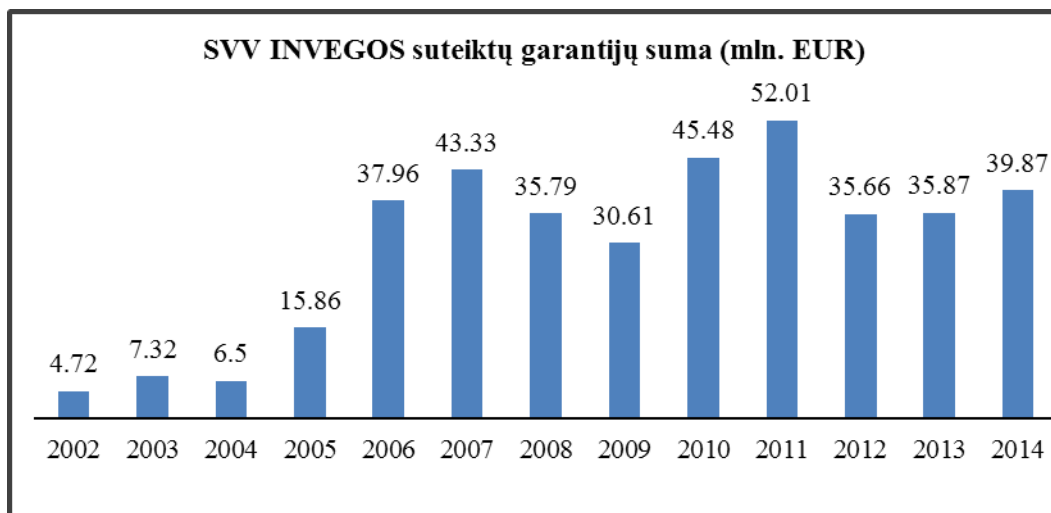
Verslo subjektui suteikiamos garantijos suma priklauso nuo jo veikimo laiko. Įmonės kurios veikia trumpiau nei tris metus garantijos suma arba garantijų likučių suma neturi viršyti 579 240 EUR, o įmonėms vykdančioms veiklą ilgiau nei tris metus garantijos suma arba garantijų likučių suma neturi viršyti 1 448 100 EUR. (INVEGA, 2015).

1 pav. Smulkiam ir vidutiniam verslui suteiktos INVEGOS garantijos

Šaltinis: INVEGA, 2015.

Nuo 2002 metų INVEGA yra suteikusi 5143 garantijas. Pirmaisiais garantijų teikimo metais jų kiekis nebuvo didelis ir svyravo nežymiai. Nuo 2002 metų suteiktų garantijų skaičius nuolat didėjo, žymus sumažėjimas buvo matomas 2008 ir 2010 metais. Paskutiniais nagrinėjamo laikotarpio metais matome, kad suteiktų garantijų kiekis yra žymiai didesnis ir gana pastovus, mažai kintantis. (INVEGA, 2015).

2 pav. Smulkiam ir vidutiniam verslui INVEGOS suteiktų garantijų suma

Šaltinis: INVEGA, 2015.

Nagrinėjamo laikotarpio pradžioje suteiktų garantijų sumos nebuvo didelės. Žymus jų padidėjimas matomas 2006 metais, kuris padidėjo daugiau per pusę lyginant su prieš tai buvusiais metais. 2009 metais suteiktų garantijų suma buvo sumažėjusi. 2011 metais matomas suteiktų garantijų sumų padidėjimas, o 2012 metais sumos vėl mažėjo ir iki nagrinėjamo laikotarpio pabaigos žymių pakitimų nebuvo. Nuo 2002 iki 2014 metų INVEGA yra suteikusi garantijų už 390,98 mln. eurų.

Garantijų fondas. Dalį išduotų garantijų, INVEGA įtraukia į Garantijų fondą. Garantijų fondas veikia kaip INVEGOS sukontraktuoto tinkamo garantijų portfelio nuostolių pergarantavimo schema. Kiekviena į Garantijų fondo pergarantuojamą portfelį įtraukta suma, skirta garantijos išmokai INVEGAI. Garantijų fondas taip pat kompensuoja administravimo išlaidas, kurios patiriamos sudarinėjant tinkamą garantijų portfelį. Iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų Garantiniam fondui yra skirta 37 360 982 mln. Eur. Iš Garantijų fondo lėšų yra kompensuojama 80 proc. tinkamų garantijų portfelio išmokų, o 20 proc. yra finansuojama INVEGOS lėšomis, kurios yra gautos garantijos atlyginimo forma. Garantijos fondo dėka INVEGA turi galimybę taikyti mažesnius administravimo mokesčius, sumažinti finansavimo kaštus bei suteikti lengvesnę priėjimą prie finansavimo šaltinių. Kitaip tariant Garantijos fondas - tai pinigai, galintys užtikrinti, kad INVEGA turės pakankamą lėšų kiekį išmokėti išmokas kredito įstaigoms, jeigu smulkaus ir vidutinio verslo subjektai neįvykdys turimų įsipareigojimų. (INVEGA, 2015).

Lizingo garantijos. Smulkaus ir vidutinio verslo subjektams, ketinantiems įsigyti naujos gamybinės įrangos ir naujų įrenginių finansinės nuomos (lizingo) būdu, kurie bus tiesiogiai naudojami įmonės gamybinėje, paslaugų teikimo arba statybos veikloje, INVEGA suteikia lizingo garantijas pirkimą finansuojančiai finansinės nuomos bendrovei (lizingo bendrovei). Įmonė imdami lizingą, ją išduodančiai bendrovei turi sumokėti pradinį įnašą, ne mažesnę kaip 10 procentų lizinguojamo turto kainos dydžio. Kitoms lizingo bendrovių paslaugoms, tokioms kaip veiklos nuoma, atpirkimo lizingas ir pan. garantijos neteikiamos. Taip pat negalimas ir refinansavimas įrangos lizingo atveju. Jei lizingo gavėjas bankrutuoja ar nutraukia veiklą, o lizingo bendrovei nepavyksta ar dėl objektyvių priežasčių tikėtina, kad nepavyks išsiieškoti visos lizingo sumos iš lizingo gavėjo INVEGA pagal suteiktą lizingo garantiją atlygina lizingo bendrovei patirtus nuostolius.

Reiktų paminėti, kad lizingo garantijos suma negali būti didesnė nei 70 proc. lizinguojamo turto kainos ir pradinės įmokos skirtumo, taip pat jos dydis negali viršyti 60 procentų lizinguojamo turto kainos.

Verslo subjektui suteikiamo lizingo suma priklauso nuo jo veikimo laiko. Įmonės kurios veikia trumpiau nei tris metus lizingo suma neturi viršyti 579 240 EUR, o įmonėms vykdančioms veiklą ilgiau nei tris metus lizingo suma neturi viršyti 1 448 100 EUR.

2.3.4. Atviras kreditų fondas (AKF)

Atviras kreditų fondas (AKF) - tai INVEGOS fondo finansinės inžinerijos priemonė, kuri buvo įsteigta 2009-04-07. Tai fondas teikiantis kreditus smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams, finansinių tarpininkų pagalba. Kredito įmonė, kuri priima sprendimą suteikti finansavimą, INVEGAI turi pateikti prašymą dėl Atviro kredito fondo lėšų rezervavimo. Bankas turi vykdyti savo įsipareigojimus ir INVEGAI pristatyti patvirtintą kredito sutarties kopiją. Taip pat turi pateikti paraišką skirti AKF lėšų per 30 darbo dienų nuo lėšų rezervavimo prašymo pateikimo dienos, o laiku nepateikus reikiamų dokumentų yra panaikinamas rezervavimas.

4 lentelė. Atviro kreditų fondo lėšos

	AKF lėšų suma	Rezervuotos AKF lėšos	Skirtos AKF lėšos	AKF lėšų likutis
Fondo dydis (Eur)*	68 875 720,00	1 482 716,18	52 102 056,98	11 873 325,17

*informacija pateikta iki 2015 05 19.

Šaltinis: INVEGA, 2015.

Iš 4 lentelėje pateiktų duomenų galime matyti, kad didžioji dalis, šiek tiek daugiau nei 71% AKF lėšų jau yra panaudoti. Rezervuotos lėšos sudaro 2% fondo lėšų, o fonde esantis lėšų likutis sudaro 17%.

Iš AKF lėšų gali būti suteikiami kreditai smulkaus ir vidutinio verslo subjekto investicijų finansavimui arba apyvartinių lėšų kapitalo trūkumo papildymui, jei šis finansavimas būtų susijęs su įmonės naujos veiklos pradedimu arba jau esamos plėtojimu.

5 lentelė. Atviro kreditų fondo lėšų panaudojimas pagal kredito paskirtį*

Kredito paskirtis				Viso	
Investicinis		Apyvartinis			
Suma (Lt)	Įmonių sk.	Suma (Lt)	Įmonių sk.	Suma (Lt)	Įmonių sk.
85 961 242,37	190	131 644 665,94	271	217 605 908,31	461

*Duomenys pateikiami nuo 2009 iki 2014 09 30, sumoje nurodyta AKF + banko lėšos.

Šaltinis: INVEGA, 2015.

Iš 5 lentelėje pateiktų duomenų matome, kad 70% lėšų buvo panaudota apyvartinio kapitalo trūkumo papildymui, o 30% investicijoms. Kalbant apie įmonių skaičių beveik 1,5 karto daugiau įmonių naudojosi galimybe išnaudoti kredito lėšas apyvartiniams tikslams, nei investiciniams.

6 lentelė. Atviro kreditų fondo lėšų panaudojimas pagal įmonių dydį*

Įmonės dydis						Viso	
Labai mažos įmonės		Mažos įmonės		Vidutinės įmonės			
Suma (Lt)	Įmonių sk.	Suma (Lt)	Įmonių sk.	Suma (Lt)	Įmonių sk.	Suma (Lt)	Įmonių sk.
60 543 733,87	163	101 732 293,39	229	55 329 881,05	69	217 605 908,31	461

*Duomenys pateikiami nuo 2009 iki 2014 09 30, sumoje nurodyta AKF + banko lėšos

Šaltinis: INVEGA, 2015.

Iš 6 lentelėje pateiktų duomenų galime matyti, kad AKF lėšomis daugiausiai pasinaudojo mažos įmonės, tiek pagal pasinaudojusią įmonių skaičių, tiek pagal suteiktą sumą. Vidutinių ir labai

mažų įmonių panaudotų lėšų suma buvo panaši, tačiau vertinant įmonių skaičių matome, kad labai mažų įmonių skaičius yra beveik 2,5 karto didesnis nei vidutinių įmonių.

Vienam kreditui iš AKF gali būti skirta suma ne didesnė nei 434 430 Eur. ir svarbu, kad kreditų skaičius vienam smulkaus ir vidutinio verslo subjektui per 12 mėnesių laikotarpį neviršytų dviejų. Šie kreditai yra suteikiami laikotarpiui iki 6 metų, o sutartis galima pasirašyti iki 2016 m. birželio 30 d. (INVEGA, 2015).

2.3.5. Verslumo skatinimo fondas

Verslumo skatinimo fondas tai priemonė, kuri yra skirta verslumo skatinimui, naujų darbo vietų ir užimtumo kūrimui. Šio fondo tikslas sudaryta palankias sąlygas labai mažoms ir mažoms įmonėms bei fiziniams asmenims, kurie savo veiklą vykdo trumpiau nei vienerius metus ir socialinėms įmonėms pradėti naują verslą ar plėsti jau turimą, skatinant verslumą ir naujų darbo vietų kūrimą. Paskolos dydis gali būti iki 24 907 Eur ir dėl jų galima kreiptis į kredito unijas iki 2016 m. birželio 30 d., paskolos gražinimo terminas yra numatomas 2018 m. pabaiga. Kaip papildoma lengvatinė priemonė yra galima INVEGA valstybės garantija, kuri gali sudaryti iki 80 proc. paskolos sumos.

7 lentelė. Verslumo skatinimo fondo priemonių įgyvendinimas

Rodiklis	Sukurta naujų darbo vietų (vnt.)	Sėkmingai baigusieji mokymą (vnt.)	Mokyme dalyvavę asmenys (vnt.)	Paskolų skaičius, (vnt.)	Paskolų suma (EUR)
Pasiekimas nuo priemonės įgyvendinimo pradžios*	3137	4891	5003	1254	17 351 802,06

*informacija pateikiama iki 2015 09 30.

Šaltinis: INVEGA, 2015.

Pagal 7 lentelėje pateiktus duomenis, matome, kad šio fondo dėka buvo sukurtos 3137 naujos darbo vietos, sėkmingai mokymus baigė 4891 gyventojai, nors juose dalyvavo 5003. Buvo išduota 1254 paskolų, o jų suma sudarė 17 351 802,06 eurų. (INVEGA, 2015).

2.3.6. Verslo angelai

Verslo Angelas – tai neformalus investuotojas, privatus asmuo, pasirengęs dalį savo kapitalo investuoti į pasirinktą bendrovę ir dalintis asmenine verslo patirtimi ir turimais kontaktais su šios bendrovės vadovais. Verslo Angelu gali būti ne tik fizinis asmuo, bet ir bendrovė, vienijanti keletą Angelų.

Verslo angelai turi galimybę investuoti savo lėšas kaip įmonės dalininkai ir iškart teikti savo konsultacijas, susijusias su įmonės valdymu.

Dažnu atveju neformalus investuotojai būna žmonės stambiose įmonėse turėję vadovo statusą, bankinių institucijų vadovai, verslininkai, kurie ieško įdomių idėjų arba pardavę dalį akcijų ir tokiu būdu norintys investuoti turimą kapitalą. Įprastai verslo angelai savo investicijas skiria sritims, kurias gerai nusimano, kuriose prieš tai turėjo didelę patirtį. Verslo angelai negauna jokio užmokesčio už laiką, kurį praleido dirbdami, tačiau kartu su įmonės vertės didėjimu, didėja ir jų gaunama įmonės pelno dalis. Smulkios ir vidutinės įmonės gaudamos privataus investuotojo paramą, parduoda dalį įmonės akcijų, bet ne visoms įmonėms tokios sąlygos tinka, todėl ne visos gali naudotis teikiama parama. (Vanhanen, 2003).

Verslo angelas savo investicijas vykdo kartu su Fondu. Suma kurią kiekvienas iš jų investuoja gali svyruoti nuo 50 000 iki 600 000 eurų. Dažniausiai investicijos vyksta lygiomis dalimis, kad tiek verslo angelo, tiek fondo įsigytas akcijų paketas siektų 50% (kiekvienam po 25% akcijų), tačiau pasitaiko ir tokių atvejų, kai verslo angelas investuoja daugiau nei fondas. (Verslo angelų fondas I, 2015).

2.3.7. Savivaldybių fondų parama

Savivaldybių institucijos (savivaldybės) nuo 1998 m. pradėjo įsteiginėti smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo fondus, iš kurių gali būti skiriama finansinė parama SVV plėtrai. Savivaldybė remia tik mikroįmones ir fizinius asmenis, dirbančius pagal patentus, įsikūrusius tos savivaldybės teritorijoje. Šios lėšos gali būti skiriamos institucinės sistemos kūrimui, kuri remia verslą, gyventojų verslumo ir įmonių konkurencingumo skatinimui, naujų darbo vietų steigimui ir senų darbo vietų išsaugojimui, netradicinių verslų plėtrai, naujų prekių ir paslaugų kūrimo skatinimui. (Inovacijų portalas, 2015).

2.3.8. Paskolų fondas įkurtas Lietuvos žemės ūkio ministerijos

Lietuvos žemės ūkio ministerija yra įkūrusi Paskolų fondą, siekdama padidinti ir skatinti žemės ūkio ir kaimo verslo sektoriaus konkurencingumą, paspartinti lėšų, kurios buvo skirtos Lietuvos kaimo

plėtos programai, įsisavinimą ir sukurti palankesnes finansavimo galimybes. Šio fondo dėka ūkio subjektai turi galimybę pasinaudoti Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai skirtomis lėšomis ir gauti lengvatines paskolas savo verslo finansavimui ir plėtojimui. Šios lengvatinės paskolos gali būti teikiamos tik investiciniams projektams, jų negalima suteikti apyvartinių lėšų didinimui. Paskolų fondui iš viso buvo skirta 52,42 mln. eurų, iš kurių 75 proc. sudarė EŽŪFKP lėšos ir 25 proc. nacionalinio biudžeto lėšos. (Žemės ūkio paskolų garantijų fondas, 2015).

8 lentelė. Paskolų fondo sudarytos sutartys

Priemonė	Parama paskolomis. Žemės ūkio valdų modernizaviui.	Parama paskolomis. Žemės ūkio produktų perdirbimui ir pridėtinės vertės didinimui	Viso:
Pasirašytų lengvatinių paskolų sutarčių skaičius	468	7	475
Pasirašytų lengvatinių paskolų sutarčių suma (mln. Eur)	34,0	5,0	39,0

Saltinis: Žemės ūkio paskolų garantijų fondas, 2015.

Kaip matote iš 8 lentelėje pateiktų duomenų nuo 2009 metų Paskolų fondas suteikė 468 paskolas žemės ūkio valdų modernizavimui ir 7 žemės ūkio produktų perdirbimui ir pridėtinės vertės didinimui, iš viso lengvatinių paskolų buvo suteikta 475 ūkio subjektams, o suteiktų paskolų suma siekė 39 mln. Eurų.

2.3.9. Darbo biržos parama

Lietuvos darbo birža organizuoja ir subsidijuoja aktyvios darbo rinkos politikos priemones. Ji rengia profesinius mokymus skirtus darbuotojams, kurie yra įspėti apie atleidimą iš darbo arba jau atleisti. Suteikia subsidijas darbo vietų steigimui, remia savarankišką užimtumą ir vietinių užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinimus. Taip pat prisideda prie įdarbinimo subsidijų suteikimo, darbo įgūdžių gerinimo, darbo rotacijos ir viešųjų darbų rėmimo bei bedarbių teritorinio judrumo. Darbdaviai gali pasinaudoti subsidija vienai darbo vietai įsteigti ar pritaikyti. Ši subsidija gali padengti ne daugiau

nei 40 proc. Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos, kuri galioja paraiškos pateikimo dieną arba ne daugiau nei 80 proc. naujos darbo vietos įsteigimui ar pritaikymui reikalingų išlaidų. (Lietuvos darbo birža, 2015).

2.3.10. Mokesčių lengvata

Viena iš didžiausių priežasčių, kuri neleidžia plėstis naujai sukurtam verslui yra didelė mokesčių našta. Laiku pritaikyta mokesčių lengvata valstybei atsiperka, nes padidėja pajamos į valstybės biudžetą ir yra spendžiamos socialinės problemos sukuriant naujas darbo vietas. Daugelyje mokesčių įstatymų yra numatytos tam tikros išimties, lengvatos, kai yra sumažinamas arba visiškai netaikomas mokesčio tarifas. LR gyventojų pajamų mokesčio įstatyme, 16 – 21 straipsniuose yra numatomos pajamos, kurios gali būti neapmokestintos ir neapmokestinami pajamų dydžiai taikomi įvairiems asmenims. (Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas Nr. IX-1007, 2002). LR Pelno mokesčio įstatymo, 9 straipsnyje yra numatomos pelno mokesčio lengvatos, kuriomis gali naudotis labai mažos įmonės, pelno nesiekiantys vienetai, socialinės įmonės bei kooperatinės bendrovės. (Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas Nr. IX-675, 2001). LR pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 19 – 33 straipsniuose nurodytos PVM neapmokestinamos ar apmokestinamos mažesniu tarifu prekės bei paslaugos. (Lietuvos respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas Nr. IX-751, 2002). LR nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo 6 – 7 straipsniuose numatyta galimybė savivaldybės taryboms sumažinti šio mokesčio tarifą iki 0,3 proc. bei nustatyti atvejai, kuriais nekilnojamas turtas gali būti neapmokestinamas. (Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas Nr. X-233, 2005). Nors mokesčių lengvatos suteikia galimybę sumažinti įmonių išlaidas, jos taip pat paskatina ieškoti būdų apeiti įstatymus ir jų nesilaikyti, todėl Vakarų Europos šalyse manoma, kad smulkiam ir vidutiniam verslui reikėtų paprastesnės mokesčių sistemos, kurioje nebūtų suteikiamos lengvatos, bet iš esmės patys mokesčiai būtų mažesni. Taip būtų sukurta aplinka, kuri skatintų sąžiningumą ir norą laikytis įstatymų bei mokėti mokesčius. (Mačerinskienė ir kt., 2002).

2.4. Nefinansinė parama verslui

1. Viešosios paslaugos padedančios skatinti verslo konkurencingumą.

VšĮ „Investuok Lietuvoje“ buvo įkurta 2010 m. vasario 11 d. Šios įstaigos savininkė yra valstybė. Tai įstaiga, kurios tikslas profesionalių paslaugų teikimas investuotojams, Lietuvos ekonomikos konkurencingumo skatinimas, investicinio patrauklumo bei šalies žinomumo pasaulyje

didinimas. Ši institucija siekia pritraukti ir išlaikyti kokybiškas užsienio investicijas, didinti patrauklios investicijoms valstybės žinomumą. (Investuok Lietuvoje, 2014).

VšĮ „Versli Lietuva“ įkurta 2009 m. lapkričio 6 d. Tai įstaiga, kuri atlieka dvi pagrindines funkcijas: skatina eksportą ir remia smulkų ir vidutinį verslą. Versli Lietuva siekia padėti steigti ir plėtoti konkurencingus verslus ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Taip pat siekia suteikti mokymus, konsultacijas, padeda susirasti verslo partnerius, nori paremti įmonių jungimąsi į klasterius ar didesnes tiekimo grandines. Verslios Lietuvos dėka įmonės verslo pradžioje gali pasinaudoti „Pirmųjų verslo metų paslaugų krepšeliu“, kitaip dar vadinamu čekiu. Per „Versli Lietuva“ renginį dalinami čekiai, kurių vertė 1737,72 Eur. Čekiu gali naudotis įmonės, kurios yra įsteigtos per šešis mėnesius nuo čekio gavimo dienos. Pagal čekį per 12 mėnesių laikotarpį nuo įmonės įregistravimo dienos įmonė nemokamai gali pasinaudoti 50 valandų konsultacijų, 24 valandų mokymų ir virtualaus biuro paslaugomis. (Versli Lietuva, 2015).

VšĮ „Lietuvos inovacijų centras“ yra pelno nesiekianti institucija, skatinanti tarptautinį Lietuvos verslo konkurencingumą, intensyvinant naujų technologinių sprendimų ir organizacinių iniciatyvų įgyvendinimą versle. Lietuvos inovacijų centras taip pat siekia prisidėti prie inovacinės verslo plėtros aktyvinimo, inovacijų formavimo ir įgyvendinimo, naujų technologijų, idėjų ir metodų komercinio pritaikymo versle. (Lietuvos inovacijų centras, 2015).

Mokslo ir technologijų parkai fizinės arba virtualios vietos steigiamos įmonių rėmimui, kurios veikia eksperimentinės plėtros ir taikomųjų mokslinių tyrimų srityse. Pagrindinis tokių parkų tikslas inovacijų ir kultūros skatinimas, regiono ar atitinkamos teritorijos konkurencingumo didinimas, naujų įmonių steigimo skatinimas. Lietuvoje veikia 9 mokslo ir technologijų parkai. (Inovacijų portalas, 2015).

VšĮ „Paslaugų ir gaminių kontaktinis centras“ įsteigtas 2009 m. gruodžio 24d. Paslaugų ir gaminių kontaktinis centras (PGKC) buvo įkurtas pagal Europos Sąjungos Paslaugų direktyvą bei Abipusio pripažinimo Reglamentą, kurio vienas iš pagrindinių tikslų yra paslaugų bei gaminių teikimo per sieną administracinių procedūrų palengvinimas. PGKC siekia supaprastinti leidimų bei licencijų gavimo procedūras paslaugų teikėjams, suteikti reikiamą informaciją apie galiojančius reikalavimus. (Verslo skatinimo programa planuoja verslą, 2015).

Visuomeninė organizacija „Moterys ir verslas Lietuvoje“ (MVL) tai pelno nesiekianti organizacija. Jos tikslas sudaryti palankias sąlygas moterų verslo vystymui ir plėtrai, atstovauti moterims verslininkėms bendradarbiavime su Lietuvos ir užsienio šalių valstybės ir valdymo institucijomis, organizuoti mokymus ir konferencijas. (Verslo skatinimo programa planuoja verslą, 2015)

Lietuvos verslo paramos agentūra (LVPA) tai pelno nesiekianti institucija, kurią įsteigė Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. Agentūra vykdo nacionalinių ir Europos Sąjungos (ES)

paramos lėšų, skirtų Lietuvos verslo, turizmo ir energetikos sektorių plėtojimui, administravimą. LVPA teikia fiziniams ir juridiniams asmenims paslaugas ir informaciją, kuri yra susijusi su projektu įgyvendinimui skirtų nacionalinių ir ES paramos lėšų panaudojimu. Taip pat LVPA siekia įgyvendinti nacionalines strategijas, programas ir kitas iniciatyvas, kurios skirtos Lietuvos ūkio plėtojimui ir jo tarptautinio konkurencingumo didinimui.

2. Teisinės lengvatės. Tai galimybė smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms pasinaudoti valstybės teikiama parama gaunant subsidijas, konsultacijas ar kitas paslaugas lengvatinėmis sąlygomis. Įmonės gali konkuruoti dėl ES struktūrinių fondų teikiamos paramos išstumdamos didesnes ir dažniausiai stipresnes įmones.

3. Kitos priemonės. Lietuvoje taikomos ir kitos paramos priemonės, tačiau specialistai dirbantys Laisvosios rinkos institute abejoja šių priemonių veiksmingumu. Taigi paramos verslui priemonės:

- Netiesioginės subsidijos, kai įmonei yra leista nurašyti valdiškoms institucijoms turimus įsipareigojimus, pvz.: mokesčines skolas, tačiau šis būdas nepasižymi efektyvumu, kadangi tai yra tik įmonės bankroto nutolinimas.
- Monopolinės privilegijos, dažniausiai tai būna valstybinės monopolijos ar valstybinių monopolijų institucijos, kurių teisės gina valstybę, įstatymiškai apsaugodama jas nuo grėšiančios konkurencijos.
- Valstybinio turto naudojimas lengvatinėmis sąlygomis arba rinkos priežiūros ir kontrolės vykdymas (pavyzdžiui, sertifikavimo laboratorijos prie įmonių).
- Muitų sistema, prekybos draudimas, sutartys, nustatančios tam tikrus apribojimus. Iš vienos pusės tai galima traktuoti kaip paramos priemonę, tačiau yra įmonių kuriems ši parama yra tik galimybių apribojimas. (Smagurauskienė, 2001).

4. Politiniai sprendimai pagrįste parodo koks yra valstybės požiūris ir kokie veiksmai atliekami skatinant verslą. Strateginiuose valstybės valdymo dokumentuose aptariamas tiesioginės ir netiesioginės verslo rėmimo priemonės, taip pat teisės aktų leidimas, turintis įtakos verslo stiprinimui šalyje. (Smagurauskienė, 2001).

5. Verslo inkubatoriai. Verslo inkubatorius - tai viešoji įstaiga, kuri įmonėms lengvatinėmis sąlygomis suteikia galimybę išsinuomoti patalpas, techninę ar biuro įrangą. Jie padeda įmonėms paruošti verslo planus, kvalifikuoti personalą, siūlo konsultacijų ir mokslo paslaugas. Jų pagrindinis tikslas paremti pradedančius verslininkus ar naujai įkurtas įmones, kad jos galėtų konkuruoti rinkoje. (Bartulis, Milius, 1998).

Verslo inkubatoriai skirstomi į šias rūšis:

- paslaugas teikiančių gamybinių ūkio subjektų inkubatoriai. Vienas iš jo steigėjų turi būti miesto arba rajono savivaldybės taryba. Juose pagalba teikiama verslo subjektams, vykdančioms mažmeninę prekybą, gamybinę veiklą ir paslaugų teikimą.
- technologiniai inkubatoriai. Vienas iš jo steigėjų Lietuvos Respublikos mokslo arba studijų institucija. Juose pagalba teikiama verslo subjektams, kuriantiems naujus produktus ar kitaip prisidedantiems prie intelektinės produkcijos. Taip pat parama skiriama teikiantiems paslaugas susijusias su taikomųjų tyrimų, mokslo naujovių ir inovacijų panaudojimu versle.

Užsienyje verslo inkubatoriai skirstomi į šias rūšis:

- verslo inkubatoriai teikiantys visą paslaugų spektrą. Jie turi galimybę pradedančiam smulkiam verslui pasiūlyti paslaugų įvairovę ir galimybę naudotis universitetais ir laboratorijomis;
- virtualūs verslo inkubatoriai, suteikiantys galimybę įmonėms išbandyti savo jėgas nenatūralioje, dirbtinai sukurtoje aplinkoje;
- vidiniai verslo inkubatoriai, veikiantys didelėse įmonėse ar konglomeratuose;
- verslo inkubatoriai turintys specialią paskirtį ir veikiantys tam tikroje konkrečioje sferoje, pvz. programavime;
- smulkaus verslo vystymo centrai, kurie turi galimybę suteikti pagalbą smulkaus verslo įmonėms tiek inkubatoriuje, tiek už jo ribų. (Lalkaka, 1998).

Verslo inkubatoriai siekia remti pradedančius verslininkus, prisidėti prie naujų darbo vietų kūrimo, skatinti naujų įmonių steigimą ir plėtojimąsi, mažinti verslo riziką įmonės veiklos pradžioje, padėti įmonėms įgyvendinti geras verslo idėjas, paremti finansiškai iki kol įmonės pasieks atitinkamą lygį, kad galėtų konkuruoti rinkoje. (Lietuvos darbdavių konfederacija, 2013).

Inkubuojami gali būti šie ūkio subjektai: gyventojai, kurie turi verslo liudijimą (inkubuojami gali būti tik kol galioja verslo liudijimas), labai mažos įmonės ir mažos įmonės. Dėl įmonių priėmimo į verslo inkubatorius sprendimus priima verslo inkubatoriaus Taryba, vadovaudamasi nustatytais inkubatoriaus taisyklėmis. Ji remiasi tam tikrais kriterijais, kurie lemia įmonės priėmimą į verslo inkubatorių:

- įmonė turi turėti inovatyvių idėjų, kurias įgyvendinus būtų įdiegtos naujos verslo rūšys ir teikiamos paslaugos;
- įmonė turi kurti didelę pridėtinę vertę turinčias paslaugas ar prekes;
- įmonė turi gaminti eksportui tinkamus produktus, teikti gyventojams aktualias paslaugas;
- įmonė turi užsiimti veikla, kuri skatintu naujų darbo vietų kūrimą;
- įmonė turėtų užsiimti veikla, galinčia įgyvendinti mokslinius išradimus ir technologines inovacijas.

Šie kriterijai yra pagrindiniai, tačiau ne vieninteliai, kurie gali būti taikomi inkubuojamai įmonei. Maksimalus verslo inkubatoriuje inkubuojamos įmonės laikotarpis gali būti 5 metai. Lietuvoje

veikiančiuose inkubatoriuose įmonės dažniausiai yra laikomos 3 metus. Nuolaidos yra taikomos nuomos mokesčiui. Pirmais veiklos metais įmonė moka ketvirtadalį nuomos mokesčio, antraisiais pusę sumos, o trečiais tris ketvirtadalius. Likusios sumos kompensaciją suteikia Smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo fondas. Po trejų metų praleistų inkubatoriuje, smulkaus ir vidutinio verslo objektas privalo išsikraustyti iš inkubatoriaus patalpų ir toliau veikti savarankiškai (Inovacijų portalas, 2015).

Šiuo metu Lietuvoje veikia 7 verslo inkubatoriai:

- VŠĮ Alytaus verslo inkubatorius;
- VŠĮ Kauno technologijos universiteto regioninis mokslo parkas;
- VŠĮ Šiaulių verslo inkubatorius;
- VŠĮ Kazlų Rūdos verslo inkubatorius;
- VŠĮ Vilnios verslo inkubatorius;
- VŠĮ Telšių verslo inkubatorius;
- Ignalinos AE regiono verslo inkubatorius (Inovacijų portalas, 2015).

2.5. Europos sąjungos parama

Nuo 2004 m. kai Lietuva tapo Europos Sąjungos narė jai atsirado galimybė naudotis ES struktūrinių fondų parama. Europos Sąjungos struktūriniai fondai didelę savo lėšų dalį skiria verslo sąlygoms pagerinti. Šios lėšos yra investuojamos į mažų ir vidutinio dydžio įmones ir jų gamybą, naujų ir ilgalaikių darbo vietų sukūrimą, darbuotojų prisitaikymo gerinimą, išmokant juos naujų gebėjimų. Fondo lėšomis taip pat siekiama padidinti ES gyventojų užimtumą ir skatinti juos susirasti geresnį darbą, taip pat įmonių mokymas naudoti naujus darbo metodus. Norėdama spręsti ekonomines ir socialines problemas pati valstybė taip pat turi prisidėti tam tikromis investicijomis, nes ES struktūrinių fondų lėšos gali tik papildyti investicijas atitinkamoms sritims. Tai reiškia, kad valstybė norėdama panaudoti struktūrinių fondų lėšas tam tikrai sričiai, turi skirti ir dalį savo lėšų. (Gečas, Jakubavičius, Vijeikis, 2004).

ES struktūriniai fondai dar kitaip vadinami regioninės politikos instrumentais visų pirma yra skirti padėti regionams, kurie tuo metu išgyvena sunkumus, prisitaikyti prie nuolat besikeičiančių ekonominių ir socialinių sąlygų. Šių fondų lėšos skirtos finansuoti projektams, kurie padeda sunkiai besiverčiančioms įmonėms ar darbuotojams imtis kitos perspektyvios veiklos, siekia didinti ekonominės veiklos efektyvumą ir teikti pagalbą, kuri skirti ekonominio spaudimo atlaikymui. ES struktūrinius fondus galima pavadinti pagrindiniu Europos finansinės paramos šaltiniu, skirtu regioniniam ir vietiniam šalies vystymui, bei darbo rinkos integravimui. (Gečas ir kt., 2004).

ES struktūriniai fondai yra reikalingi tam, kad šalims būtų suteikta finansinė parama, kuri skirta nuosekliam socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimui tarp ES šalių narių ar atskirų regionų. (Versli Lietuva, 2015).

Europos Sąjungos lėšos yra naudojamos pagal Nacionalinę pažangos programą, kuri yra skirta 2014-2020 metams. Dėl šio laikotarpio biudžeto paskirstymo Europos Sąjungos vadovai priėmė sprendimą 2013 metų vasario mėnesį. Nepaisant to, kad visas biudžetas buvo sumažintas net 33 mlrd. eurų, Lietuvai pavyko gauti beveik 1 milijardu litų didesnę struktūrinių fondų paramą nei 2007-2013 metais, taigi Lietuvai Europos Sąjunga skyrė daugiau nei 25 milijardus litų struktūrinės paramos. (Lietuvos Respublikos prezidentė, 2013)

NPP įgyvendinimo finansavimas bus vykdomas iš šių finansinių šaltinių:

- Europos regioninės plėtros fondo;
- Europos socialinio fondo;
- Sanglaudos fondo;
- Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai;
- Europos jūrų ir žuvininkystės fondo;
- Nacionalinio biudžeto lėšų;
- kitų ES ar tarptautinės finansinės paramos lėšų.

Nacionalinėje pažangos programoje yra išskiriami 5 pagrindiniai prioritetai, kurie bus finansuojami iš ES paramos lėšų, tačiau smulkiam ir vidutiniam verslui aktualiausi yra šie:

- „Ekonominiam augimui palanki aplinka“. Šiam prioritetui skiriama 57 proc. nuo visos numatytos ES ir kitos finansinės paramos. Bendrasis prioriteto tikslas yra sukurti augimui ir konkurencingumui palankias aplinkos sąlygas.
- „Į aukštą pridėtinę vertę orientuota, integrali ekonomika“. Šiam prioritetui skiriama 11,44 proc. nuo visos numatomos ES ir kitos finansinės paramos. Bendrasis prioriteto tikslas yra ekonomikos orientacijos į aukštą pridėtinę vertę skatinimas.

Nacionalinė pažangos programa iš esmės yra skiriama Lietuvos pažangos strategijos „Lietuva 2030“ įgyvendinimui. Šioje strategijoje atsispindi trys pagrindinės prioritetinės kryptys: sumani visuomenė, sumani ekonomika ir sumanus valdymas. 2014-2020 m. Nacionalinės pažangos programoje yra apjungiamos pagrindinės Lietuvos pažangos strategijos „Lietuva 2030“ ir Europos Sąjungos strategijos „Europa 2020“ nuostatos.

Nagrinėjant nutarimą Dėl 2014-2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo galima pastebėti pagrindines struktūrinės paramos panaudojimo kryptis.

Pirma ketinama investuoti į žmones. Bus ne tik keliama jų profesinė kvalifikacija, bet ir asmeninis tobulėjimas. Taip yra todėl, kad ekonomikos augimą stabdo kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas, o ir pati visuomenė pasižymi kūrybiškumo stoka. Didelis dėmesys bus skiriamas paklausos

ir pasiūlos balanso sukūrimui, kadangi didžioji dalis ES paramos priemonių buvo skiriamos darbuotojų kvalifikacijai ar perkvalifikavimui, inovacijų, technologijų pasiūlai, bet nebuvo pakankamai dėmesio skirta paklausos skatinimui. Ateityje paklausą bus siekiama padidinti tokiomis ekonominėmis politikos priemonėmis kaip kvalifikuotų darbo vietų ir inovacijų skatinimu, subsidijomis ir viešaisiais pirkimais.

Antra dėmesys bus skiriamas naujoms investavimo formoms. Dėmesys bus kreipiamas į naujas investavimo formas, tokias kaip finansų inžinerija ir investicijos, kurios yra skirtos nevyriausybinėms organizacijoms ir bendruomenėms. Kadangi norima pasiekti kuo geresnio rezultato tai bus gerinamas tarpsektorinis bendradarbiavimas ir integralumas, nes jo buvo pasigesta ankstesnių programavimo laikotarpių investicijų politikos planavime ir įgyvendinime. Ši problema bus sprendžiama naudojant investavimo fondus, kurie turės galimybę sukaupti kelių priemonių lėšas ir galės sustiprinti koordinuojamąjį vadovaujančiosios institucijos vaidmenį. (Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nutarimas dėl 2014–2020 metų Nacionalinės pažangos programos pavirtinimo, 2012).

Išnagrinėjus Nacionalinės pažangos programą, galima pabrėžti, kad joje yra išdėstyti prioritetai ir priemonės, kurie suteiks progą ištaisyti ankstesniais programavimo laikotarpiais padarytas klaidas ir problemas, ir tai turėtų padėti geriau įsisavinti Nacionalinės pažangos programos laikotarpiu skirtas ES lėšas.

2014–2020 m. finansiniu laikotarpiu ES investicijos verslui bus skiriamos šioms sritims:

- Smulčiojo ir vidutinio verslo konkurencingumui 531,5 mln. eurų;
- Pramonės įmonių energetiniam efektyvumui 25,2 mln. eurų;
- Moksliniams tyrimams, eksperimentinei plėtrai ir inovacijoms 326,1 mld. eurų;
- Žmogiškųjų išteklių konkurencingumo skatinimui 106,9 mln. eurų;
- Verslo startuoliams dirbantiems sau 40,5 mln. eurų.

Europos Sąjunga verslo prioritetui „Smulčiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ skiria 0,53 mlrd. eurų. Kaip pagrindinius šios paramos investicinius prioritetus galima būtų išskirti:

- smulkaus ir vidutinio verslo modelių kūrimas bei įgyvendinimas;
- naujų įmonių steigimo ir verslumo skatinimas, sudarant palankesnes sąlygas naujų idėjų pritaikymui ekonominėje veikloje;
- smulkių ir vidutinių verslo objektų dalyvavimo ekonomikos augime ir inovacijų procesuose rėmimas.

Aktualiausios šiuo metu vykdomos smulkaus ir vidutinio verslo ES paramos priemonės:

1. Verslo procesų optimizavimui – „E-VERSLAS“. Smulkaus ir vidutinio verslo subjektai norintys dalyvauti šiame projekte paraiškas turi užsipildyti iki 2015 spalio 29d. Pareiškėju gali būti mažos arba vidutinės įmonės, veikiančios ne trumpiau kaip vienerius metus, kurių vidutinės metinės

pajamos per pastaruosius 3 finansinius metus arba per laikotarpį nuo MVĮ įregistravimo dienos yra ne mažesnės kaip 145 000 EUR.

Paramą gali gauti įmonės, kurių investicijos yra tiesiogiai susijusios su Informacinių ryšio technologijų (IRT) sprendimų pritaikymu išoriniams įmonės verslo procesams, tokiems kaip: klientų aptarnavimas, tiekimo grandinės valdymas, įmonės išteklių valdymas, užsakymų ir gamybos pateikimas, el. pirkimai. Kitaip tariant remiamos tokios veiklos, kurių išoriniai verslo procesai derinami palaikant ryšį kompiuteriu ar diegiant inovatyvius IRT grindžiamus verslo procesus.

Finansuojamos išlaidos, kurios skirtos investicijoms į įrangą, įrenginius ir kitą turtą:

- Kompiuterinės įrangos įsigijimui, kai suma neviršija 1300 eurų vienam kompiuteriui su papildoma įranga- monitoriumi, pele, klaviatūra;
- Kompiuterinės programinės įrangos įsigijimui, taip pat jos programavimui ar konfigūravimui;
- Licencijų ar patentų įsigijimui;
- Įrangos, prietaisų ar įrenginių įsigijimui, kurie tiesiogiai susiję su įmonės vykdoma veikla.

Galimas maksimalus finansavimas 35000 eurų be PVM. Labai mažoms ir mažoms įmonėms galima skirti 60 proc. finansavimą, o vidutinėms 50 proc. finansavimą. Rezultatai yra vertinami stebint darbo našumo padidėjimą per 3 metus nuo projekto įgyvendinimo ir subsidijas gaunančių įmonių skaičių.

2. Užsienio parodų dalyvavimui – „NAUJOS GALIMYBĖS LT“. Pirmasis kvietimas teikti paraiškas yra 2015 metų IV ketvirtis. Pareiškėju gali būti labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės. Taip pat paraiškas gali teikti Viešoji įstaiga Versli Lietuva, prekybos ir amatų rūmai bei klasterio koordinatorius.

Paramą gali gauti įmonės, pagal pirmąją veiklos sritį yra įmonės, kurios pristatinėja save kaip įmonę arba savo produkciją tarptautinėse parodose ar mugėse. Finansavimas skiriamas stendo nuomos, eksplotavimo ar sukūrimo išlaidoms; parodos nuomos mokesčio sumokėjimui, dalyvio registracijos mokesčiui; kelionės ir pragyvenimo išlaidoms; projekto vykdytojo vykdančiojo personalo darbo užmokesčiui. Taip pat antra veikla kuriai gali būti skiriamas finansavimas yra susijusi su įmonių grupinės eksporto iniciatyvomis. Be visų jau minėtų sričių finansavimas taip pat skiriamas viešinimo išlaidoms.

Maksimalus finansavimas pagal pirmąją veiklą yra 43 443 eurų, o pagal antrąją 200 000 eurų. Pirmai veiklai maksimalus finansavimas gali būti 50 proc., o antra veiklai jei pareiškėjas yra VšĮ Versli Lietuva finansavimas yra iki 100 proc., kai smulkaus ir vidutinio verslo subjektas iki 50 proc.

3. Konsultacijoms verslo pradžiai – „VERSLO KONSULTANTAS LT“. Paraiškos gali būti teikiamos nuo 2015 metų I ketvirčio. Šios paramos tikslas suteikti reikiamą informacinę, konsultacinę ir kitą paramą, reikalingą verslui pradėti, finansavimo šaltiniams ir potencialioms rinkoms susirasti.

Pareiškėju gali būti mažos ir vidutinės įmonės, kurios nori pradėti vykdyti veiklą arba ją vykdo ne ilgiau nei 5 metus.

Paramą gali gauti įmonės verslo čekio pavidalu, pagal įmonės veiklos trukmę. Mažos ir vidutinės įmonės savo veiklą vykdančios iki 1 metų gali gauti konsultacijas apie verslo pradžią; MVĮ verslą vykdančios nuo 1 metų iki 3 metų gali gauti čekį, kuris bus skirtas specializuotoms konsultacinėms paslaugoms; MVĮ veiklą vykdančios nuo 3 metų iki 5 metų gali gauti konsultacijas skirtas konsultacinių, informacinių ir ekspertinių: mokestinių, teisinių, finansinių, technologinių vadybinių ir panašių klausimų atsakymui.

Maksimali parama, kurią gali gauti įmonė yra 1737,72 eurų. Pradedančioms iki 1 metų įmonėms skiriamas 100 proc. finansavimas; MVĮ veiklą vykdančioms nuo 1 iki 3 metų skiriamas finansavimas iki 85 proc., o MVĮ veiklą vykdančioms nuo 3 iki 5 metų galimas finansavimas iki 50 proc. Rezultatai yra vertinami stebint kiek buvo įvykdyta specializuotų konsultacinių paslaugų skaičių, konsultacijų skaičių, konsultacijų apie verslo pradžią skaičių. (Europosparama.lt., 2014).

3. SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO PARAMOS EFEKTYVUMO VERTINIMAS

3.1. Smulkaus ir vidutinio verslo paramos efektyvumo vertinimo tyrimo metodika

Tyrimo objektas - Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinio verslo įmonių plėtra.

Tyrimo tikslas - surinkti statistinius duomenis ir remiantis tyrimo rezultatais įvertinti smulkaus ir vidutinio verslo įmonių plėtros galimybes, pagrindines paramos formas bei esamus trikdžius, kurie mažina smulkaus ir vidutinio verslo plėtros galimybes.

Duomenų rinkimo metodikos aprašymas. Empirinis tyrimas yra svarbus, nes juo remiantis gauti duomenys leidžia daryti apibendrinimus ir išvadas, kitaip tariant nustatyti empirinius dėsningumus ir sukurti teorinius apibendrinimus. (Kardelis, 2002). Buvo atliktas kiekybinis tyrimas - tai smulkių ir vidutinių įmonių anketinė apklausa. Kiekybinis tyrimas yra struktūrizuotas, nes klausimai yra sudaromi dar prieš tyrimą ir yra vienodi visiems respondentams. Kiekybinį tyrimą galima suvokti kaip procesą, kurio metu tyrimą atliekantis asmuo situacijos ar klausimo kintamumą gali išreikšti ir apibūdinti skaičiais. Kiekybinio tyrimo metu gautus duomenis yra lengviau sugrupuoti, išanalizuoti ir surasti esminius skirtumus bei panašumus. Tokio tyrimo metu gautus duomenis galima laikyti objektyviais, nes su tyriamaisiais nėra bendraujama tiesiogiai, todėl negalima padaryti jokios įtakos jų pateikiamiems atsakymams. (Kardelis, 2002)

Tyrimo instrumentas – anketa. Šis metodas buvo pasirinktas, nes yra vienas populiariausių

tyrimo metodų, naudojamų socialiniuose moksluose. Jis geriau už kitus metodus leidžia surinkti informaciją pateikus keletą klausimų ir remiantis surinkta informacija atsakyti į klausimus susijusius su tiriamu reiškiniu. Anketavimo metodo privalumas yra toks, kad visi respondentai turi atsakyti į tuos pačius užduodamus klausimus, o tokiu būdu gautus atsakymus yra lengviau sugrupuoti, lyginti ir analizuoti.

Anketa sudaryta autorės, remiantis pirmoje magistrinio darbo dalyje pateikta teorine medžiaga. Klausymai yra lengvai suprantami, aiškūs ir nedviprasmiški. Anketa sudaro 13 uždaro tipo klausimų. Tai tokio tipo klausimai, kuriuose respondentų prašoma pasirinkti vieną ar kelis atsakymų variantus iš pateiktų galimų, nes tai yra patogiu ir taupo respondentų laiko sąnaudas, be to tokių klausimų duomenis yra lengviau apdoroti ir jie yra tinkamesni, nei atviri klausimai, tokiose situacijose kai reikalingas tikslus atsakymas. Anketa yra sudaryta iš 3 klausimų blokų. Pirmieji klausimai (1-5 kl.) buvo skirti bendrai informacijai apie įmonę. Jais buvo siekiama išsiaiškinti įmonės veiklos trukmę, dydį pagal darbuotojų skaičių, veiklos rūšį, pagrindinius laikotarpius, lėšų kilmę verslo pradžiai. Antrasis klausimų blokas (6-9 kl.) buvo skirtas išsiaiškinti informacijai apie smulkaus ir vidutinio verslo gautą paramą. Jos reikalingumą, dydį, formą bei veiksnius, kuriems ji turėjo įtakos. Trečiasis klausimų blokas (10-13 kl.) buvo skirtas išanalizuoti paramos formas, kurios labiausiai skatintų smulkaus ir vidutinio verslo plėtrą, kliūtis su kuriomis susiduria įmonės ieškomos finansinės paramos (1 priedas).

Tyrimo populiacija. Tyrime dalyvavo atsitiktiniu būdu atrinktų smulkaus ir vidutinio verslo įmonių veikiančių Lietuvoje atstovai arba darbuotojai. Įmonės buvo atrinktos iš Lietuvos įmonių katalogo „Visa Lietuva“ (www.visalietuva.lt ir www.imones.lrytas.lt) El. paštu buvo išplatinta 100 anketų. Užpildytos anketos gautos iki 2015 m. lapkričio mėn. 10 d.

9 lentelė. Anketų grįžtamumo ir tinkamumo rodikliai

	Anketų skaičius (vnt.)	Procentai
Išsiųsta anketų	100	100%
Grąžinta anketų	84	84%
Apdorota anketų	83	83%

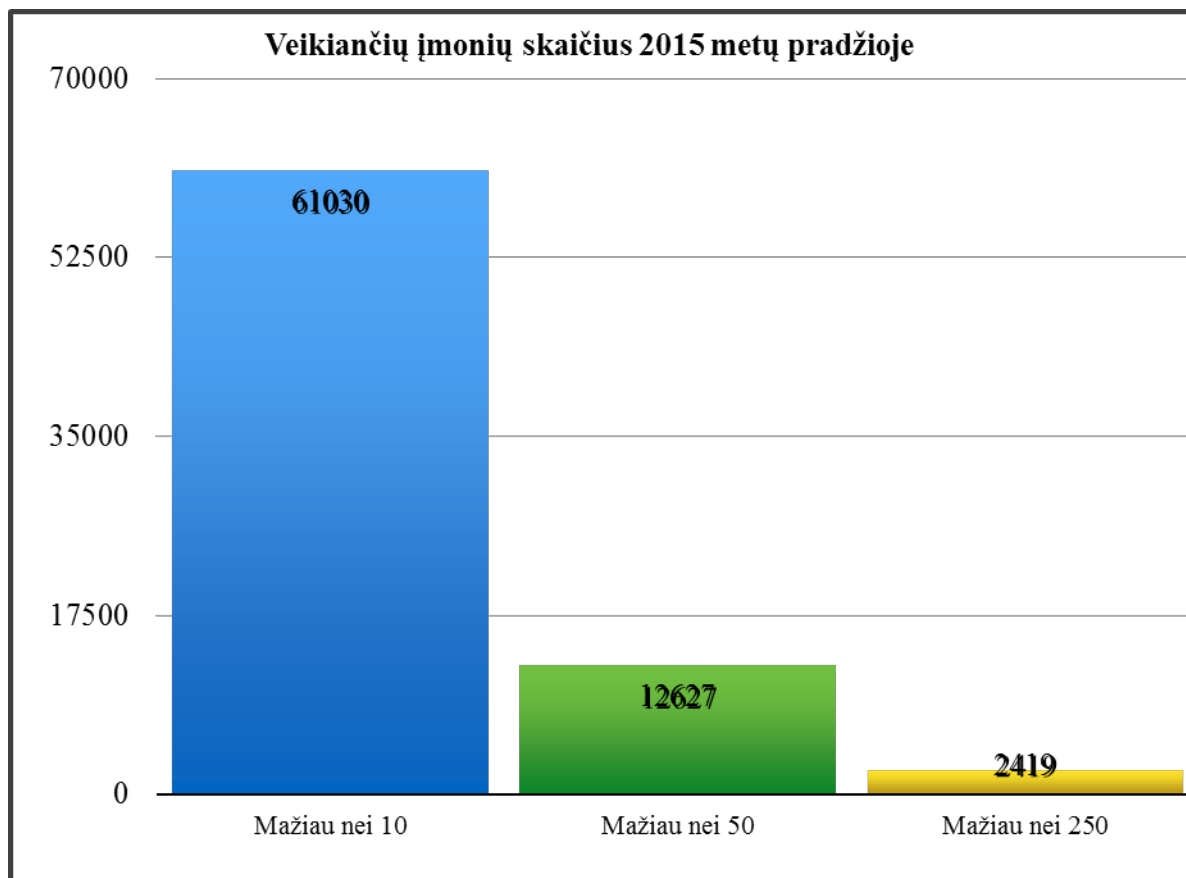
Šaltinis: sudaryta autorės

Lentelėje yra pateikiamas tyrimo anketų grįžtamumas ir tinkamumas apdorojimui. Anketų grįžtamumo lygmuo 84%, anketų apdorojimo metu 1 anketa buvo atmesta dėl netinkamo užpildymo, tad viso buvo apdorota 83% grįžusių anketos.

Tyrimo metodika. Anketinės apklausos rezultatai buvo apdoroti, t.y. suvesti, susisteminti ir sugrupuoti kompiuteriniu būdu, naudojant Microsoft Excel duomenų bazę, o vėliau statistiniai skaičiavimai buvo atlikti naudojant SPSS (Statistic Program for Social Sciences) Statistics v. 16.0 programų paketą. Respondentų atsakymai buvo analizuojami aprašomosios statistikos metodais: skaičiuojamas procentinis duomenų pasiskirstymas, požymių dažnumas. Rezultatai yra pateikiami grafikuose. Taip pat buvo matuojamas ryšys tarp atsakymų į pagrindinius anketos klausimus ir įmonės dydžio. Ryšys buvo matuojamas chi kvadrato testo pagal Pearson formulę pagalba. Chi kvadrato testas taikomas skaitmeniniams kategoriniams kintamiesiems tikrinant dviejų kintamųjų statistinę priklausomybę. Statistiškai reikšminga priklausomybė buvo nustatyta tarp tų kintamųjų, kurių chi kvadrato testo pagal Pearson formulę reikšmingumas (sig. arba p) buvo mažesnis už pasirinktą $\alpha=0,05$ reikšmingumo lygmenį. Kai tikrinamas požymių nepriklausomumas - požymiai statistiškai priklausomi, kai $p < \alpha$; požymiai statistiškai nepriklausomi, kai $p \geq \alpha$. (Pukėnas, 2009).

3.2. Tyrimo duomenų analizė

Pagal statistikos departamento duomenis Lietuvoje veikia 76076 smulkios ir vidutinės įmonės. Mažiau nei 10 darbuotojų turinčių įmonių Lietuvoje yra 61030 ir tai sudaro 80,2 proc., nuo 11 iki 49 darbuotojų turinčių įmonių yra 12627 ir tai sudaro 16,6 proc., o nuo 50 iki 249 darbuotojų turinčių įmonių yra 2419 ir tai sudaro 3,2 proc. Visa tai pateikta 3 paveiksle.

3 pav. Lietuvoje veikiančių įmonių skaičius 2015 metų pradžioje

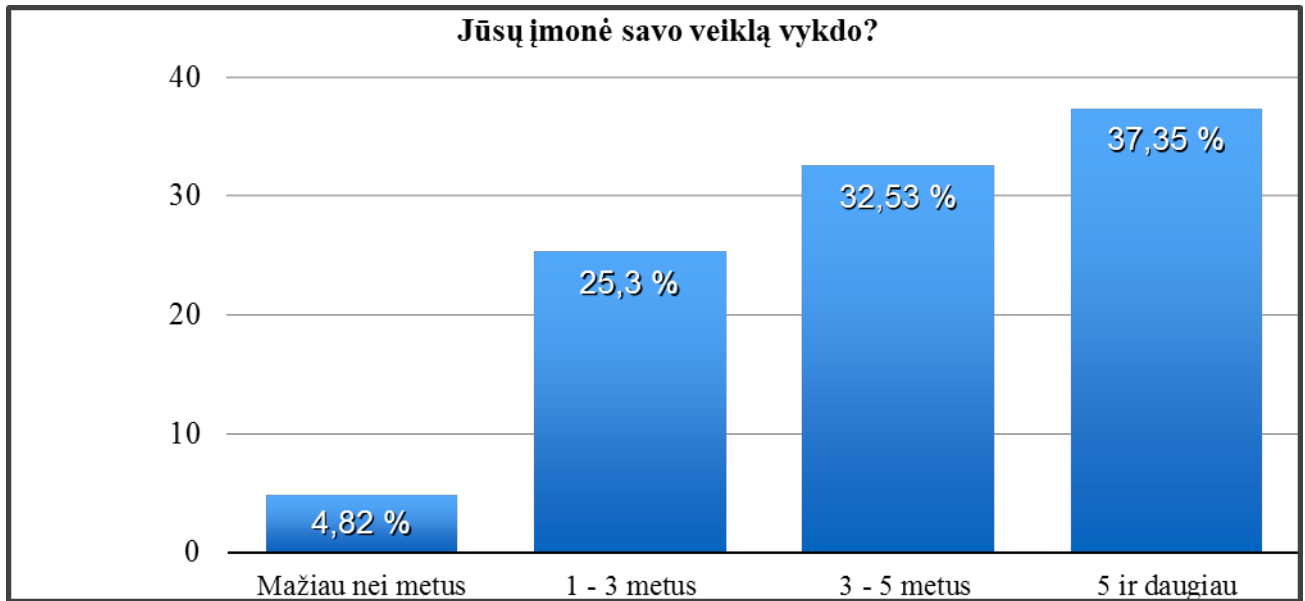
Šaltinis : Lietuvos statistikos departamentas

Kaip matyti iš 10 lentelėje pateiktų duomenų mažiausiai tyrime dalyvavusių įmonių savo veiklą vykdė mažiau nei metus ir tai sudarė 4,82 proc., įmonių vykdančių veiklą nuo 1 - 3 metų buvo 25,3 proc. Dauguma apklaustų įmonių yra stabilios ir savo veiklą vykdančios ilgesnį laikotarpį. Įmonės, kurių veiklos trukmė nuo 3 - 5 metų yra 32,53 proc., o įmonių veikiančių 5 ir daugiau metų yra 37,35 proc. Visa tai pateikta 4 paveiksle.

10 lentelė. Įmonių veiklos trukmė

Įmonių veiklos trukmė	Atsakymai	
	Respondentai	Procentai
Mažiau nei metus	4	4,82%
1 - 3 metus	21	25,3%
3 - 5 metus	27	32,53%
5 ir daugiau	31	37,35%
Iš viso:	83	100%

Šaltinis: sudaryta autorės

4 pav. Tiriamų įmonių pasiskirstymas pagal veiklos trukmę

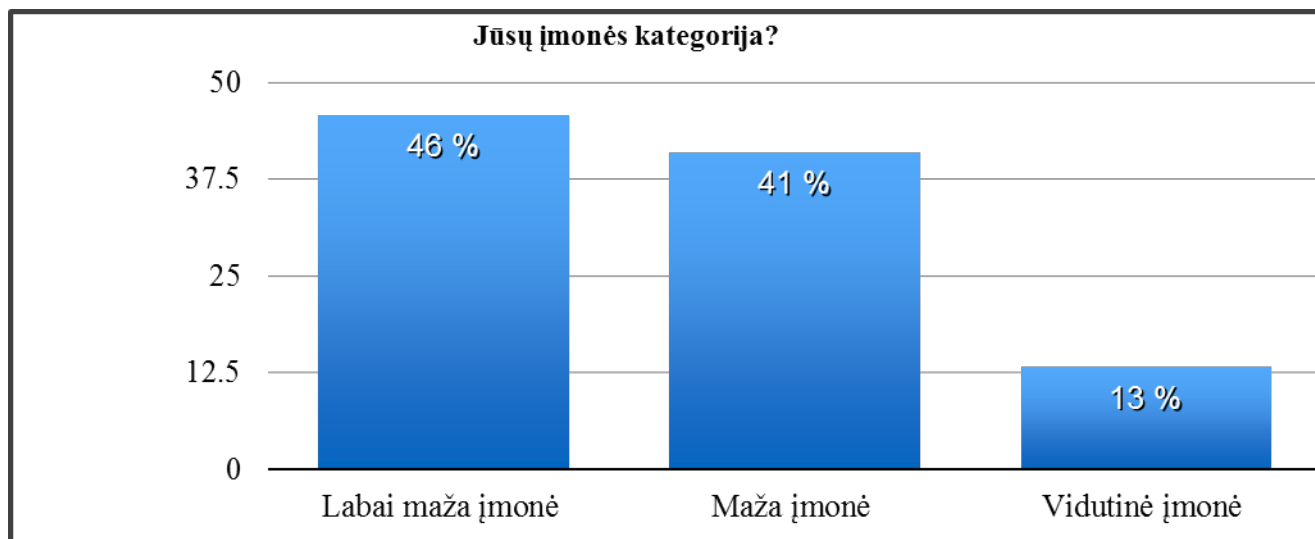
Šaltinis: sudaryta autorės

Naudojantis anksčiau darbe minėta įmonių klasifikacija respondentų buvo klausiama apie jų įmonės dydį, įmonės buvo suskirstytos į tris galima grupes, tai atsispindi 11 lentelėje. Iš žemiau pateiktų duomenų matome, kad daugiausia buvo labai mažų įmonių, kuriose dirba iki 10 darbuotojų ir tokios įmonės sudarė 45,78 proc., šiek tiek mažiau buvo mažų įmonių, kurių darbuotojų skaičius yra nuo 10 iki 50, tokios įmonės sudarė 40,96 proc., o mažiausiai apklaustų įmonių buvo vidutinio dydžio, kuriose dirba nuo 50 iki 249 darbuotojų, tokios įmonės sudarė šiek tiek daugiau nei dešimtdalį apklausoje dalyvavusių įmonių, t.y. 13,26 proc. Visa tai pavaizduota 5 paveiksle.

11 lentelė. Įmonės kategorija pagal įmonės dydį

Įmonės dydis	Atsakymai	
	Įmonės	Procentai
Labai maža įmonė (mažiau nei 10 darbuotojų)	38	45,78%
Maža įmonė (mažiau nei 50 darbuotojų)	34	40,96%
Vidutinė įmonė (mažiau nei 250 darbuotojų)	11	13,26%
Iš viso:	83	100%

Šaltinis: sudaryta autorės

5 pav. Tiriamų įmonių pasiskirstymas pagal įmonės dydį

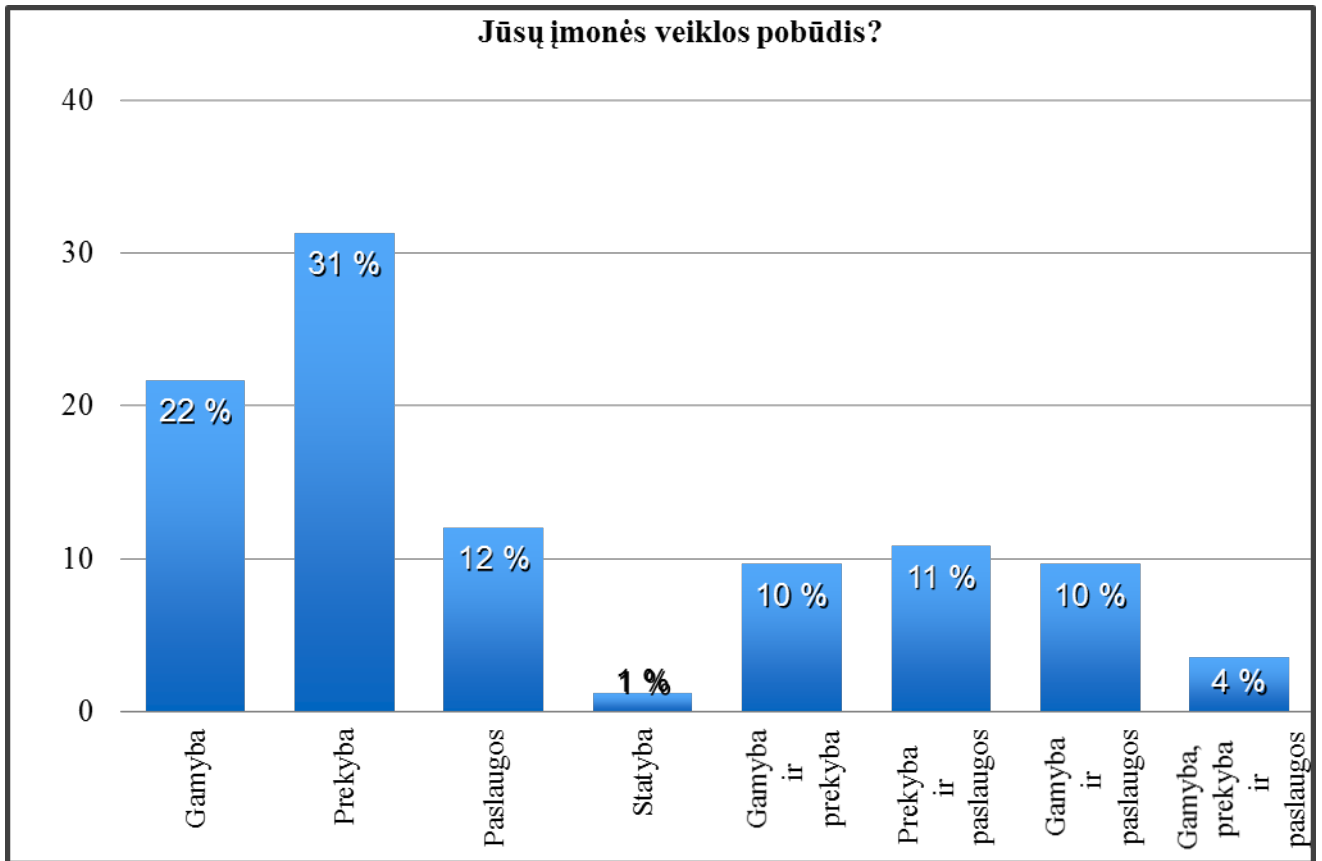
Šaltinis: sudaryta autorės

Analizuojant įmonių veiklos pobūdį galime matyti, kad daugiausia apklaustų įmonių užsiima prekyba, ir tokios įmonės sudaro 31,33 proc., beveik trečdaliu mažiau įmonių užsiima gamyba ir jos sudaro 21,68 proc., o vien tik paslaugas teikiančių įmonių yra 12,05 proc. Kaip matome iš pateiktų duomenų daugelis įmonių bandydamos prisitaikyti prie rinkoje esančios situacijos užsiima bent dvejomis sritimis ir tokių įmonių bendrai yra 30,14 proc. Tik 3 apklaustos įmonės užsiima trimis veiklos sritimis: gamyba, prekyba ir paslaugų teikimu, šios įmonės sudarė 3,6 proc. ir tik viena iš apklaustų įmonių užsiima statybomis ji sudaro 1,2 proc. Visa tai pateikta 12 lentelėje ir 6 paveiksle.

12 lentelė. Įmonių veiklos pobūdis

Įmonių veiklos sritis	Atsakymai	
	Respondentai	Procentai
Gamyba	18	21,68%
Prekyba	26	31,33%
Paslaugos	10	12,05%
Statyba	1	1,2%
Gamyba ir prekyba	8	9,65%
Prekyba ir paslaugos	9	10,84%
Gamyba ir paslaugos	8	9,65%
Gamyba, prekybas ir paslaugos	3	3,60%

Šaltinis: sudaryta autorės

6 pav. Tiriamų įmonių veiklos pobūdis

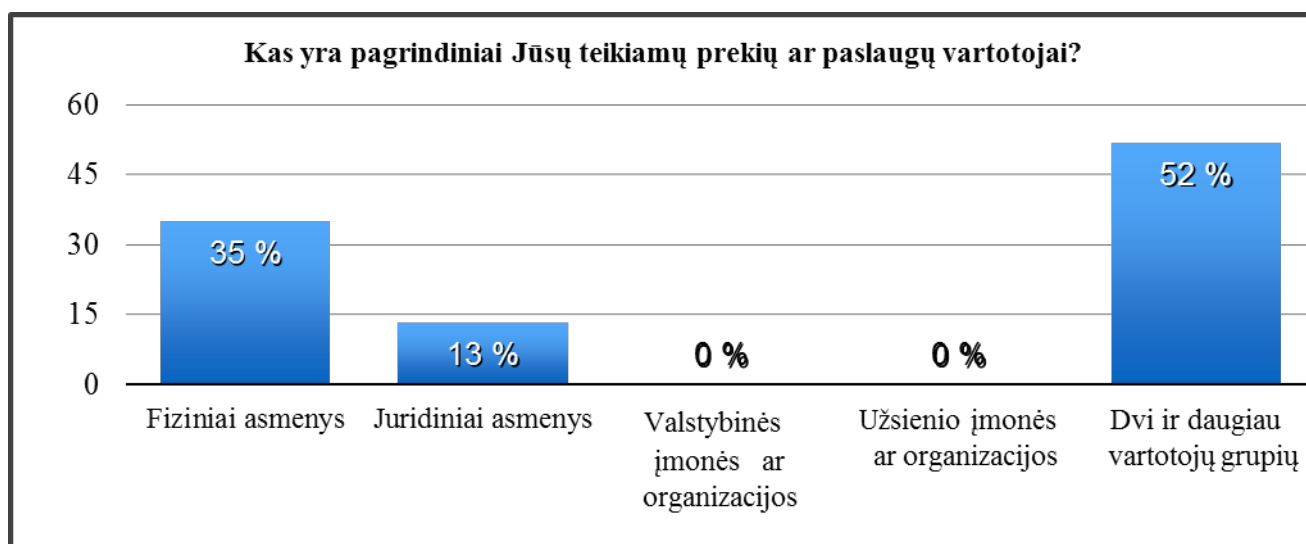
Šaltinis: sudaryta autorės

Analizuojant tiriamų įmonių pagrindinius vartotojus matome, kad vien tik fiziniai asmenys kaip pagrindiniai vartotojai yra 34,94 proc. įmonių, juridiniai 13,25 proc. įmonių, o įmonių, kurios aptarnauja tik valstybines įmones ar organizacijas arba užsienio įmones ir organizacijas nebuvo. Iš respondentų atsakymų galime matyti, kad daugiausia yra tokių įmonių, kurios stengiasi būti įvairiapusės ir savo prekes ar paslaugas teikti įvairiom vartotojų grupėms. Tokių įmonių, kurios teikia savo paslaugas ar parduoda savo prekes įvairioms vartotojų grupėms yra dauguma ir jos sudaro 51,81 proc. Visa tai pateikta 13 lentelėje ir 7 paveiksle.

13 lentelė. Įmonės teikiamų prekių ar paslaugų pagrindiniai vartotojai

Vartotojų grupės	Atsakymai	
	Respondentai	Procentai
Fiziniai asmenys	29	34,94%
Juridiniai asmenys	11	13,25%
Valstybinės įmonės ar organizacijos	0	0%
Užsienio įmonės ar organizacijos	0	0%
Dvi ir daugiau vartotojų grupių	43	51,81%
Iš viso:	83	100%

Šaltinis: sudaryta autorės

7 pav. Tiriamų įmonių vartotojų pasiskirstymas

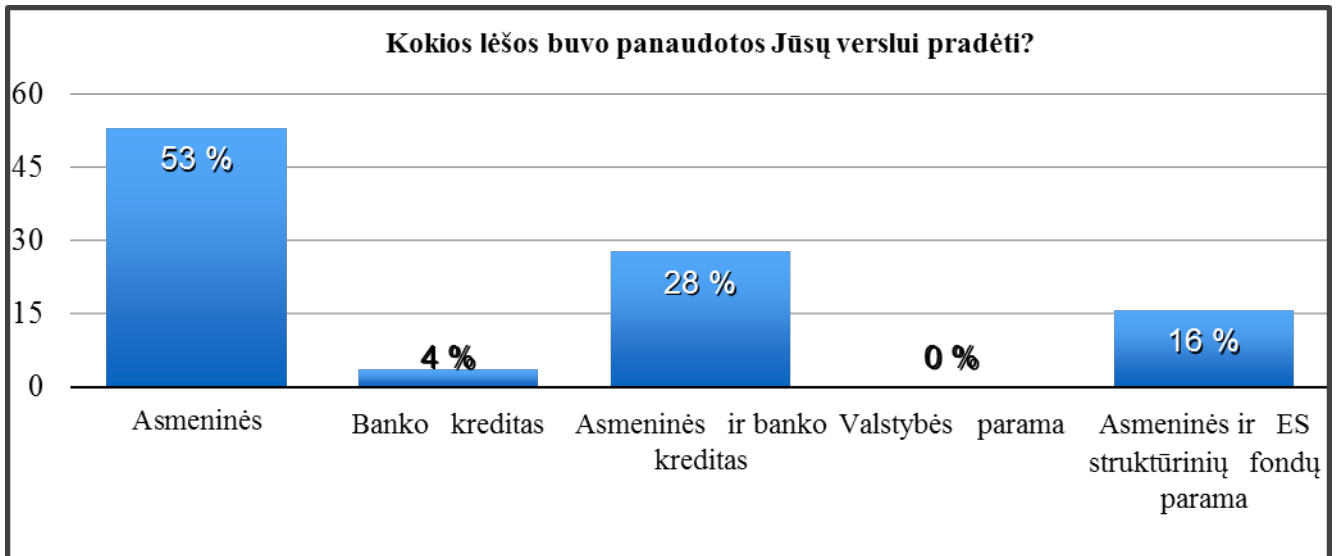
Šaltinis: sudaryta autorės

Atliekant tyrimą vienas iš klausimų, kurių buvo klausiama respondentų buvo apie verslo pradžia naudotas lėšas. Daugiau nei pusė apklaustų įmonių savininkai verslo pradžia naudojo savo asmenines lėšas, tokios įmonės sudaro 53,01 proc. Įmonės kurios naudojo ir asmenines lėšas ir pasinaudojo banko suteiktu kreditu buvo 27,71 proc., o įmonių kurios naudojos tik banko kreditu buvo 3,61 proc. Naudojantis tiek asmeninėmis lėšomis, tiek ES struktūrinių fondų parama naudojos 15,67 proc. Pradėdama verslą valstybės teikiama parama nepasinaudojo nei viena įmonė. Iš pateiktų duomenų galime matyti, kad net 80 apklausoje dalyvavusių įmonių savo veiklai pradėti naudojo vien tik asmenines lėšas arba asmenines lėšas kartu su kitomis lėšomis. Visa tai pateikta 14 lentelėje ir 8 paveiksle.

14 lentelė. Verslo pradžiai naudotos lėšos

Lėšos	Atsakymai	
	Respondentai	Procentai
Asmeninės	44	53,01%
Banko kreditas	3	3,61%
Asmeninės ir banko kreditas	23	27,71%
Valstybės parama	0	0%
Asmeninės ir ES struktūrinių fondų parama	13	15,67%
Iš viso:	83	100%

Šaltinis: sudaryta autorės

8 pav. Tiriamų įmonių naudotos lėšos verslui pradėti

Šaltinis: sudaryta autorės

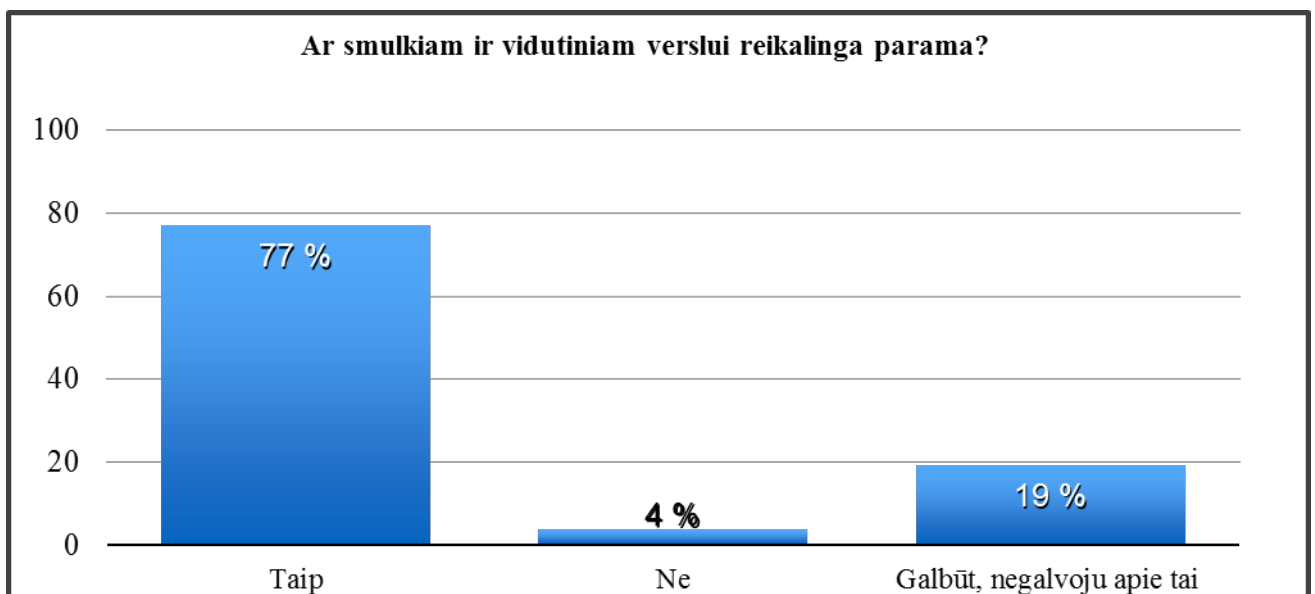
Analizuojant ar apklaustoms įmonėms yra reikalinga parama galima matyti, kad didžioji dalis įmonių, net 77,11 proc. teigia, kad parama yra reikalinga ir ji padėtų plėstis įmonėms, 3,61 proc. apklaustų įmonių mano, kad parama smulkiam ir vidutiniam verslui nėra reikalinga, o beveik penktadalis įmonių, kurios sudaro 19,28 proc. teigia apskritai apie tai negalvojančios. Visa tai pateikta 15 lentelėje ir 9 paveiksle.

15 lentelė. Paramos reikalingumas smulkiam ir vidutiniam verslui

Paramos reikalingumas	Atsakymai	
	Respondentai	Procentai
Taip	64	77,11%
Ne	3	3,61%
Galbūt, negalvoju apie tai	16	19,28%
Iš viso:	83	100%

Šaltinis: sudaryta autorės

9 pav. Tiriamų įmonių paramos reikalingumas

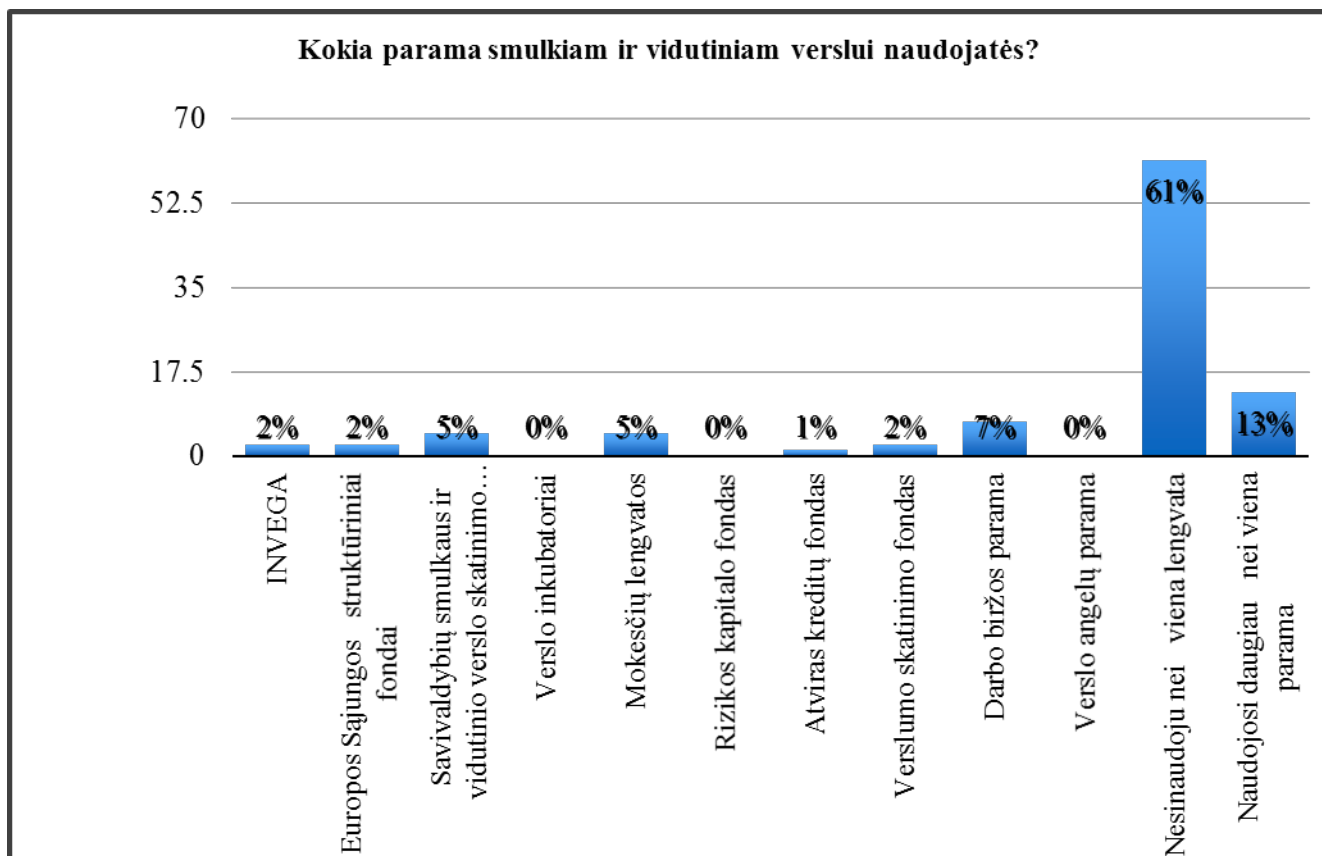
Šaltinis: sudaryta autorės

Analizuojant paramos šaltinius, kuriais naudojosi tyrime dalyvavusios įmonės, matome, kad didžioji dalis įmonių jokia parama nesinaudojo ir jos sudaro 61,44 proc. Atviro kreditų fondo parama naudojosi tik viena įmonė, ji sudarė 1,21 proc.. INVEGOS, ES struktūrinių fondų ir verslumo skatinimo fondo parama naudojosi po dvi įmones ir jos atitinkamai sudarė po 2,41 proc. Savivaldybių smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo fondu ir mokesčių lengvatomis naudojosi po keturias įmones ir jos sudarė po 4,82 proc., o darbo biržos parama pasinaudojo šešios įmonės ir tai sudarė 7,23 proc. Net 11 apklausoje dalyvavusių įmonių sugebėjo pasinaudoti net keliomis paramos priemonėmis ir jos sudarė 13,25 proc. Iš 32 įmonių, kurios naudojosi parama 12 įmonių buvo labai mažos, 18 mažų ir 2 vidutinės įmonės. Visa tai pateikta 16 lentelėje ir 10 paveiksle.

16 lentelė. Tiriamų įmonių naudotos paramos šaltinis

Paramos šaltinis	Atsakymai	
	Rasponentai	Procentai
Investicijų ir verslo (INVEGA)	2	2,41%
Europos Sąjungos struktūriniai fondai	2	2,41%
Savivaldybių smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo fondai	4	4,82%
Verslo inkubatoriai	0	0%
Mokesčių lengvatos	4	4,82%
Rizikos kapitalo fondas	0	0%
Atviras kreditų fondas	1	1,21%
Verslumo skatinimo fondas	2	2,41%
Darbo biržos parama	6	7,23%
Verslo angelų parama	0	0%
Nesinaudoju nei viena lengvata	51	61,44%
Naudojosi daugiau nei viena lengvata	11	13,25%
Iš viso:	83	100%

Šaltinis: sudaryta autorės

10 pav. Tiriamų įmonių naudotos paramos šaltinis

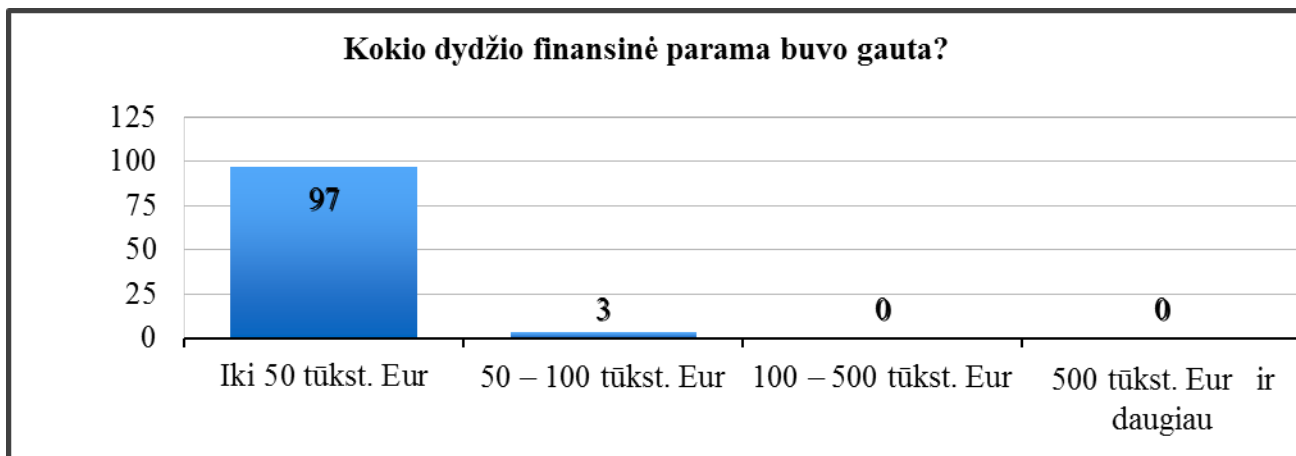
Šaltinis: sudaryta autorės

Analizuojant tiriamų įmonių gautos finansinės paramos dydį, iš anksčiau pateiktų lentelių matome, kad net 51 tirta įmonė jokia parama nesinaudojo. Iš žemiau pateiktos 17 lentelės matome, kad iš 32 įmonių, kurios pasinaudojo parama, net 31 įmonės paramos dydis buvo iki 50 tūkst. Eur, tokios įmonės procentaliai sudarė net 96,87 proc. ir tik viena įmonė gavo finansinę paramą nuo 50 – 100 tūkst. Eur, ji sudarė 3,13 proc. Visa tai pateikta 11 paveiksle.

17 lentelė. Finansinės paramos dydis

Suma	Atsakymai	
	Respondentai	Procentai
Iki 50 tūkst. Eur	31	96,87%
50 – 100 tūkst. Eur	1	3,13%
100 – 500 tūkst. Eur	0	0%
500 tūkst. Eur ir daugiau	0	0%
Iš viso:	32	100%

Šaltinis: sudaryta autorės

11 pav. Tiriamųjų įmonių gautos finansinės paramos dydis

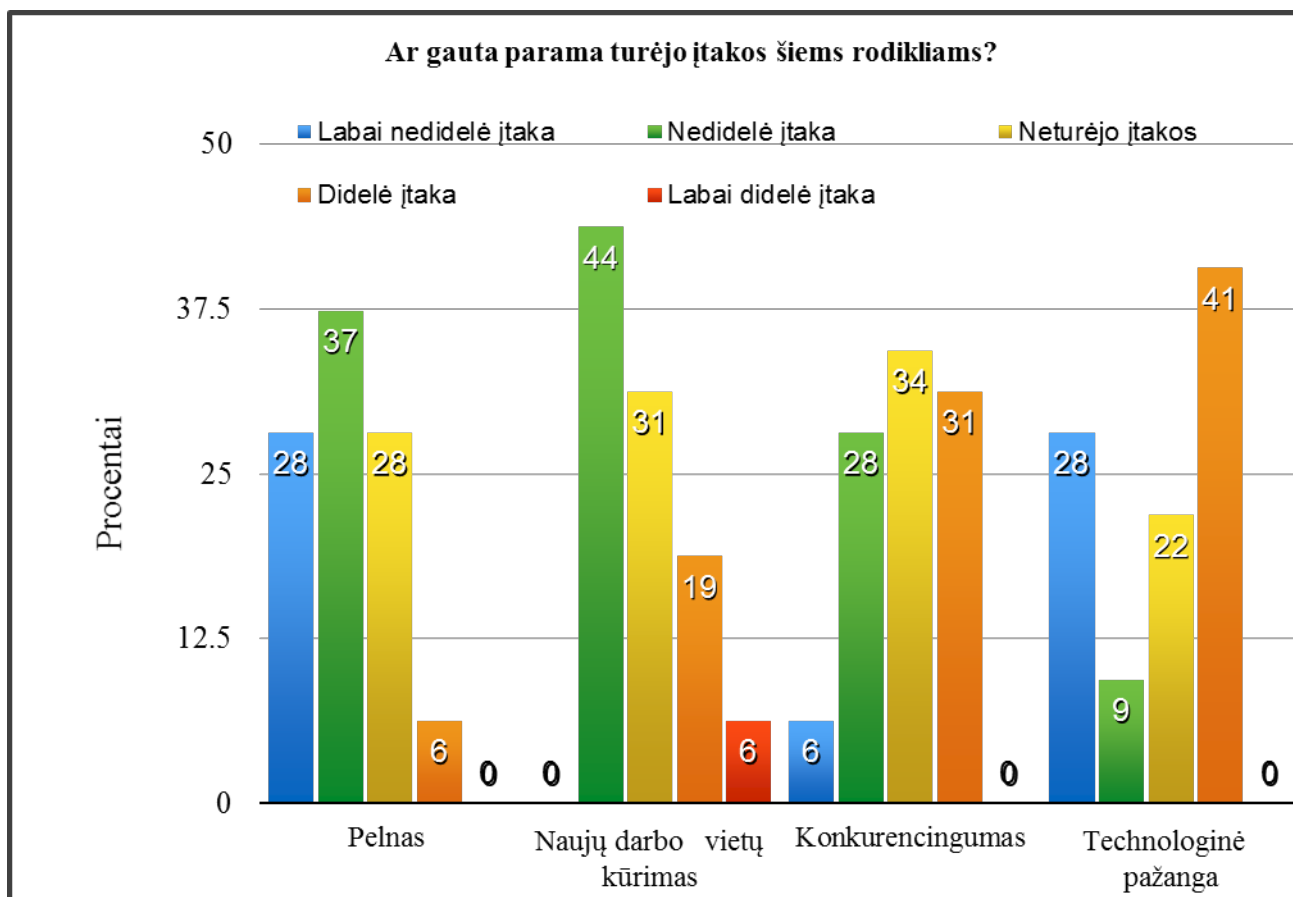
Šaltinis: sudaryta autorės

Analizuojant paramos įtaką pelno rodikliui 28,13 proc. respondentų atsakė, kad parama turėjo labai nedidelę įtaką, 37,4 proc. respondentų atsakė, kad tai turėjo nedidelę įtaką, 28,13 proc. teigė, kad tai neturėjo jokios įtakos, o 6,25 proc. pasisakė, kad tai turėjo didelę įtaką. 43,75 proc. atsakė, kad naujų darbo vietų kūrimui parama turėjo nedidelę įtaką, 31,25 proc. neturėjo jokios įtakos, o nedidelę įtaka ir labai didelę įtaką parama atitinkamai turėjo 18,75 proc. ir 6,25 proc. Analizuojant konkurencingumo rodiklį matome, kad labai nedidelę įtaką gauta parama turėjo 6,25 proc. tirtų įmonių, nedidelę įtaką turėjo 28,13 proc., įtakos neturėjo 34,37 proc., o 31,25 proc. tyrime dalyvavusių įmonių parama padarė didelę įtaką. Analizuojant paramos poveikį technologinei pažangai 28,13 proc. respondentų atsakė, kad parama turėjo labai nedidelę įtaką, 9,38 proc. teigė, kad įtaka buvo nedidelė. 21,87 proc. įmonių teigė, kad parama neturėjo jokios įtakos technologinei pažangai, o net 40,62 proc. respondentų atsakė, kad tai padarė didelę įtaką. Apibendrinant lentelėje pateiktus duomenis, galime teigti, kad didelį poveikį gauta parama turėjo technologinei pažangai ir konkurencingumui bei naujų darbo vietų kūrimui. Visa tai pateikta 18 lentelėje ir 12 paveiksle.

18 lentelė. Rodikliai, kuriuos įtakojo gauta parama

Rodikliai	Atsakymai									
	Labai nedidelė įtaka		Nedidelė įtaka		Neturėjo įtakos		Didelė įtaka		Labai didelė įtaka	
	Respondentai	Procentai	Respondentai	Procentai	Respondentai	Procentai	Respondentai	Procentai	Respondentai	Procentai
Pelnui	9	28,13%	12	37,4%	9	28,13%	2	6,25%	0	0%
Naujų darbo vietų kūrimas	0	0%	14	43,75%	10	31,25%	6	18,75%	2	6,25%
Konkurencingumui	2	6,25%	9	28,13%	11	34,37%	10	31,25%	0	0%
Technologinei pažangai	9	28,13%	3	9,38%	7	21,87%	13	40,62%	0	0%

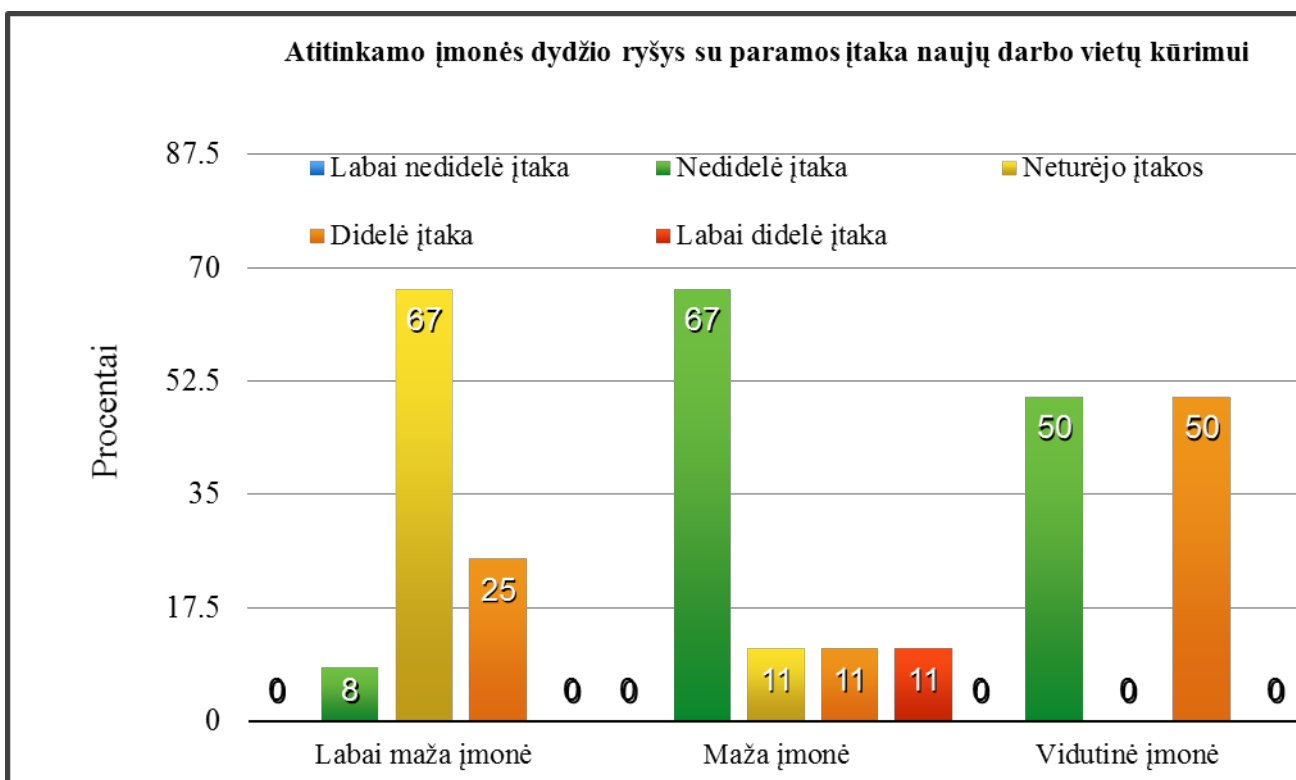
Saltinis: sudaryta autorės

12 pav. Tiriamų įmonių rodikliai, kuriuos įtakojo gauta parama

Šaltinis: sudaryta autorės

Analizuojant ar gavusių paramą įmonių dydis yra susijęs su atitinkamais rodikliai, statistiškai reikšmingas ryšys ($p=0,010$) esant $p<0,05$ patikimumo lygmeniui buvo nustatytas tarp įmonės dydžio ir paramos įtakos naujų darbo vietų kūrimui (2 priedas). Labai mažos įmonės nurodė, kad tai neturėjo įtakos, mažos įmonės nurodė, kad turėjo nedidelę įtaką, o vidutinės įmonės po lygiai šiam rodikliui padarytą įtaką įvardino kaip nedidelę arba priešingai didelę. Visa tai pateikta 13 paveiksle.

13 pav. Atitinkamo įmonės dydžio ryšys su paramos įtaka naujų darbo vietų kūrimui.

Šaltinis: sudaryta autorės

Analizuojant paramos formų svarbumą matome, kad kaip labai svarbią paramos formą respondentai įvardino mokestines lengvatas ir jos sudarė 40,96 proc., taip pat valstybės paramą, ji sudarė 22,89 proc. ir supaprastintas kreditavimo sąlygas 21,69 proc. Analizuojant mokestinės lengvatos paramą 2,41 proc. respondentų atsakė, kad ji mažai svarbi, 19,28 proc. apklaustųjų ji buvo nesvarbi, 37,35 proc. ji buvo svarbi ir net 40,96 proc. labai svarbi. Tiriant supaprastintų kreditavimo sąlygų paramą 21,69 proc. respondentų atsakė, kad ši paramos forma nėra svarbi, 56,62 proc. atsakė, kad ji svarbi ir net 21,69 proc. ji yra labai svarbi. Vertinant seminarus, konferencijas ir mokymus kaip paramos formą ji atrodė mažai svarbi 2,41 proc. įmonių, 28,92 proc. apklaustųjų ji buvo nesvarbi, 57,83 proc. būtent ši paramos priemonė buvo svarbi ir tik 10,84 proc. įmonių teigė, kad tokia parama yra labai svarbi. 51,81 proc. respondentų mano, kad valstybės parama yra svarbi, o 22,89 proc. net labai svarbi. Vertinant struktūrinių fondų paramą 33,73 proc. įvertino ją kaip visiškai nesvarbią, 31,33

proc. kaip svarbią ir 16,87 proc. kaip labai svarbią paramos formą. Visa tai pateikta 19 lentelėje ir 14 paveiksle.

Kalbant apie įmonės dydžio ir mokesčių lengvatų paramos įtaką buvo nustatytas statistiškai reikšmingas ryšys ($p=0,000$) esant $p<0,05$ patikimumo lygmeniui. Labai mažom įmonėm ši paramos forma buvo labai svarbi, mažom ir vidutinėm įmonėm svarbi (3 priedas).

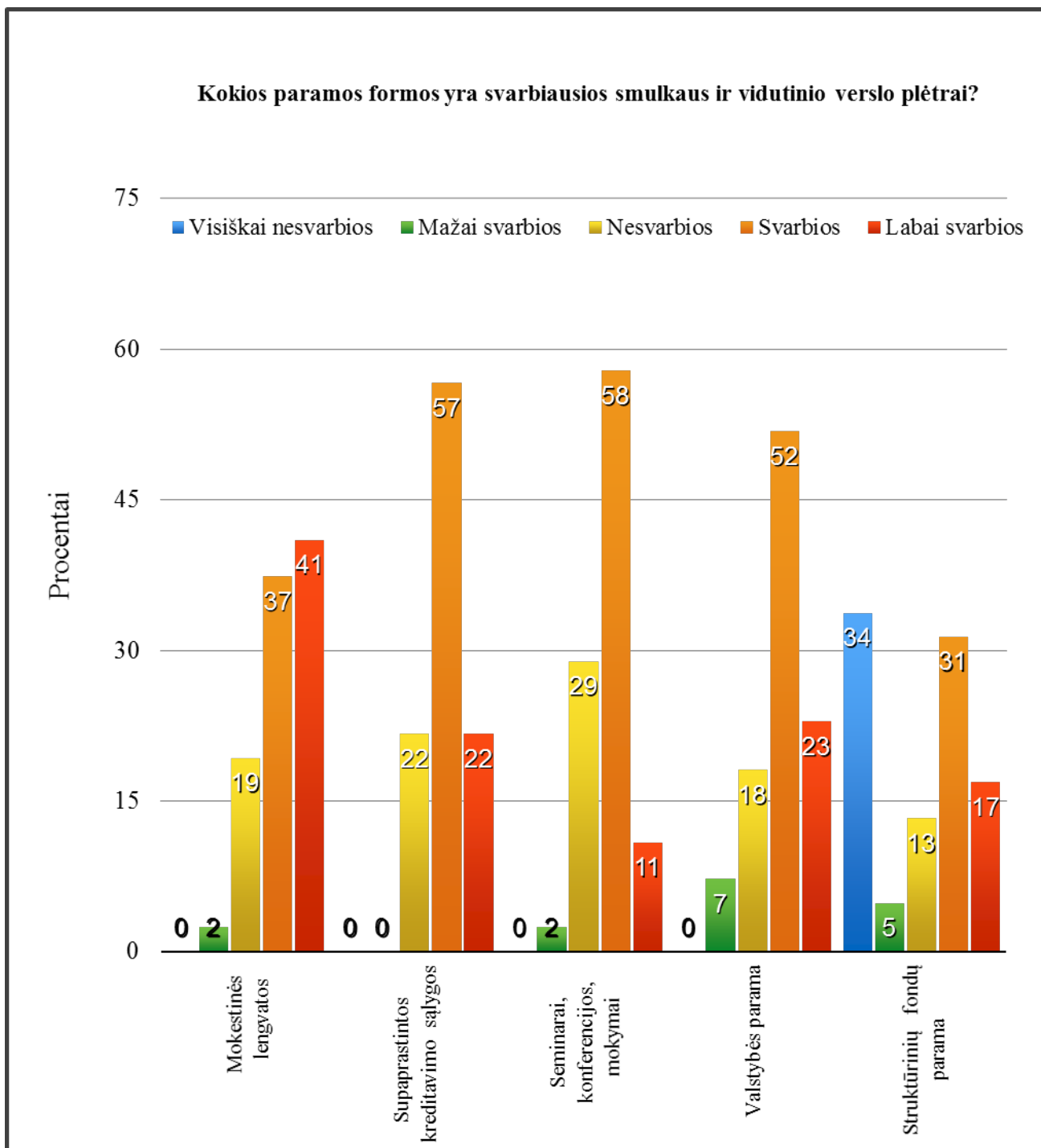
Analizuojant įmonės dydžio ir seminarų, konferencijų bei mokymų įtaką buvo nustatyta, kad šie kintamieji tarpusavyje susiję, nes $p=0,001$ esant $p<0,05$ patikimumo lygmeniui. Labai mažos ir mažos įmonės tai įvardijo kaip svarbią paramos forma, o vidutinėms įmonėms ji buvo labai svarbi (4 priedas).

Nagrinėjant įmonės dydžio ir struktūrinių fondų paramos įtaką buvo nustatytas statistiškai reikšmingas ryšys ($p=0,006$) esant $p<0,05$ patikimumo lygmeniui. Labai mažom ir vidutinėm įmonėm struktūrinių fondų parama buvo svarbi, o mažom įmonėm visiškai nesvarbi (5 priedas).

19 lentelė. Paramos formų svarba smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai

Paramos formos	Atsakymai									
	Visiškai nesvarbios		Mažai svarbios		Nesvarbios		Svarbios		Labai svarbios	
	Respondentai	Proc.	Respondentai	Proc.	Respondentai	Proc.	Respondentai	Proc.	Respondentai	Proc.
Mokesčių lengvatos	0	0%	2	2,41%	16	19,28%	31	37,35%	34	40,96%
Supaprastintos kreditavimo sąlygos	0	0%	0	0%	18	21,69%	47	56,62%	18	21,69%
Seminarai, konferencijos, mokymai	0	0%	2	2,41%	24	28,92%	48	57,83%	9	10,84%
Valstybės parama	0	0%	6	7,23%	15	18,07%	43	51,81%	19	22,89%
Struktūrinių fondų parama	28	33,73%	4	4,82%	11	13,25%	26	31,33%	14	16,87%

Šaltinis: sudaryta autorės

14 pav. Tiriamų įmonių paramos formų svarba smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai

Šaltinis: sudaryta autorės

Analizuojant tiriamų įmonių atsakymus matome, kad informacijos apie finansavimą trukumą 2,41 proc. respondentų įvardino kaip maža kliūtį, 21,69 proc. kaip nei maža, nei didelę kliūtį, net 49,40 proc. respondentų mano, kad tai yra didelė kliūtis, o šiek tiek daugiau nei penktadalis, t.y. 26,5 proc. teigia, kad tai labai didelė kliūtis su kuria susiduriama norint gauti finansavimą. Vertinant įmonių finansinės būklės reikalavimus 6,02 proc. atsakė, kad tai maža kliūtis, 45,78 proc. įmonių teigė, kad tai nei maža, nei didelė kliūtis. Kaip didelę kliūtį tai įvertino 27,71 proc., o kaip labai didelę 20,49 proc.

apklausoje dalyvavusių respondentų. 15,66 proc. įmonių teigia kad sudėtingas dokumentų tvarkymas norint gauti finansavimą jiems nėra nei didelė, nei maža kliūtis, net 59,03 proc. respondentų teigia, kad jiems tai didelė kliūtis, o 22,90 proc. mano, kad tai labai didelė kliūtis. Užstato reikalavimą, kaip mažą kliūtį įvardino šešios apklausoje dalyvavusios įmonės ir jos sudarė 7,23 proc., beveik po trečdalį įmonių tai įvardija kaip nei mažą, nei didelę kliūtį arba didelę kliūtį, atitinkamai tai sudaro 37,35 proc. ir 34,94 proc. ir beveik penktadalis tai įvardina kaip labai didelę kliūtį. Įmonių poreikių neatitinkančias finansines paslaugas kaip maža arba labai didelę kliūtį įvertino atitinkamai 7,23 proc. ir 7,23 proc. įmonių. 13,25 proc. įmonių mano, kad tai nei didelė, nei maža kliūtis, o daugiau kaip du trečdaliai įmonių, t.y. 72,3 proc. mano, kad tai yra didelė kliūtis. Apibendrinant lentelėje pateiktus duomenis matome, kad visas kliūtis išskyrus poreikių neatitinkančių finansinių paslaugų teikimo po penktadalį respondentų įvardino kaip labai didelę, o kaip didelę kliūtis po pusę ir daugiau įmonių įvardino informacijos apie galimas finansavimo sąlygas trūkumą, sudėtingą dokumentų tvarkymą ir finansinių paslaugų, kurios neatitinka įmonių poreikių teikimą. Visa tai pateikta 20 lentelėje ir 15 paveikslėlyje.

Tarp įmonės dydžio ir informacijos apie finansavimo trūkumą kliūtis buvo nustatytas statistiškai reikšmingas ryšys ($p=0,000$) esant $p<0,05$ patikimumo lygmeniui. Labai mažom ir vidutinėm įmonėm ši kliūtis buvo didelė, o mažos įmonės tai įvardijo kaip nei didelę nei mažą kliūtį (6 priedas).

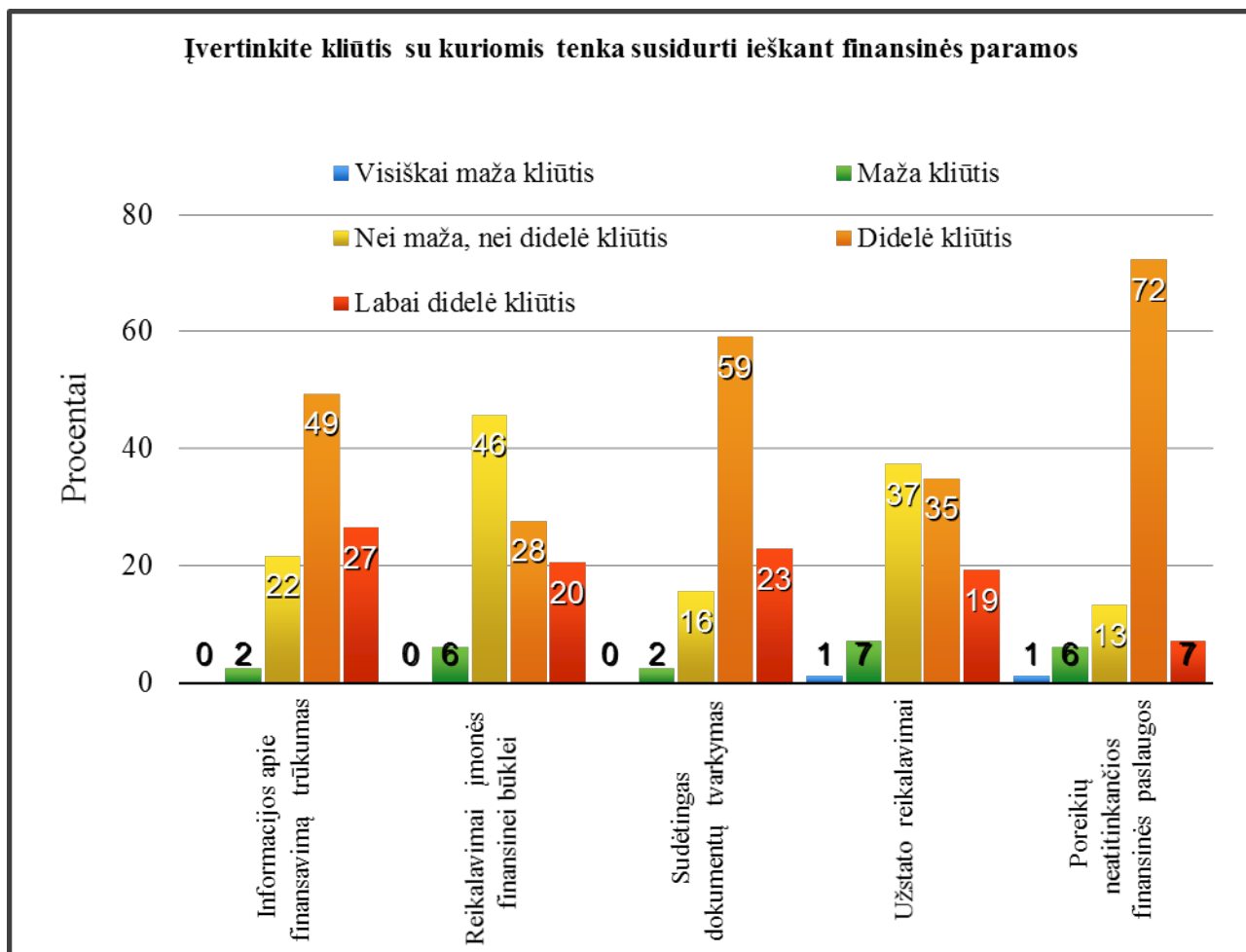
Statistiškai reikšmingas ryšys ($p=0,034$) esant $p<0,05$ patikimumo lygmeniui taip pat buvo pastebėtas ir taip įmonės dydžio bei sudėtingo dokumentų tvarkymo kliūtis. Labai mažom ir vidutinėm įmonėm tai buvo labai didelė kliūtis, o mažom įmonėm didelė kliūtis (7 priedas).

Įmonės dydis taip pat buvo susijęs ir su poreikių neatitinkančių finansinių paslaugų teikimu. Buvo nustatytas statistiškai reikšmingas ryšys ($p=0,024$) esant $p<0,05$ patikimumo lygmeniui. Visos įmonės, priklausomai nuo jų dydžio nurodė, kad tai didelė kliūtis (8 priedas).

20 lentelė. Kliūtys su kuriomis susiduriama tiriamos įmonės ieškodamos finansinės paramos

Kliūtys	Atsakymai									
	Visiškai maža kliūtis		Maža kliūtis		Nei maža, nei didelė kliūtis		Didelė kliūtis		Labai didelė kliūtis	
	Respon-dentai	Proc.	Respon-dentai	Proc.	Respon-dentai	Proc.	Respon-dentai	Proc.	Respon-dentai	Proc.
Infor-macijos apie finansavimą trūkumas	0	0%	2	2,41%	18	21,69%	41	49,40%	22	26,50%
Reikala-vimai įmonės finansi-nei būklei	0	0%	5	6,02%	38	45,78%	23	27,71%	17	20,49%
Sudėtin-gas docu-mentų tvarky-mas	0	0%	2	2,41%	13	15,66%	49	59,03%	19	22,90%
Užstato reikala-vimai	1	1,20%	6	7,23%	31	37,35%	29	34,94%	16	19,28%
Poreikių neatitin-kančios finansi-nės paslau-gos	1	1,20%	5	6,02%	11	13,25%	60	72,30%	6	7,23%

Šaltinis: sudaryta autorė

15 pav. Kliūtys su kuriomis susiduria tiriamos įmonės, ieškodamos finansinės paramos

Šaltinis: sudaryta autorės

Analizuojant kliūtis su kuriomis susiduria įmonės plėsdamos savo verslą iš 21 lentelės pateiktų duomenų matome, kad didelė mokesčių našta įmonių įvardijama kaip didelę arba labai didelę įtaką verslo plėtrai daranti kliūtis, atitinkamai 37,35 proc. ir 56,63 proc., vienas respondentas ją įvardijo kaip nedidelę kliūtį ir 4,82 proc. kaip kliūtį, neturinčią jokios įtakos. Informacijos trūkumą 6,02 proc. respondentų įvardijo kaip nedidelę, o 26,51 proc. kaip nedarantią įtakos. 57,83 proc. apklausoje dalyvavusių įmonių teigia, kad informacijos trūkumas daro didelę įtaką norint plėsti verslą, o net 9,64 proc. respondentų tai įvardijo kaip labai didelę kliūtį. Finansavimo šaltinių trūkumą beveik po penktadalį įmonių įvardino kaip neturinčią įtakos arba turinčią labai didelę įtaką kliūtį, atitinkamai 20,49 proc. ir 19,27 proc., o daugiau kaip pusė (57,83 proc.) apklaustųjų teigia kad tai didelė kliūtis norint plėsti verslą. Korupciją su kuria susiduria įmonės siekiančios plėsti savo verslą kaip neturinčią įtakos kliūtį įvardino 39,76 proc. respondentų, o kaip didelę ir labai didelę kliūtį atitinkamai 21,69 proc. ir 18,07 proc. Silpną vyriausybės paramą kaip neturinčią įtakos arba didelę kliūtį įvardino beveik po penktadalį įmonių, o kaip didelę įtaką darančią kliūtį ją įvardijo beveik pusė apklaustųjų, t.y. 45,79 proc. Per maža ir nemoki rinka niekaip neįtakoja 13,25 proc. įmonių, o didelę arba labai didelę įtaką

atitinkamai daro 49,4 proc. ir 33,74 proc. apklaustųjų. Apibendrinant lentelėje pateiktus duomenis matome, kad daugiau kaip pusė apklaustų įmonių siekdamos plėsti verslą mokesčių naštą įvardija kaip labai didelę įmonę, o informacijos trūkumą, finansavimo šaltinių trūkumą, silpną vyriausybės paramą ir per mažą ir nemokią rinką įvardijo kaip didelę įtaka verslo plėtrai darančias kliūtis. Visa tai pateikta 16 paveiksle.

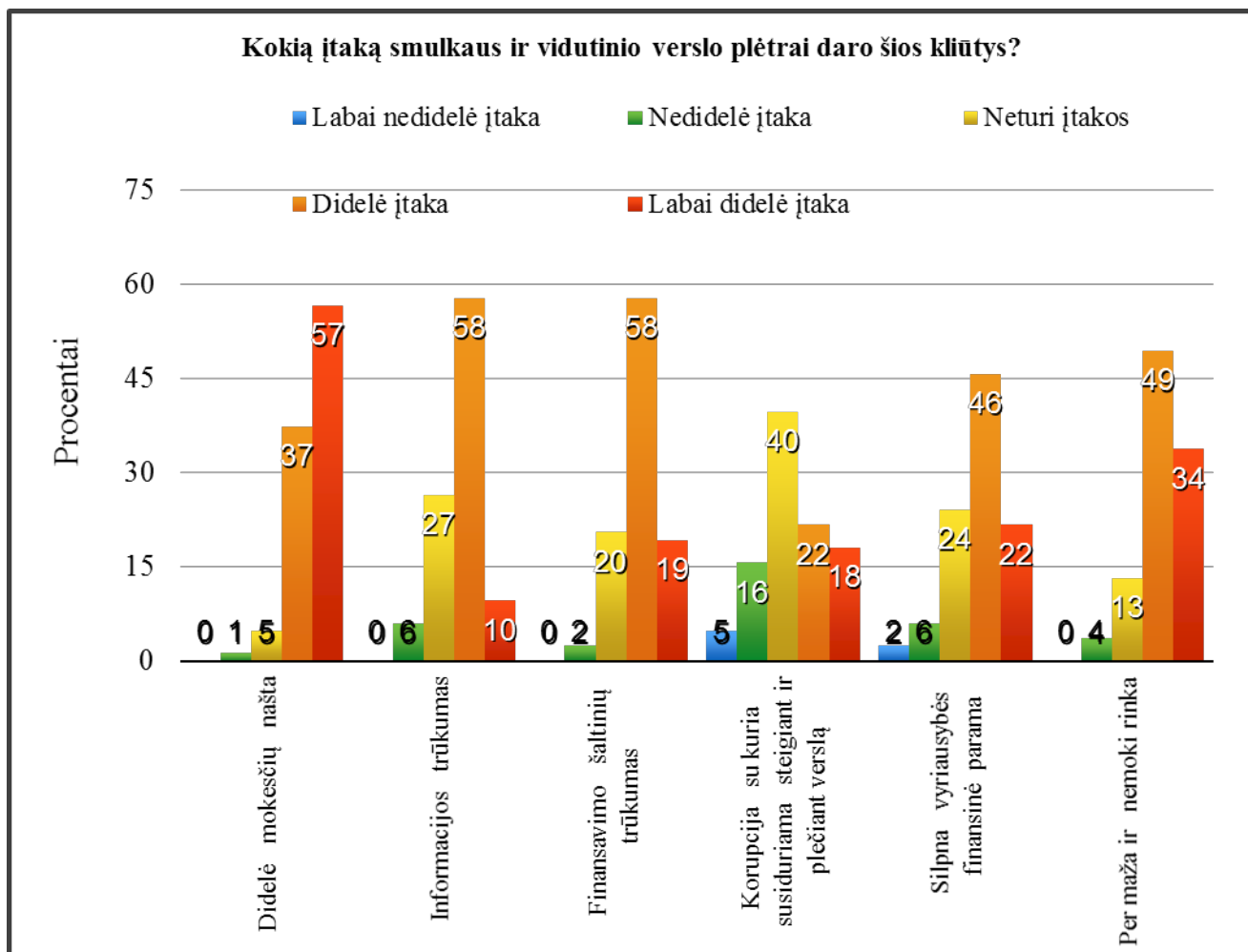
Tarp įmonės dydžio ir įmonės plėtrą kliudančios didelės naštos buvo nustatytas statistiškai reikšmingas ryšys ($p=0,015$) esant $p<0,05$ patikimumo lygmeniui. Labai mažos ir mažos įmonės nurodė, kad mokesčiai turi labai didelę įtaką, o vidutinės įmonės didelę įtaką (9 priedas).

Statistiškai reikšmingas ryšys ($p=0,010$) esant $p<0,05$ patikimumo lygmeniui buvo pastebėtas ir tarp įmonės dydžio bei silpnos vyriausybės finansinės paramos kliūtis. Labai mažoms įmonės ši kliūtis neturėjo įtakos, o mažos ir vidutinės įmonės tai įvardijo kaip didelę įtaką darančią kliūtį (10 priedas).

21 lentelė. Kliūtys darančios įtaką smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai

Kliūtys	Atsakymai									
	Labai nedidelė įtaka		Nedidelė įtaka		Neturi įtakos		Didelė įtaka		Labai didelė įtaka	
	Respon- dentai	Proc.	Respon- dentai	Proc.	Respon- dentai	Proc.	Respon- dentai	Proc.	Respon- dentai	Proc.
Didelė mokesčių našta	0	0%	1	1,2%	4	4,82%	31	37,35%	47	56,63%
Informacijos trūkumas	0	0%	5	6,02%	22	26,51%	48	57,83%	8	9,64%
Finansavimo šaltinių trūkumas	0	0%	2	2,41%	17	20,49%	48	57,83%	16	19,27%
Korupcija su kuria susiduriama steigiant ir plečiant verslą	4	4,82%	13	15,66%	33	39,76%	18	21,69%	15	18,07%
Silpna vyriausybės finansinė parama	2	2,41%	5	6,02%	20	24,1%	38	45,78%	18	21,69%
Per maža ir nemoki rinka	0	0%	3	3,61%	11	13,25%	41	49,4%	28	33,74%

Šaltinis: sudaryta autorės

16 pav. Kliūtys darančios įtaką tiriamų įmonių verslo plėtrai

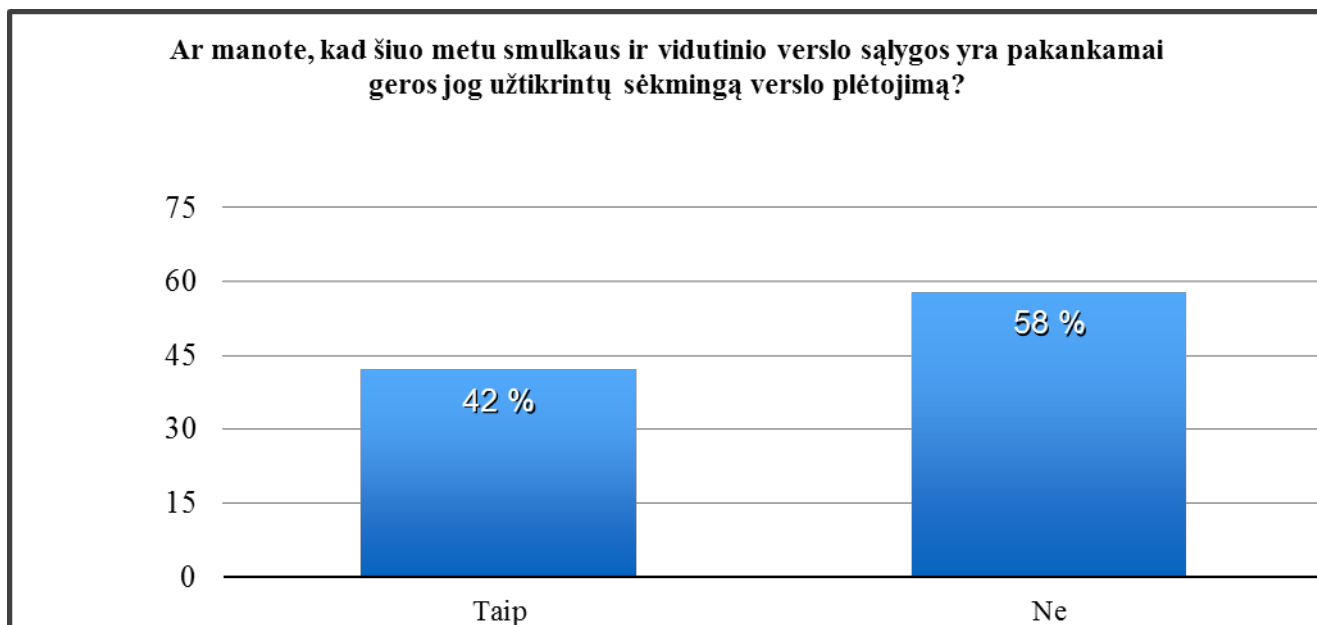
Šaltinis: sudaryta autorės

Analizuojant šį klausimą buvo siekiama nustatyti ar smulkaus ir vidutinio verslo sąlygos yra pakankamai geros, kad galėtų užtikrinti sėkmingą verslo plėtrą. 35 respondentai teigė, kad sąlygos yra pakankamai geros ir tai sudarė 42,16 proc., likę 48 respondentai atsakė, kad verslo plėtojimo sąlygos šiuo metu nėra geros ir tinkamos verslo plėtrai, tai sudarė 57,84 proc. Visa tai pateikta 22 lentelėje ir 17 paveiksle.

22 lentelė. Smulkaus ir vidutinio verslo sąlygų tinkamumas užtikrinantis sėkmingą verslo plėtojimą

Tiriamų įmonių nuomonė apie geras verslo plėtojimo sąlygas	Atsakymai	
	Respondentai	Procentai
Taip	35	42,16%
Ne	48	57,84%
Iš viso:	83	100%

Šaltinis: sudaryta autorės

17 pav. Tiriamų įmonių pasiskirstymas pagal verslo sąlygų tinkamumą, užtikrinantį sėkmingą verslo plėtojimą

Šaltinis: sudaryta autorės

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima pasakyti, jog apklausoje beveik po lygiai dalyvavo labai mažų ir mažų įmonių. Didžioji dalis įmonių, kuri sudaro šiek tiek daugiau nei trečdalį užsiima prekyba, o kaip pagrindinius vartotojus daugiau nei pusė apklaustų įmonių įvardijo bent kelias vartotojų grupes ir tai yra gerai, nes parodo jog įmonės stengiasi prisitaikyti prie rinkos sąlygų ir būti įvairiapusės. Didžioji dauguma respondentų apklausoje išreiškė savo nuomonę apie paramos reikalingumą smulkaus ir vidutinio verslo kūrimui ir skatinimui. Jie mano, kad tokia parama yra reikalinga, tačiau pasiteiravus ar naudojasi kokiomis nors paramos priemonėmis, daugiau kaip pusės įmonių atsakymai buvo neigiami. Šis atsakymas patvirtino pirmąją iškeltą hipotezę, kad Lietuvoje smulkaus ir vidutinio verslo objektai nepakankamai aktyviai naudojami verslo skatinimo priemonėmis. Mažas naudojimas parama parodo, jog daugelis smulkaus ir vidutinio verslo įmonių susiduria su informacijos trūkumo problema ir apie teikiamas paramos formas nežino arba joms yra per sudėtinga teikiama parama pasinaudoti. Šis darbas taip pat padėjo išsiaiškinti kliūtis su kuriomis susiduria smulkus ir vidutinis verslas šiomis dienomis. Labai aktuali kliūtis smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai yra didelė mokesčių našta, todėl mokesčių lengvatos paskatintų verslo plėtrą. Iš atlikto tyrimo taip pat matome, kad didelės kliūtis su kuriomis tenka susidurti įmonėms yra informacijos apie galimas finansavimo sąlygas trūkumas, sudėtingas dokumentų tvarkymas ir finansinių paslaugų, neatitinkančių įmonių poreikių teikimas. Įmonių buvo prašoma atsakyti, kaip gauta parama įtakojo atitinkamus rodiklius. Daugiau kaip po trečdalį apklaustų įmonių teigė, kad parama turėjo didelę įtaką konkurencingumui ir technologinei pažangai, o visos kitos įmonės atsakė, kad gauta parama rodiklių

neįtakojo arba įtakojo labai silpnai. Respondentų atsakymai padėjo patvirtinti antrą darbe iškeltą hipotezę, kad vidutinio ir smulkaus verslo plėtros sąlygos Lietuvoje nėra palankios, nes teikiamos paramos formos nėra efektyvios. Galima teigti, kad smulkaus ir vidutinio verslo plėtros perspektyvos Lietuvoje nėra itin geros, kadangi didžioji dalis apklausoje dalyvavusių įmonių teigė, jog sąlygos verslo plėtrai nėra palankios. Taip pat tyrimas padėjo išsiaiškinti ką reikia tobulinti ir pakeisti, kad smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai sąlygos Lietuvoje būtų palankios, nes būtent smulkus ir vidutinis verslas yra vienas iš pagrindinių rodiklių, parodantis šalies išsivystimo lygį.

IŠVADOS

- Mokslinėje literatūroje verslas yra apibrėžiamas labai įvairiai. Daugelis autorių panašiai supranta verslo esmę, tačiau pabrėžia skirtingus verslininkystės komponentus.
- Smulkus ir vidutinis verslas yra šalies varomoji jėga, sugebanti paveikti nacionalinį ekonomikos gyvybingumą ir konkurencingumą, taip pat jis suteikia socialinio stabilumo garantijas. Lietuvoje ir Europos Sąjungoje SVĮ apibūdina šie kriterijai: įmonės darbuotojų skaičius, metinė apyvarta arba balansinė turto vertė ir įmonės savarankiškumas.
- Smulkus ir vidutinis verslas padeda įgyvendinti Lisabonos sutartyje numatytus konkurencingumo ir užimtumo plėtros, partnerystės ir naujovių diegimo tikslus.
- Smulkios ir vidutinės įmonės kuria naujas darbo vietas, platina ir įveda inovacijas, skleidžia konkurenciją, padeda didelėms organizacijoms, efektyviai gamina prekes ir teikia paslaugas.
- Smulkusis ir vidutinis verslas turi ir teigiamų, ir neigiamų savybių. Didžiausios problemos su kuriomis susiduria smulkaus ir vidutinio verslo subjektai – tai sunkumai gaunant pigius kreditus, lėšų trūkumas reklamai, didėjantys kaštai dėl nedidelių gamybos apimčių. Teigiamos savybės pasižymi kuriamomis naujomis darbo vietomis, galimybe patenkinti specifinius vartotojų poreikius, komerciniu lankstumu, lengvesniu adaptavimusi kintančioms verslo sąlygoms.
- Verslo plėtros terminas patraukliausias, kai kalbama apie specialiai parengtą planą, orientuotą į verslo augimą, komercinės rizikos vertinimą ir susijęs su pelno ir nuostolio ataskaitoje pateikiama pajamų eilute.
- Išanalizavus valstybės paramą verslui galima būtų išskirti du pagrindinius paramos būdus: Tiesioginė parama - tai lėšų suteikimas per valstybės pagalbos schemas konkrečiam įmonės verslo plėtros projektui įgyvendinti ir netiesioginė parama - tai netiesioginiai finansavimo šaltiniai, kitaip tariant viešosios paslaugos lengvatinėmis sąlygomis. Tai gali būti mokesčių lengvatos, paskolų garantijos, teisinės lengvatos, muitų lengvatos, pagalba rengiant projektus ir panašiai.
- Parama smulkaus ir vidutinio verslo objektams yra reikalinga visose verslo stadijose. Ji gali būti panaudota naujų darbo vietų kūrimui, garantijų ir lengvatinių paskolų suteikimui, technologijų vystymui, konsultavimo ir darbuotojų kvalifikacijos kėlimui bei dalyvavimui įvairiuose projektuose bei tarptautiniuose renginiuose.
- Dauguma smulkaus ir vidutinio verslo įmonių kaip vieną iš svarbiausių verslo plėtros kliūčių įvardija didelę mokesčių naštą. Mokestinės lengvatos taikomos smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms padėtų ne tik skatinti naujų įmonių kūrimąsi, bet ir jų plėtrą.
- Darbo pradžioje iškeltą hipotezę, jog Lietuvoje smulkaus ir vidutinio verslo objektai nepakankamai aktyviai naudojami verslo skatinimo priemonėmis patvirtino tyrimu metu gauti atsakymai. Dauguma

respondentų mano, kad parama smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms yra reikalinga, tačiau daugiau nei pusė apklaustų įmonių jokia parama nesinaudojo.

- Antra darbe iškelta hipotezė, kad vidutinio ir smulkaus verslo plėtros sąlygos Lietuvoje nėra palankios, nes teikiamos paramos formos nėra efektyvios, taip pat buvo patvirtinta. Vertinant kiekvieną rodiklį, kurį įtakojo gauta parama tik trečdalis respondentų teigė, kad parama turėjo didelę įtaką konkurencingumui ir technologinei pažangai, o visos kitos įmonės atsakė, kad gauta parama rodiklių neįtakojo arba įtakojo labai silpnai.
- Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros skatinimas šalyje yra labai svarbus, nes smulkaus ir vidutinio verslo įmonės parodo šalies išsivystymo lygį, padeda mažinti nedarbo lygį šalyje, skatinti įmonių technologinę pažangą, gerinti gyventojų socialinį bei ekonominį gyvenimą.

REKOMENDACIJOS

- Siekiant paskatinti smulkaus ir vidutinio verslo įmones aktyviau naudotis teikiamomis paramos priemonėmis, joms reikėtų teikti daugiau informacijos apie tuo metu egzistuojančias paramos formas ir supaprastinti naudojimąsi jomis.
- Verslininkams turėtų būti paaiškinama kaip jie gali gauti atitinkamas paramas, bei padedama sutvarkyti atitinkamus dokumentus susijusius su paramos gavimu, nes sudėtingas dokumentų tvarkymas yra įvardijamas kaip viena iš pagrindinių kliūčių stabdančių verslo plėtrą.
- Reiktų patobulinti pačias paramos formas, kad jos būtų efektyvesnės, patrauklesnės ir prieinamesnės smulkaus ir vidutinio verslo objektams.
- Smulkaus ir vidutinio verslo objektams sumažinti mokestinę bazę, nes pagal atliktą tyrimą būtent didelė mokesčių našta stabdo MVĮ verslo plėtrą, o mokesčių lengvatos padėtų ne stabdyti, o ją spartinti.
- Norint, kad smulkaus ir vidutinio verslo objektai naudotųsi darbo biržos teikiama parama, reikėtų plėsti darbo biržos paramos programų spektrą ir įdarbinimui siųsti tokius asmenis, kurie atitinka profesionalius reikalavimus ir turi kompetenciją. Tokiu būdu ši paramos forma atrodys patrauklesnė smulkiam ir vidutiniam verslui.
- Savivaldybės smulkaus ir vidutinio verslo paramos fondo lėšas turėtų paskirstyti taip, kad parama būtų teikiama konkretiems prioritetams ir parama nebūtų teikiama tokioms veiklos sritims, kurios gali būti finansuojamos iš kitų šaltinių.

LITERATŪRA

1. Agnė Tonkūnaitė ir kt.; redagavo Sigita Siniauskaitė. Vilnius: Lietuvos verslo darbdavių konfederacija, 2008. 382 p.
2. Aleknavičienė V. Ilgalaikio turto nusidėvėjimas kaip ilgalaikių investicijų finansavimo šaltinis. *Ekonomika ir vadyba*. Kaunas: Lietuvos žemės ūkio universitetas, 2001, Nr. 6, p.15.
3. Banienė V., Stoškus S. Smulkaus verslo plėtojimas: mokymo priemonė. Kaunas: Technologija, 1994. 96 p.
4. Bartkus E. V. Smulkaus verslo plėtra – rinkos ekonomikos konkurencingumo pagrindas. *Ekonomika ir vadyba*. Tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija, 2005, 30-34 p.
5. Bartkus E. V., Piktys R. Kauno technologijos universitetas. Įmonių organizavimas ir rizika: smulkaus verslo organizavimas: mokomoji knyga. Kaunas: Technologija, 2007. 214 p.
6. Bartulis A., Milius P. B. Techniškojo universiteto vaidmuo sprendžiant regionines smulkaus ir vidutinio verslo problemas. Konferencijos medžiaga, 1998.
7. Baršauskas P. Smulkaus ir vidutinio verslo politika Europos Sąjungoje ir Lietuvoje: vadovėlis. Kaunas: Technologija, 2003. 132 p.
8. Beck T., Demirguc-Kunt A., Levine R. Law, Endowments, and Finance. *Journal of Financial Economics* 70 (2), 137- 181, 2003.
9. Dėl valstybės neremtinios veiklos rūšių sąrašo patvirtinimo. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. sausio 9 d. nutarimas Nr. 4. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D09DED7E0FA3> [žiūrėta 2015-11-15]
10. Europos Komisija. (2015). Entrepreneurship and Small and medium-sized enterprises. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/growth/smes/> [žiūrėta 2015-11-15]
11. Europos Sąjungos ir kitų šalių techninės paramos smulkaus ir vidutinio verslo subjektams teikimo praktikos analizė. Mokslo tiriamasis darbas. Kaunas, 2005.
12. Europosparama.lt. (2014). ES parama verslui. Prieiga per internetą: <http://europosparama.lt/#section-services> [žiūrėta 2015-11-15]
13. Gečas K., Jakubavičius A., Vijeikis D. Struktūrinių fondų parama verslui: Galimybės. Metodai. Patarimai. Vilnius: Pačiolis, 2004. 156 p.
14. Gegieckienė L., Graikšienė A. Verslumas. Vilnius: Ciklonas, 2009. 178 p.
15. Grublienė V., Lengvinienė S., Management theory and studies for rural business and infrastructure development, Klaipėdos universitetas, 2011, Nr. 1 (25)
16. Inovacijų portalas. (2015). Mokslo ir technologijų parkai. Prieiga per internetą: <http://www.inovacijos.lt/index.php?123223897> [žiūrėta 2015-11-15]

17. Inovacijų portalas. (2015). Savivaldybių parama smulkiam ir vidutiniam verslui. Prieiga per internetą: <http://www.inovacijos.lt/index.php?535350602> [žiūrėta 2015-11-15]
18. Inovacijų portalas. (2015). Verslo inkubatoriai. Prieiga per internetą: <http://www.inovacijos.lt/index.php?-777307810> [žiūrėta 2015-11-15]
19. INVEGA. (2015). Mažų kreditų administravimas. Prieiga per internetą: <http://www.invega.lt/lt/paslaugos/lengvatines-paskolos/mazu-kreditu-administravimas.htm> [žiūrėta 2015-11-15]
20. INVEGA. (2015). Lengvatinės paskolos. Prieiga per internetą: <http://www.invega.lt/lt/parama-pirmajam-darbui/parama-pirmajam-darbui/lengvatines-paskolos.htm> [žiūrėta 2015-11-15]
21. INVEGA. (2015). Garantijos SVV. Prieiga per internetą: <http://www.invega.lt/lt/center-top/garantijos.htm> [žiūrėta 2015-11-15]
22. INVEGA. (2015). Garantijų fondas. Prieiga per internetą: <http://www.invega.lt/lt/paslaugos/garantiju-fondas.htm> [žiūrėta 2015-11-15]
23. INVEGA. (2015). Atviras kreditų fondas. Prieiga per internetą: <http://www.invega.lt/lt/paslaugos/lengvatines-paskolos/atviras-kreditu-fondas.htm> [žiūrėta 2015-11-15]
24. INVEGA. (2015). Verslumo skatinimo fondas. Prieiga per internetą: <http://www.invega.lt/lt/paslaugos/lengvatines-paskolos/verslumo-skatinimo-fondas.htm> [žiūrėta 2015-11-15]
25. Investuok Lietuvoje. (2014). Paslaugų centrai. Prieiga per internetą: <http://www.investlithuania.com/lt/> [žiūrėta 2015-11-15]
26. Juozaitienė L., Staponkienė J., Šiaulių universitetas. Verslo ir vadybos įvadas: Mokomoji knyga. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2002. 166 p.
27. Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas: Technologija Judex leidykla, 2002. 143 p.
28. Karlof B., Lovingsson F. Vadybos koncepcijos ir modeliai nuo A iki Z. Vilnius: Verslo žinios, 2006. 416 p.
29. Lalkaka, R. Incubating Small Entrepreneurial Businesses in Economies in Transition. Small Enterprise Development: an International Journal, 5, 13-23, 1998.
30. Lietuvos darbo birža. (2015). Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas ir kitos subsidijos. Prieiga per internetą: http://www.ldb.lt/INFORMACIJA/TEISINE_INFORMACIJA/Puslapiai/teises_aktai_s.aspx?kat=Aktyvios%2520darbo%2520rinkos%2520politikos%2520priemoni%25C5%25B3%2520%25C4%25AFgyvendinimas%2520ir%2520kitos%2520subsidijos [žiūrėta 2015-11-15]

31. Lisbon European Council 23 and 24 March 2000. Presidency Conclusions. (2000). Prieiga per internetą: http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm [žiūrėta 2015-11-15]
32. Lietuvos darbdavių konfederacija. (2013). Naujienos. Prieiga per internetą: http://www.svv.lt/verslo_zinynas/f_verslo_inkubatoriai.html [žiūrėta 2015-11-15]
33. Lietuvos inovacijų centras. (2015). Veikla ir paslaugos. Prieiga per internetą: <http://www.lic.lt> [žiūrėta 2015-11-15]
34. Lietuvos Respublikos įsakymas dėl techninės paramos administravimo taisyklių patvirtinimo 2014 m. spalio 28 d. Nr. 1K-337. Prieiga per internetą: http://esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/?f_datasets_document_type=53 [žiūrėta 2015-11-15]
35. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?Condition1=171369&Condition2=> [žiūrėta 2015-11-15]
36. Lietuvos Respublikos nekilnjamą turto mokesčio įstatymas. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=257650 [žiūrėta 2015-11-15]
37. Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?Condition1=157066&Condition2=> [žiūrėta 2015-11-15]
38. Lietuvos Respublikos prezidentė. (2013). Pranešimai spaudai. Lietuva išsiderėjo 44,5 milijardų litų ES paramą. Prieiga per internetą: <https://www.lrp.lt/lt/spaudos-centras/pranesimai-spaudai/6596/2013-12> [žiūrėta 2015-11-15]
39. Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?Condition1=163423&Condition2=> [žiūrėta 2015-11-15]
40. Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo įstatymo pakeitimo įstatymas. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.B086BB0EB701> [žiūrėta 2015-11-15]
41. Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo įstatymo pakeitimo įstatymas. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?a=310857&b=> [žiūrėta 2015-11-15]
42. Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymo Nr. VIII-935 2, 3 ir 4 straipsnių pakeitimo įstatymas. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d73dbde055ca11e4b3a0e0257391d42c> [žiūrėta 2015-11-15]
43. Lietuvos statistikos departamentas. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt> [žiūrėta 2015-11-15]
44. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nutarimas dėl 2014–2020 metų Nacionalinės pažangos programos pavirtinimo. Prieiga per internetą:

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=439028&p_query=&p_tr2=2%2525252520-%252525252520_ftnref87 [žiūrėta 2015-11-15]

45. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. rugsėjo 19 d. nutarimas Nr. 1119 Dėl smulkaus ir vidutinio verslo plėtros iki 2003 metų strateginių kryptių ir smulkaus ir vidutinio verslo plėtros 2000-2001 metų priemonių patvirtinimo. Valstybės žinios, 2000, Nr. 81-2448.
46. Mačerinskienė I., Ivaškevičiūtė L., Sabaitė G. 2002. Smulkaus ir vidutinio verslo išorinio finansavimo šaltiniai. Socialiniai mokslai, Nr.2 (34)., 35-46 p.
47. Pakruojo rajono verslo plėtros studija. Pakruojo rajono savivaldybės administracija. Pakruojis, 2013. 125p.
48. Paunksnienė J., Antanavičienė J., Peleckis K. Verslo pagrindai: mokomoji knyga. Vilnius: Technika, 2011. 184 p.
49. Practica capital. (2015). Rizikos kapitalo fondai padeda ne tik finansiškai. Prieiga per internetą: <http://practica.lt/lt/naujienos/rizikos-kapitalo-fondai-padede-ne-tik-finansiskai/> [žiūrėta 2015-11-15]
50. Pukėnas K. Kokybinių duomenų analizė SPSS progama. Mokomoji knyga. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija, 2009. 138 p.
51. Rizikos kapitalo fondų skatinimo investuoti į smulkiojo ir vidutinio verslo subjektus galimybių analizė. Taikomasis mokslinis tyrimo darbas. Vilnius kooperacijos kolegija, UAB „Kompetencijos gildija“. Vilnius, 2006.
52. Savanevičienė A.; Kauno technologijos universitetas. Smulkaus ir vidutinio verslo kooperavimo formos ir galimybės Lietuvoje: monografija. Kaunas : Technologija, 2000. 190 p.
53. Simanavičienė Ž.; Kolpingo kolegija. Verslo vadybos katedra. Verslo įvadas: mokomoji knyga. Kaunas: Kauno kolegijos Leidybos centras, 2004. 122 p.
54. Smagurauskienė L. Verslo skatinimo sistemos teritorinės organizacijos ypatumai Lietuvoje (1998-2008) (rankraštis): daktaro disertacija: fiziniai mokslai, geografija (06P). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011. 160 p.
55. Statistikos departamentas prie LRV. Smulkiojo ir vidutinio verslo sąlygos. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2009, 92 p.
56. Stokes D. R. Small business management :an active- learning approach. London : DP Publications, 1992. 408 p.
57. Stripeikis O., Žukauskas P. Smulkaus ir vidutinio verslo aplinka Lietuvos ir ES rinkose. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. 2004, 31, 200-227 p.
58. Sūdžius V. Smulkaus ir vidutinio verslo administravimas ir valdymas. Vilnius: Kronta, 2001. 287 p.

59. Urbonavičius S., Ivanauskas R. Smulkių ir vidutinių įmonių vieta globaliniuose procesuose. *Ekonomika*. 2002, 60 (2), 130-139 p.
60. Vainienė R., *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius: Tyto alba, 2008. 328 p.
61. Vanhanen, V. (2003) Bank stability and small and medium enterprises. *Enterprise Europe*, London, Nr.10, p 10 – 11.
62. Versli Lietuva. (2015). Verslo pradžia. Prieiga per internetą:
<http://www.verslilietuva.lt/lt> [žiūrėta 2015-11-15]
63. Versli Lietuva. (2015). Verslo pradžia. Prieiga per internetą:
<http://www.verslilietuva.lt/lt/verslo-pradzia/verslo-finansavimo-saltiniai> [žiūrėta 2015-11-15]
64. Versli Lietuva. (2015). Verslo vykdymas ir plėtra. Prieiga per internetą:
<http://www.verslilietuva.lt/lt/verslo-pradzia/verslo-pradzia-pirmieji-zingsniai/verslo-pradzia-pirmieji-zingsniai-galimi-finansavimo-saltiniai/europos-sajungos-parama-verslo-steigimui> [žiūrėta 2015-11-15]
65. Verslo Angelų Fondas I. (2010). Verslo Angelų Fondas I. Prieiga per internetą:
<http://www.mesinvest.lt/index.php/verslo-angelu-fondas-i/53> [žiūrėta 2015-11-15]
66. Verslo angelų fondas I. (2015) Verslo angelams. Prieiga per internetą:
<http://www.mesinvest.lt/index.php/verslo-angelams/13> [žiūrėta 2015-11-15]
67. Verslo skatimo programa planuoja verslą. (2015). Viešos paslaugos verslui. Prieiga per internetą: <http://modelis.businessimulation.eu/verslosektoriusapru> [žiūrėta 2015-11-15]
68. Vijeikis J., Makštutis A. Small and medium - sized business competitiveness in Lithuania. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Mykolas Romeris University, 2009. Nr.2(15). 328-338 p.
69. Viešųjų paslaugų verslui tinklo įstaigų valdymo tobulinimo ir veiklos efektyvumo didinimo galimybių analizė. (2006). Taikomasis mokslinis tyrimas, II Jostra, Vilnius.
70. Wilson P. Mažos įmonės finansinis valdymas. Vilnius: Alma Litera, 1997, 256 p.
71. Žemės ūkio paskolų garantijų fondas. (2015). Paskolų fondas. Prieiga per internetą:
http://garfondas.lt/lt/paskolu_fondas/paskolu_fondas [žiūrėta 2015-11-15]
72. Žilinskas V., Martinkus B., Staleronka A. Verslo vadybos pradmenys: mokomoji knyga. Kaunas: Naujasis lankas, 2004. 231 p.
73. Žukauskas R. S. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros strateginės kryptys. Viešoji politika ir administravimas: mokslo darbai. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002, Nr.1, 71-74 p.

Barisaitė L. Smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo priemonių veiksmingumo vertinimas / Finansų valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovė doc. dr. L. Birškytė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Finansų ir mokesčių katedra, 2015. – 72 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuotos smulkiam ir vidutiniam verslui teikiamos paramos priemonės ir įvertintas jų reikalingumas. Taip pat nagrinėjama smulkaus ir vidutinio verslo subjektų samprata, aptariami smulkaus ir vidutinio verslo privalumai ir trūkumai. Tyrimo metu buvo atlikta anketinė apklausa, statistinė bei lyginamoji analizė.

Darbas be įvado, išvadų bei pasiūlymų susideda iš trijų dalių. Pirmoje darbo dalyje pateikiama smulkaus ir vidutinio verslo koncepcija mokslinėje literatūroje, apibrėžiama smulkaus ir vidutinio verslo samprata, pateikiami smulkaus ir vidutinio verslo privalumai ir trūkumai.

Antroje darbo dalyje aptariama verslo plėtros samprata ir galimos plėtros kryptys, taip pat pateikiamos paramos verslui formos ir valstybės tiesioginė bei netiesioginė parama. Nagrinėjama smulkaus ir vidutinio verslo parama bei išskiriamos dvi pagrindinės paramos rūšys: finansinė ir nefinansinė parama. Taip pat aptariama Europos Sąjungos struktūrinių fondų teikiama parama smulkaus ir vidutinio verslo kūrimui ir skatinimui.

Paskutiniojoje darbo dalyje atliekamas smulkaus ir vidutinio verslo įmonių tyrimas. Aptariama atliekamo tyrimo metodologija. Analizuojami anketinės apklausos metu gauti duomenys, kurių pagrindu yra suformuojamos darbo išvados ir teikiami pasiūlymai smulkaus ir vidutinio verslo sąlygų gerinimui bei plėtrai. Darbe taip pat pateikiama anotacija bei santrauka lietuvių ir anglų kalbomis.

Pagrindiniai žodžiai: smulkus ir vidutinis verslas, smulkaus ir vidutinio verslo įmonė, parama verslui, kliūtys verslo plėtrai, verslo skatinimo priemonė, paramos reikalingumas ir efektyvumas.

Barisaitė L. Small and Medium-sized business promotion tools efficiency evaluation/ Financial Management Masters thesis. Supervisor – L. Birškytė– Vilnius: Department of Finance and Taxes, Mykolas Romeris University, 2015. – 72 p.

ANNOTATION

In this work are analyze small and medium business support tools and evaluate these measure necessity. Also provides small and medium business concept, identifies small and medium business advantages and disadvantages. In this research was used questionnaire, statistical data and comparative analysis.

The work without introduction, conclusions and suggestions consist of three main part. The first, theoretical part of work, provide small and medium business concept, identified small and medium business advantages and disadvantages.

In the second part of the work discuss the concept of business development and development directions, also submit support forms of business and State direct and indirect support. Analyze small and medium business promotion tools and define two main types of support. Also discuss about the European Union's Structural Funds support for small and medium business development and promotion.

The third chapter describes the research methodology, which will be based on the questionnaire. Analyze data, which is obtained during the investigation, which helps formed conclusions and recommendations, for small and medium business development. Also in this work are annotation and summary in lithuanian and english.

Key words: small and medium business, small and medium enterprise, support for business, barrier of business expansion, stimulation of business, necessity of support.

Barisaitė L. Smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo priemonių veiksmingumo vertinimas / Finansų valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovė doc. dr. L. Birškytė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Finansų ir mokesčių katedra, 2015. – 72 p.

SANTRAUKA

Smulkus ir vidutinis verslas yra neatsiejama ir užimanti svarbų vaidmenį ekonomikos dalis. Sėkmingai išvystytas smulkaus verslo sektorius suteikia rinkai būtiną lankstumą, kuria naujas darbo vietas, taip spręsdamas užimtumo problemas, pritraukia investicijas, aptarnauja didžiąsias įmones, teikia prekes ir paslaugas vartotojams, diegia naujoves bei gerina šalies ekonomikos stabilumą ir augimą, taip pat šis sektorius sugeba greičiausiai pajusti rinkoje atsiradusius paklausos ir pasiūlos pokyčius bei prie jų prisitaikyti. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtra yra labai svarbi Lietuvos ekonomikoje, nes jo išsivystymo lygis rodo šalies ekonominę padėtį. Dėl šios priežasties valstybė siekia skatinti naujų įmonių atsiradimą ir didinti plėtros galimybes, tačiau įmonės susiduria su paramos ieškojimo, jos gavimo ir panaudojimo kliūtimis, todėl įmonių verslo plėtra nėra sparti.

Darbo tikslas - išanalizuoti siūlomas verslo skatinimo priemones bei įvertinti šių priemonių reikalingumą. Darbo tikslui pasiekti naudojami 4 uždaviniai: pateikti smulkaus ir vidutinio verslo sampratą, išskirti smulkaus ir vidutinio privalumus ir trūkumus, apibendrinti paramą verslui ir aptarti esamas paramos formas, įvertinti paramos efektyvumą.

Tyrimui atlikti buvo naudojama mokslinės literatūros analizė ir sisteminimas, statistinių duomenų lyginamoji analizė, teisinių dokumentų analizė. Rašant darbą buvo naudojami statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos Respublikos Seimo ir Vyriausybės išleisti įstatyminiai aktai, Lietuvos ekonomistų moksliniai straipsniai ir darbai, taip pat naudotasi interaktyviais duomenų šaltiniais.

Atliktas tyrimas parodė, kad kaip didžiausią kliūtį verslo plėtrai smulkios ir vidutinės įmonės įvardiją didelę mokesčių našta. Jos mano, kad parama yra reikalinga, tačiau ja aktyviai nesinaudoja, nes trūksta informacijos apie paramos priemones ir jų gavimą. Taip pat tyrimo metu buvo išsiaiškinta, kad vidutinio ir smulkaus verslo plėtros sąlygos Lietuvoje nėra palankios, nes teikiamos paramos formos nėra efektyvios.

Darbo struktūra. Darbas be įvado, išvadų bei pasiūlymų susideda iš trijų dalių. Darbe yra 72 puslapiai, 22 lentelės, 17 paveikslai, 73 literatūros šaltiniai, 10 priedų.

Barisaitė L. Small and Medium-sized business promotion tools efficiency evaluation/ Financial Management Masters thesis. Supervisor – L. Birškytė– Vilnius: Department of Finance and Taxes, Mykolas Romeris University, 2015. – 72 p.

SUMMARY

Small and Medium Business is an integral part and control a very important role in the economy. Successfully development of small business sector provides the necessary flexibility on the market, creates new work places and it helps to solve employment problems, attract investment, serve large enterprises, provide goods and services to consumers, introduce innovations and improve the country's economic stability and growth, also this sector can probably notice demand and supply changes in the market and adapt to them. Small and medium-sized business development is very important for Lithuania's economy, because level of development shows the country's economic situation. For this reason, the state must promote the emergence of new enterprises and increase development opportunities, however, the companies faced with support searching, receiving and using barriers, so business development is not rapid.

Research aim - analyze business promotion tools and evaluate these measure necessity. To achieve this aim was used 4 objectives: to provide small and medium business concept, identified small and medium business advantages and disadvantages, summarize business support and discuss current forms of support, evaluate the effectiveness of support.

Methods of research was analysis and systematization of scientific literature, statistical data and comparative analysis, analysis of legal documents. Writing work has been used Statistics Department under the Government of the Republic of Lithuania, the Lithuanian Parliament and Government spend legislative acts, Lithuanian economists scientific articles and works, also used interactive data sources.

Results of the research showed that the biggest barrier to business development of small and medium-sized enterprises is high taxes. They consider that the support is necessary, but do not use it actively, due to lack of information about support measures and obtainment. Also this research showed that conditions of small and medium business development in Lithuania is not conducive, because provided forms of support is not effective.

The work consists of an introduction, conclusions, recommendations and three parts of teaching. The paper contains of 72 pages, 22 tables, 17 pictures, 73 references and 10 annexes.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1

Gerbiamas (-a) respondente,

Esu Lukrecija Barisaitė, Mykolo Romerio Universiteto II magistratūros kurso studentė. Šiuo metu atlieku apklausą baigiamajam magistro darbui, kurio tema yra „Smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo priemonių veiksmingumo vertinimas“.

Maloniai prašau atsakyti į anketos klausimus. Jūsų nuomonė labai svarbi, o atsakymai padės išsiaiškinti kokios paramos priemonės yra naudojamos smulkaus ir vidutinio verslo skatinimui bei padės ištirti skatinimo priemonių panaudojimo efektyvumą.

Ši anketa yra anoniminė. Tyrimui bus naudojami tik apibendrinti duomenys. Pasirinktą atsakymo variantą pažymėkite ženklu X, o kur yra prašoma - pateikite savo atsakymą.

Labai dėkinga už Jūsų atsakymus ir skirtą laiką.

ANKETA

1. Jūsų įmonė savo veiklą vykdo:

☐	Mažiau nei metus
☐	1 - 3 metus
☐	3 - 5 metus
☐	5 ir daugiau

2. Jūsų įmonės kategorija?

☐	Labai maža įmonė (mažiau nei 10 darbuotojų)
☐	Maža įmonė (mažiau nei 50 darbuotojų)
☐	Vidutinė įmonė (mažiau nei 250 darbuotojų)

3. Jūsų įmonės veiklos pobūdis?

☐	Gamyba
☐	Prekyba
☐	Paslaugos
☐	Statyba

	Kita (įrašykite).....
--	--------------------------

4. Kas yra pagrindiniai Jūsų teikiamų prekių ar paslaugų vartotojai?

	Fiziniai asmenys
	Juridiniai asmenys
	Valstybinės įmonės ar organizacijos
	Užsienio įmonės ar organizacijos
	Kita (įrašykite).....

5. Kokios lėšos buvo panaudotos Jūsų verslui pradėti?

	Asmeninės
	Banko kreditas
	Valstybės parama
	ES struktūrinių fondų parama
	Kita (įrašykite).....

6. Ar smulkiam ir vidutiniam verslui reikalinga parama?

	Taip
	Ne
	Galbūt, negalvoju apie tai

7. Kokia parama smulkiam ir vidutiniam verslui naudojatăs?

	Investicijų ir verslo garantijos (INVEGA)
	Europos Sąjungos struktūriniai fondai
	Savivaldybių smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo fondai
	Verslo inkubatoriai
	Mokesčių lengvatos
	Rizikos kapitalo fondas

☐	Atviras kreditų fondas
☐	Verslumo skatinimo fondas
☐	Darbo biržos parama
☐	Verslo angelų parama
☐	Nesinaudoju nei viena lengvata (jei pasirinkote šį atsakymą praleiskite 8 ir 9 klausimus)

8. Kokio dydžio finansinė parama buvo gauta?

☐	Iki 50 tūkst. Eur
☐	50 – 100 tūkst. Eur
☐	100 – 500 tūkst. Eur
☐	500 tūkst. Eur ir daugiau

9. Ar gauta parama turėjo įtakos šiems rodikliams:

	Labai nedidelė įtaka	Nedidelė įtaka	Neturėjo įtakos	Didelė įtaka	Labai didelė įtaka
Pelnui					
Naujų darbo vietų kūrimas					
Konkurencin-gumui					
Technologinei pažangai					

10. Kokios paramos formos yra svarbiausios smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai:

	Visiškai nesvarbios	Mažai svarbios	Nesvarbios	Svarbios	Labai svarbios
Mokestinės lengvatos					
Supaprastintos kreditavimo sąlygos					
Seminarai, konferencijos, mokymai					

Valstybės parama					
Struktūrinių fondų parama					

11. Įvertinkite kliūtis su kuriomis tenka susidurti ieškant finansinės paramos:

	Visiškai maža kliūtis	Maža kliūtis	Nei maža, nei didelė kliūtis	Didelė kliūtis	Labai didelė kliūtis
Informacijos apie finansavimą trūkumas					
Reikalavimai įmonės finansinei būklei					
Sudėtingas dokumentų tvarkymas					
Užstato reikalavimai					
Poreikių neatitinkančios finansinės paslaugos					

12. Kokią įtaką smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai daro šios kliūtys:

	Labai nedidelė įtaka	Nedidelė įtaka	Neturi įtakos	Didelė įtaka	Labai didelė įtaka
Didelė mokesčių našta					
Informacijos trūkumas					
Finansavimo šaltinių trūkumas					

Korupcija su kuria susiduriama steigiant ir plečiant verslą					
Silpna vyriausybės finansinė parama					
Per maža ir nemoki rinka					

13. Ar manote, kad šiuo metu smulkaus ir vidutinio verslo sąlygos yra pakankamai geros jog užtikrintų sėkmingą verslo plėtojimą?

☐	Taip
☐	Ne

Dėkoju už bendradarbiavimą

Respondentų pasiskirstymas pagal įmonės dydį ir gautos paramos įtaką naujų darbo vietų kūrimui, kryžminės lentelės (crosstabs) ir chi kvadrato testo rezultatai

Crosstab

			KL2 Jūsų įmonės kategorija?			
			Labai maža įmonė	Maža įmonė	Vidutinė įmonė	Total
KL9.2 Ar gauta parama turėjo įtakos šiems rodikliams Naujų darbo vietų kūrimas	Nedidelė įtaka	Count	1	12	1	14
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	8,3%	66,7%	50,0%	43,8%
	Neturėjo įtakos	Count	8	2	0	10
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	66,7%	11,1%	,0%	31,2%
	Didelė įtaka	Count	3	2	1	6
	% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	25,0%	11,1%	50,0%	18,8%	
Labai didelė įtaka	Count	0	2	0	2	
	% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	,0%	11,1%	,0%	6,2%	
Total	Count	12	18	2	32	
	% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	16,804 ^a	6	,010
Likelihood Ratio	18,943	6	,004
Linear-by-Linear Association	1,095	1	,295
N of Valid Cases	32		

a. 9 cells (75,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,13.

Respondentų pasiskirstymas pagal įmonės dydį ir mokestinių lengvatų, kaip paramos formos, kryžminės lentelės (crosstabs) ir chi kvadrato testo rezultatai

Crosstab

		KL2 Jūsų įmonės kategorija?				
		Labai maža įmonė	Maža įmonė	Vidutinė įmonė	Total	
KL10.1 Kokios paramos formos yra svarbiausios smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai Mokestinės lengvatos	Mažai svarbios	Count	0	0	2	2
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	,0%	,0%	18,2%	2,4%
	Nesvarbios	Count	9	6	1	16
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	23,7%	17,6%	9,1%	19,3%
	Svarbios	Count	7	18	6	31
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	18,4%	52,9%	54,5%	37,3%
	Labai svarbios	Count	22	10	2	34
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	57,9%	29,4%	18,2%	41,0%
	Total	Count	38	34	11	83
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	26,002 ^a	6	,000
Likelihood Ratio	21,781	6	,001
Linear-by-Linear Association	4,801	1	,028
N of Valid Cases	83		

a. 6 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,27.

Respondentų pasiskirstymas pagal įmonės dydį ir seminarų, konferencijų ir mokymų, kaip paramos formos, kryžminės lentelės (*crosstabs*) ir chi kvadrato testo rezultatai

Crosstab

			KL2 Jūsų įmonės kategorija?			
			Labai maža įmonė	Maža įmonė	Vidutinė įmonė	Total
KL10.3 Kokios paramos formos yra svarbiausios smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai: Seminarai, konferencijos, mokymai	Mažai svarbios	Count	1	0	1	2
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	2,6%	,0%	9,1%	2,4%
	Nesvarbios	Count	9	13	2	24
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	23,7%	38,2%	18,2%	28,9%
	Svarbios	Count	24	21	3	48
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	63,2%	61,8%	27,3%	57,8%
	Labai svarbios	Count	4	0	5	9
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	10,5%	,0%	45,5%	10,8%
	Total	Count	38	34	11	83
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	22,580 ^a	6	,001
Likelihood Ratio	21,225	6	,002
Linear-by-Linear Association	,184	1	,668
N of Valid Cases	83		

a. 7 cells (58,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,27.

**Respondentų pasiskirstymas pagal įmonės dydį ir struktūrinių fondų, kaip paramos formos,
kryžminės lentelės (crosstabs) ir chi kvadrato testo rezultatai**

Crosstab

			KL2 Jūsų įmonės kategorija?			
			Labai maža įmonė	Maža įmonė	Vidutinė įmonė	Total
KL10.5 Kokios paramos formos yra svarbiausios smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai: Struktūrinių fondų parama	Visiškai nesvarbios	Count	10	18	0	28
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	26,3%	52,9%	,0%	33,7%
	Mažai svarbios	Count	0	3	1	4
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	,0%	8,8%	9,1%	4,8%
	Nesvarbios	Count	5	4	2	11
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	13,2%	11,8%	18,2%	13,3%
	Svarbios	Count	12	8	6	26
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	31,6%	23,5%	54,5%	31,3%
	Labai svarbios	Count	11	1	2	14
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	28,9%	2,9%	18,2%	16,9%
	Total	Count	38	34	11	83
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	21,448 ^a	8	,006
Likelihood Ratio	27,353	8	,001
Linear-by-Linear Association	,499	1	,480
N of Valid Cases	83		

a. 8 cells (53,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,53.

Respondentų pasiskirstymas pagal įmonės dydį ir informacijos apie finansavimą trūkumą, kaip kliūtis su kuria tenka susidurti ieškant finansinės paramos, kryžminės lentelės (*crosstabs*) ir chi kvadrato testo rezultatai

Crosstab

			KL2 Jūsų įmonės kategorija?			
			Labai maža įmonė	Maža įmonė	Vidutinė įmonė	Total
KL11.1 Įvertinkite kliūtis su kuriomis tenka susidurti ieškant finansinės paramos: Informacijos apie finansavimą trūkumas	Maža kliūtis	Count	0	0	2	2
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	,0%	,0%	18,2%	2,4%
	Nei maža nei didelė kliūtis	Count	2	14	2	18
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	5,3%	41,2%	18,2%	21,7%
	Didelė kliūtis	Count	23	12	6	41
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	60,5%	35,3%	54,5%	49,4%
	Labai didelė kliūtis	Count	13	8	1	22
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	34,2%	23,5%	9,1%	26,5%
Total	Count	38	34	11	83	
	% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	28,439 ^a	6	,000
Likelihood Ratio	24,723	6	,000
Linear-by-Linear Association	10,874	1	,001
N of Valid Cases	83		

a. 5 cells (41,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,27.

Respondentų pasiskirstymas pagal įmonės dydį ir sudėtingo dokumentų tvarkymo, kaip kliūtis su kuria tenka susidurti ieškant finansinės paramos, kryžminės lentelės (crosstabs) ir chi kvadrato testo rezultatai

Crosstab

			KL2 Jūsų įmonės kategorija?			
			Labai maža įmonė	Maža įmonė	Vidutinė įmonė	Total
KL11.3 Įvertinkite kliūtis su kuriomis tenka susidurti ieškant finansinės paramos: Sudėtingas dokumentų tvarkymas	Maža kliūtis	Count	0	2	0	2
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	,0%	5,9%	,0%	2,4%
	Nei maža nei didelė kliūtis	Count	2	7	4	13
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	5,3%	20,6%	36,4%	15,7%
	Didelė kliūtis	Count	29	15	5	49
	% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	76,3%	44,1%	45,5%	59,0%	
	Labai didelė kliūtis	Count	7	10	2	19
	% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	18,4%	29,4%	18,2%	22,9%	
	Total	Count	38	34	11	83
	% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,660 ^a	6	,034
Likelihood Ratio	14,361	6	,026
Linear-by-Linear Association	2,057	1	,151
N of Valid Cases	83		

a. 5 cells (41,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,27.

Respondentų pasiskirstymas pagal įmonės dydį ir poreikių neatitinkančių finansinių paslaugų, kaip kliūtis su kuria tenka susidurti ieškant finansinės paramos, kryžminės lentelės (*crosstabs*) ir chi kvadrato testo rezultatai

Crosstab

			KL2 Jūsų įmonės kategorija?			
			Labai maža įmonė	Maža įmonė	Vidutinė įmonė	Total
KL11.5 Įvertinkite kliūtis su kuriomis tenka susidurti ieškant finansinės paramos: Poreikių neatitinkančios finansinės paslaugos	Visiškai maža kliūtis	Count % within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	0 ,0%	0 ,0%	1 9,1%	1 1,2%
	Maža kliūtis	Count % within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	1 2,6%	3 8,8%	1 9,1%	5 6,0%
	Nei maža nei didelė kliūtis	Count % within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	5 13,2%	4 11,8%	2 18,2%	11 13,3%
	Didelė kliūtis	Count % within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	30 78,9%	26 76,5%	4 36,4%	60 72,3%
	Labai didelė kliūtis	Count % within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	2 5,3%	1 2,9%	3 27,3%	6 7,2%
	Total	Count % within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	38 100,0%	34 100,0%	11 100,0%	83 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	17,605 ^a	8	,024
Likelihood Ratio	13,351	8	,100
Linear-by-Linear Association	1,142	1	,285
N of Valid Cases	83		

a. 11 cells (73,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,13.

Respondentų pasiskirstymas pagal įmonės dydį ir didelės mokesčių naštos, kaip kliūtis skatinančios verslo plėtrą, kryžminės lentelės (crosstabs) ir chi kvadrato testo rezultatai

Crosstab

			KL2 Jūsų įmonės kategorija?			
			Labai maža įmonė	Maža įmonė	Vidutinė įmonė	Total
KL12.1 Kokią įtaką smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai daro šios kliūtys: Didelė mokesčių našta	Nedidelė įtaka	Count	0	0	1	1
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	,0%	,0%	9,1%	1,2%
	Neturėjo įtakos	Count	1	1	2	4
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	2,6%	2,9%	18,2%	4,8%
	Didelė įtaka	Count	14	11	6	31
	% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	36,8%	32,4%	54,5%	37,3%	
	Labai didelė įtaka	Count	23	22	2	47
	% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	60,5%	64,7%	18,2%	56,6%	
	Total	Count	38	34	11	83
	% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	15,713 ^a	6	,015
Likelihood Ratio	12,546	6	,051
Linear-by-Linear Association	6,671	1	,010
N of Valid Cases	83		

a. 7 cells (58,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,13.

Respondentų pasiskirstymas pagal įmonės dydį ir silpnos vyriausybės paramos, kaip kliūtis skatinančios verslo plėtrą, kryžminės lentelės (*crosstabs*) ir chi kvadrato testo rezultatai

Crosstab

			KL2 Jūsų įmonės kategorija?				
			Labai maža įmonė	Maža įmonė	Vidutinė įmonė	Total	
KL12.5 Kokią įtaką Labai nedidelė įtaka	Count		1	1	0	2	
	% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?		2,6%	2,9%	,0%	2,4%	
	Nedidelė įtaka	Count		0	2	3	5
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?		,0%	5,9%	27,3%	6,0%
	Neturėjo įtakos	Count		15	4	1	20
		% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?		39,5%	11,8%	9,1%	24,1%
Didelė įtaka	Count		14	18	6	38	
	% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?		36,8%	52,9%	54,5%	45,8%	
Labai didelė įtaka	Count		8	9	1	18	
	% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?		21,1%	26,5%	9,1%	21,7%	
Total	Count		38	34	11	83	
	% within KL2 Jūsų įmonės kategorija?		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,149 ^a	8	,010
Likelihood Ratio	19,284	8	,013
Linear-by-Linear Association	,097	1	,755
N of Valid Cases	83		

a. 8 cells (53,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,27.